

Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

0 000017 021586

A M. KIR. KELLER ÉS TÁRSASÁG KÖNYVTÁRA
MINISZTERELNÖK-SÉGI KÖNYVTÁR A.

Beszorzási irató száma 132

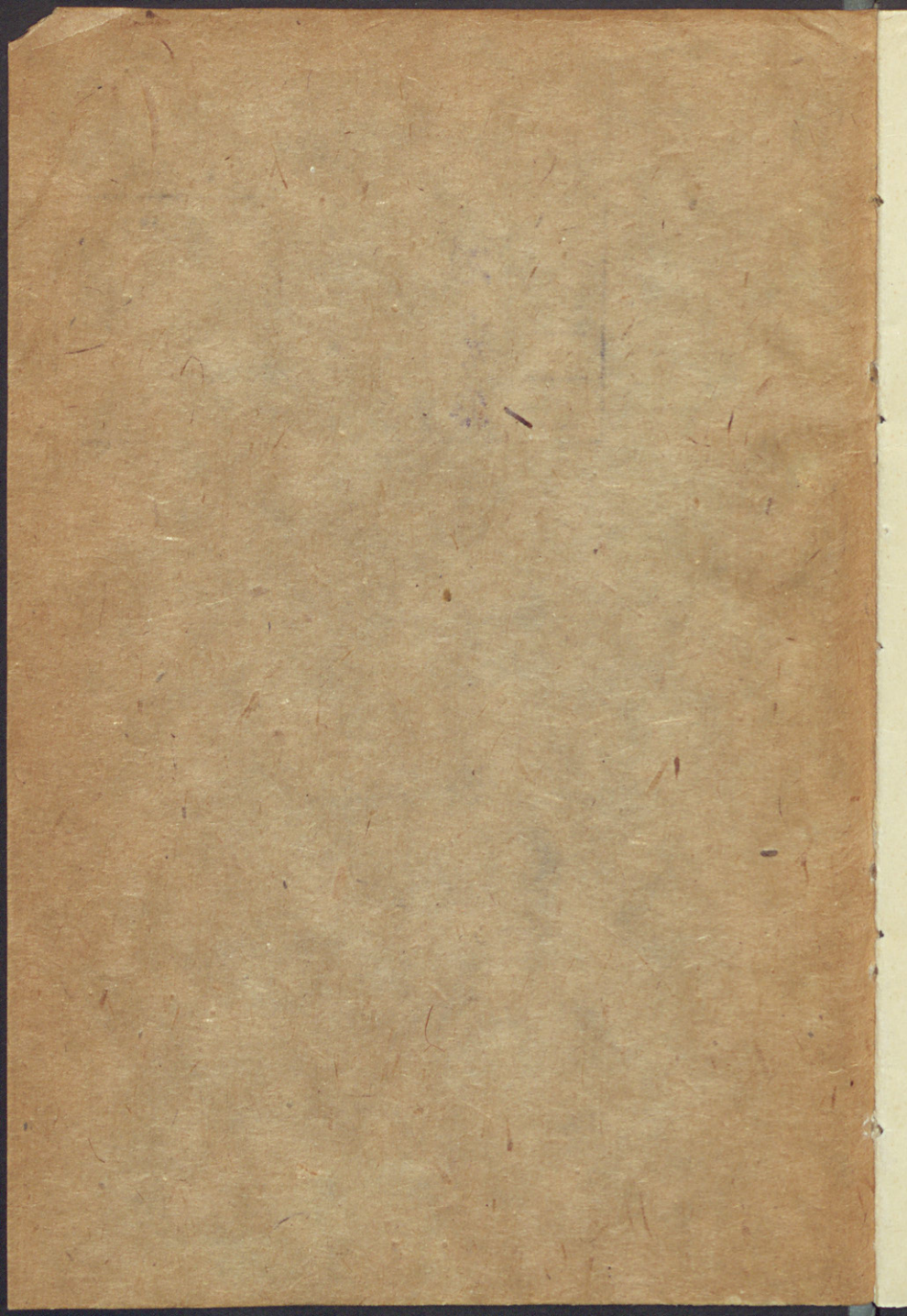
H személy

a székelyi

II. 609

83 609

3985.A

MUKDENI SÍROK

ALBION BOOK

1871

370

MUKDENI SÍROK

IRTA

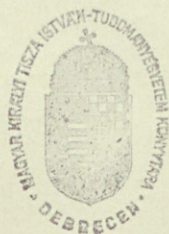
GUBÁNYI KÁROLY

BUDAPEST 1915 SINGER ÉS WOLFNER BIZOMÁNYA

124350

Minden jogot fenntartunk.

Budapesti Hirlap nyomdája. — 18428

A M. KIR. VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
MINISZTERIUM KÖNYVTÁRA.

Beszerzési napló száma 192.....

.....szekrény

.....szakasz

.....sor

.....szám

I. FEJEZET.

Csendesen szitált a permetező januáriusi eső London utcáin, a gázlámpák halvány sárga fénye szivárványos ködgyűrűben rezgett. A kospasz fák ágain, a kerítések szegélyén, meg a telefondrótokon, mint nagy, fényes gyöngyszemek csillogtak a meggyűlt vízcseppek. South-Kensington egyenetlen sáros kövezetén, döcögve, dübörögve gördült végig egy-egy nehéz omnibusz és a sikos, nyirkos gyalogjárón nagy óvatossággal csoszogott néhány elkésett járókelő.

Már elmúlt nyolc óra. Ilyenkor még jóidőben is néptelenek az utcák ezen a tájon és most az esős, nedves téli estén London e negyede szinte kihaltnak, elhagyatottnak látszott.

Egyik csendes mellékutcában, zöldpázsitos kis kertre nyíló kapualjban, egyszerre ajtónyi-

lás zaja és két fiatal búcsúzkodó alak szóváltása hallatszik.

Az egyik egy halványarcú nyulánk fiú, a lépcsőn lemenőben már néhányszor elismételte, hogy jó éjt... Isten vele. A kalapját is megemelte, a kezével búcsút is intett a leánynak, de a legalsó lépcsőfokon mégis tévetegen megállt, mintha még valami fontos közleni valója maradt volna, aminek az elmondása nagy megerőltetésébe kerül; zavartan, kérően tekintett föl a társára.

A leány az ajtómélyedésből kissé előlépett és nyugodtan bevárta, míg a búcsúzó újra odaállt eléje. Az utcai lámpa halvány fényében az arca komolynak, szomorúnak látszott, a fiatalember hangja is ünnepies és meghatott volt, amint ott ismét csendesen beszélni kezdett.

— Higyje el, Margarét, hogy még sohasem éreztem magamat olyan nyomorult szegénynek, oly igazi rabszolgának, mint e pillanatban. Ha most, bár rövid néhány hónapra is, elhagyom Londont, és kilépek a hivatalomból, egyszerre elveszítem azt az állásomat, amelynek a megszerzéséért évekig küzdöttem. Most mint kezdő hivatalnok szabadságot nem kaphatok, pedig rögtön indulnom kellene, George barátom segítségére. Dehát Istenem, ily szegény kezdő hiva-

talnokember mint én, hogy induljon el egyszerre oly messzi útra, a világ tufelére, a távol keletre? Ha ezt most megtenném, még a lehetőségét is elveszteném annak, hogy újból állásba jussak és teljesen elvágnaam magam előtt a boldogulás útját.

Az ifjú elhallgatott, szeliden, kérőn nézett a leányra és csak mikor ez a szavaira mindössze egy elfojtott sóhajjal felelt, folytatta tovább.

— Ugy-e, megért engem, Margarét?... Mondja, hogy nem neheztel rám és belátja, hogy a körülményeim olyanok, hogy lehetetlenség elindulnom. Ugy-e, elnéző és kegyes lesz hozzám és minde miatt a barátságát nem vonja meg tőlem?

— Nem neheztelek, Harry, — szőlt a leány szeliden, — jól tudom, hogy ha módjában volna, mi sem tartaná vissza, hogy barátja segítségére siessen, de így, elutazása egyenlő volna önmagának a tönkretetésével. Ne vegye a dolgot oly nagyon a szívére, majd csak segítünk valahogy Georgan és bízom az Istenben, hogy nemsokára minden jóra fordul.

A fiú tisztán látta a mély fájdalmat, amely e kedves szavak ellenére is elhalaványította a leány arcát és sietve újból búcsút intett.

— Bízunk és reméljünk, Isten áldja, Margarét, — mondta és eltávozott.

— Jó éjt, Isten vele, — szólt halkán a leány és az ajtófélhez támaszkodva még percekig szomorúan nézte a távozónak ködbevesző alakját, aztán zajtalanul becsukta maga mögött az ajtót.

Amint áthaladt a folyosón és belépett az ebédlőbe, elégedetten látta, hogy az asztal már le volt takarítva, a csészék, poharak, virágvázák és ezüstnemű mind rendben a helyén. A gázcsilláron már csak egy láng égett, a cseléd az ajtóban állt és csak a holnapra való rendeleteit várta be még, aztán jó éjt kívánva eltávozott.

Margarét fölnyitotta a szalonba vezető ajtót és csendesen belépett. Benn a kandallóban élénk tűz lobogott, a levegő kellemes langyos volt. A tűzhely fölötti nagy kristálytükör körül bronzkeretes képek, finom porcellánvázák voltak elhelyezve, egy öblös virágtálban friss ibolyacsokor kékllett és az egész szobát betöltötte a virág édes illata.

A tűzhelyhez közel, csillogó ércállványon, nagy rózsaszín selyemernyős lámpa égett, alatta kényelmes bőrkarosszékekben egy érdekes arcélű, sötétszemű, galambősz matróna ült. Részvételtjes, kutató pillantása szinte reátapadt

a leány halvány arcára, aztán fehér kezét szeliden nyújtotta a belépő felé és amikor az odaért hozzá, dédelgető, biztató hangon vigasztalni kezdte.

— Szegény kis leányom, mily szokatlanul sápadt és szomorú vagy máma, mennyi szenvedést tükröz le az arcod. Légy erős édesem és egy percig se szünj meg remélni és bízni az Istenben.

A leány csak leverten sóhajtott egyet és némán, de szeretettel tekintett a szép öreg néne szemébe. Az pedig nyugodtan folytatta:

— Bár George bátyád mai táviratából világosan megértjük, hogy nagyon beteg lehet, más-képp nem kívánná magához barátját, Harryt, mindez jelentheti a legrosszabbat is, mindazonáltal nem szabad föladnunk a reményt egész a legvégsőig.

— Tudom, néném, — szólt a leány, — hogy most semmi egyéb vigasz nincs az én számomra, mint a határtalan bizakodás a gondviselésben, ezért igyekszem is, amennyire lehet, megnyugodni.

— Igen, gyermekem, — folytatta az ősz matróna, — de ne feledd, hogy minden hitünk mellett is főleg önmagunkban kell legjobban bi-

zakodnunk és amit más meg nem tehet értünk, azt önmagunknak kell lehetővé tennünk. Ha tovább gondolkozol, kedvesem, bizonytalán majd magad is kitalálod a módját, hogy miként segíthetnél szegény, elhagyott, beteg bátyádon.

Margarét meglepődve, szinte ijedten hátrált vissza a kandallóig, aztán a csodálkozás és kétség hangján kérde:

— Istenem! Néném! Én? Vajjon hogyan segíthetnék?

Az öreg nő egy darabig szeretettel vizsgál-gatta a szenvedő bájos leány változó vonásait, aztán mintha valami nagyon egyszerű, valami nagyon természetes dolgot akart volna közölni vele, szelid hangon folytatta:

— Hogyan segíthetnél? Hát úgy, gyermekem, hogy magad utaznál el mielőbb oda hozzá, ápolnád őt, bevárnád, siettetnéd gyógyulását és együtt jönnél vele Londonba, hogy aztán el se eresszük a körünkből többé.

Margarét néma meglepetéssel bámult bele öreg nénje szép, sötét szemeibe. A gondolat láthatólag új volt neki és erősen meglepte. Első pillanatban úgy látszott, hogy nem akar hinni a füleinek, aztán egyszerre, hirtelen földerült az arca, gyönyörű szemei fölragyogtak, mint egy

álmjáró tett előre néhány lépést, aztán lassan letérdelt a szőnyegre nagynénje elé, hogy minél közelebbről hallhassa újra azt, amit először oly csodálatosnak, oly hihetetlennek tartott.

— Oh Istenem, ha én mindezt meg tudnám tenni, — mondá, — nálamnál boldogabb leány nem volna széles e világon. — Aztán mintegy önmagával alkudozva, és az egyszerre fölszabdult gondolatainak seregével viaskodva folytatta: — Igazán képtelen vagyok elképzelni, hogy vajjon hogyan kellene mindehhez hozzáfogni? Az utazás a távol keletre borzasztó hosszadalmas és rendkívül költséges lehet. Aztán itt hagyjam e házat? Néném már nem oly erős, hogy gondozás nélkül kiállhatná és attól félek, hogy nem mindenki tudná kedve szerint ellátni, valószínű, hogy sokat bosszantanák és elhanyagolnák.

— Mindezzel most ne törődj, édesem, — felelt az ősz matróna nyugodtan, most minden gondolatod csak fivéred legyen. A mai ebéd folyamán Harry beszédjéből világosan kivettem, hogy ő nem képes George kívánságát teljesíteni. Szegénytől nem is kívánhatjuk, hogy kilépjen a hivatalából és teljesen föláldozza magát a barátjáért. Így jutott az eszembe, hogy téged foglak

fölbiztatni ez utazásra... Te bátorszívű, erős leány vagy, elmúltál húsz éves, megszoktad az önállóságot, miért ne siethetnél te a bátyád segítségére?

Aztán a Margarét által előbb legyőzhetőnek vélt akadályokat véve sorba, folytatta:

— Az út nem oly hosszadalmas, a költségek miatt pedig mit sem kell aggódnod, azokat én teljesen magamra vállalom. Igaz, hogy eleinte nagyon foglak nélkülözni, de egész nyugodt lehetsz fölöle, hogy minden baj nélkül kiállom valahogy. Téged a kötelességed most föltétlenül a bátyád felé szólít. Készülj hát föl ez útra leányom, keresd föl, mentsd meg Georget és jöjjetek meg együtt hozzám egészségesen, elégedetten és boldogan.

A gyönyörű leány elérzékenyedve hajtotta dús, sötétfürtös fejét az öreg nő ölébe. Nagyon közel állt hozzá, hogy sírva fakadjon. A nagynehezen visszafojtott könnyek meg-megjelentek a szeme szegletében, de mégis erős volt és erős akaratával legyőzte az érzelmeinek hullámmzását. Lassan fölegyenesedett, a kandallóhoz lépett és a rostélyon hamvadó parázstüzet kezdte csendesen igazgatni.

Bár folyton csak úgy birkózott a keblébe

visszafojtott fájdalmakkal, mégis egyúttal szinte elragadta a csodálkozása.

Életében először látta ily kegyesnek és jó-ságosnak ezt a szép, szigorú öregasszonyt, aki-ről jól tudta, hogy egy hosszú élet sokféle meg-próbáltatásaiban acélkeményre edződött és aki-ről eddig azt hitte, hogy a szíve hideg jégkéreg-gel van bevonva, amit nem lehet egykönnyen fölolvasztani. Ime, ma valami titokzatos meleg napsugár lopódzott be ez elzárt szívbe és annak hideg világában rég szunnyadó érzelmeket éb-resztett új életre.

Amint Margarét a parazsat fölszította, hal-vány arcán rózsás árnyalat pirja gyúlt ki és egyszerre egész valójában sokkal nyugodtabb lett. Megfordult és szótlantul ült le egy alacsony zsámolyra a nénje mellé. Az pedig mintegy a multak emlékeibe vesző gondolataiból föl-ocsudva, tovább folytatta a beszélgetést.

— Nem is képezed, mily különös nekem ez a mai este Margarét. Ha reád nézek, folyton azt képzelem, mintha boldogult édesanyádat látnám itt magam mellett, szenvedőn, szomorúan és fájdalomban elmerülve... Húsz évvel ezelőtt, épp január végén volt, te még akkor csak cse-csemő gyermek voltál, amint megjött a távirat a

rémhírrrel, hogy atyádat súlyos baleset érte. Valakinek rögtön indulnia kellett Oroszországba, a Kaukázusba, hol atyád a vasút építésében volt részes és mint már tudod, egy kisiklásnál súlyosan megsérült. Télen hidegben, fájdalomtól elgyötörve, egyedül indult útnak hőszelkü anyád a messze idegen földre, és a szegény összezúzott embert jóformán a karjai között hozta haza Angliába. Ime gyermekem, neked most épp oly elszántnak és önfeláldozónak kell lenned, mint volt a te bátorszívű édesanyád. El kell indulnod, hogy megmentsd egyetlen testvéredet.

Aztán, mint akinek nem szokása az érzélgés, és mint aki szívesebben foglalkozik a praktikus tervek kigondolásával, egyszerre a legközelebbi teendők részleteivel kezdett foglalkozni.

— Holnap felkeressük Davis urat, aki mindenkor kész és szíves barátunk, és akinek előkelő ismeretségei vannak Szentpéterváron, ajánlólevelet kérünk tőle számodra és mindent elrendezünk, hogy Szibirián keresztül minél előbb eljuthass Mukdenbe, a beteg bátyádhoz.

Margarét mindezt feszült érdeklődéssel hallgatta, bár az egész ügy szinte álomszerű-

nek tünt fel előtte. Főleg édes anyjának felidézett emlékezeténél mély meghatottság fogta el, mégis minden erejét összeszedte, hogy nyugodtnak mutathassa magát, amilyennek e percben nagynénje látni kívánta.

Amint az elhallgatott, Margarét már látszólag egész megcsendesült és komoly, nyugodt hangon biztosította nénjét, hogy mielőbb kész elindulni a nagy utazásra.

E percben az antik bronzóra a kandalló fölött tizórát jelzett. Az öreg nő egyszerre fel egyenesedett és mintha maga is észrevette volna, hogy ma este szokatlanul belemerült az érzékenykedő hangulatokba, egyszerre megszokott szigorú tekintetét öltötte az arcára és röviden véget szakított a beszélgetésnek.

— Bizony gyorsan elmúlt az idő ma este, — mondta, — fáradtnak érzem magamat, ideje, hogy abbahagyjuk a tervezgetést. Holnap majd megteszünk minden további előkészületet. Most pedig kérem a karodat és kísérfel a hálósobámba. — Aztán szeliden átfogta a bájos leány sugár alakját és elindult vele az előszobán keresztül a lépcsőkön felfelé.

Margarét, amint a nagynénjénél elvégezte a teendőit, rendes szokásához híven gyertyá-

val kezében végigjárta a házat. Az ebédlőben lecsavarta a még égő gázlángot, a szalón nagy ernyős lámpáját eloltotta, egy pillantást vetett a pislogó tűzhelyre, majd künn a folyosón elzárta a fő gázcsapot és így mindent rendbe-hagyva felment a lépcsőkön a saját szobájába.

A csendes kis hálószobában nem égett világ, de a tűzhely rostélyán lángnélküli parázsban izzott a szén és a kis szoba minden butorán, csipkefüggönyén, virágos kárpitján halvány borbpir reszketett.

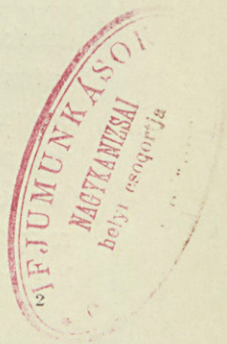
Amint a gyertyát letette a kandaló márványlapjára, annak szelid fénye egvenesen a fölötte függő gyönyörű képre esett.

Csodásan bájos, édes kép volt az, arany-szegélyű, nehéz tölgyfarámában. Korán elvesztett édesanyját csak e kép után ismerte és a mindig derülten tekintő kedves arckép a legdrágább kincse volt szegény árva szívének.

Amikor csak elmerült a nézésében, folyton az örökdő jó angyala közellétét, biztató és bátorító szeretetét érezte kisugározni belőle.

Most, amint ismét ott állt a kép előtt, önkénytelenül is feléledt az emlékében az imént hallott történet minden szomorú részlete: Atyja borzasztó balesete, édesanyja heroikus

önfeláldozása, aztán amint újból a messzeföldön élet-halál közt vergődő egyetlen fivérére gondolt, egyszerre újra egész valóságában át-érezte a nehéz nagy kötelességét, amelyet a sorsa most eléje szabott. A kezeit összekulcsolva, csendesen borult térdre a drága kép előtt, aztán mintha szívének minden elfojtott fájdalmát, minden keservét, félelmét, aggodalmát egyszerre készült volna kiszabadítani a kebléből. sóhajtva, imádkozva szabad folyást engedett a könnyeinek.

II. FEJEZET.

1904 február közepe van. Moszkvában vagyunk. Néhány nap óta mély hó fedi az utakat, kegyetlen hideg szél süvít a fehérbe öltözött sok ezer tornyú város fölött; a hamisítatlan orosz téli világ képe látható mindenfelé. Épp egy hete már, hogy kitört a japán—orosz háború. Az óriási ország csak most kezd felébredni az első meglepetés kábultságából. A tompa érzéketlenséget egyszerre lázas készülődések kezdik felváltani. Már mozgósítva van az egész szibiriai orosz hadsereg. Az ország európai részéből is kiegészítő csapatok indulnak a harctérre. A vasutállomásokon a tartalékos katonák, tisztek és hivatalnokok serege várakozik útrakészen. Alexandrovics-Sergej nagyherceg, a moszkvai kerület parancsnoka, sze-

mélyesen adja át a cár üdvözlését a harcba induló csapatoknak. A katonák egész nap zeneszó mellett vonulnak a kaszárnyákból az állomásokra.

Este a Kreml nagy terén felvonul a diákság. Néhány ezer ifjú torok egyszerre éneklie nemzeti himnuszt. Fedetlen fővel, zászlókkal, szentképekkel vonul el a cári palota előtt, az Iván-templomnál és a Sándor-szobor mellett, közben mindenütt újra és újra felhangzik a hosszan elnyújtott zsolnárszerű ének. Egész Moszkva az utcákon hullámszik, hurrá-kiáltások és mélyhangú harangok zúgása hallatszik mindenfelől.

A medvebőrrel letakart, apró egylovas vasszánok, szinte zajtalanul siklanak tova a mély hóban, csak a lovak patáinak csattogása és a csengők, csörgők harmónikus muzsikája hallatszik és közben egy kurjantás, amivel a kocsisok a kitérésre figyelmeztetik egymást.

A tisztára söpört gyalogjárókon, botosban, sárcipőben, döcögő alakok, bundásan, sapkásan, komoly méltósággal járnak. Majdnem minden száz lépésre esik egy-egy szentkép, kápolna vagy templomajtó, ahol a járókelők sorban megállnak, a férfiak leveszik a sapkájukat,

mindenki meghajol, keresztet vet és aztán ünnepelesen tovább ballag.

A körmenet himnusz-akkordjai, a száz meg száz harang egyforma zúgása, az elvonuló harcosok nyomán a bucsuzó tömeg hurrá-kiáltása, amint tompán átrezdül a széles havas utcák sorain, olyan, mintha a ködös téli lég minden atomját a bizonytalan súlyos jövő borus sejtelmei tartanák rezgésben.

A vasutállomás óriási épületének minden zúga zsúfolva van utassal. Az est folyamán egymásután indulnak még a vonatok és az Irkutz-ig egyfolytában közlekedő szibíriai express indulása is esti tíz órára van jelezve.

Az állomás nagy csarnokában felállított aranykeretű óriási szentkép előtt százával, csoportosan fohászkodnak az útrakelők. Az érzelmes megható jelenetek egész sora játszódik itt le a bucsúzkodók között.

Öreg, törődött anyókák, ködmönös, vén parasztok csókolják, ölelik az útrakelő legéneket. Isten tudja csak, lesz-e számukra még valaha viszontlátás!

A térdelők és imádkozók sokaságában együtt van a legkülönbélebb rangú katonatiszt a közlegénnyel, a ködmönös, boglyas muzsik,

meg a drága prémben öltözött, elegáns úrnő, hivatalnok, orvos, ápolónő, mind őszinte áhítattal eltelve várja, fogadja a pap áldását, ki az egész est folyamán vezeti az ünnepies bucsúzkodást.

Amint elmúlik kilenc óra, mind sűrűbben érkeznek a szánok a vasutállomás elé és az utasok változatos csoportja áramlik be a csarnok hatalmas kapuin. Fialat, bajusztalan, mosolygó arcú tengerésztisztek, akik csak néhány nap előtt hagyták el az iskola padjait, hogy a távol keletre induljanak. A csillogó arany epolteses dragonyos hadnagyokról is meglátszik, hogy csak még nem rég esküdtek fel a hadizászlóra. Ez ifjaknak a háború kitörése váratlanul hozta meg a gyors előléptetést, nem csoda tehát, ha elégedett arcuik egyedül fejez ki némi vidámságot az útrakészülők gondteljes szomorú tömegében.

Egyszerre a szolgák és podgvászshordók sokaságától kísérvé, három előkelő hölgy lép be az állomás csarnokába. Egy tiszti szolga nagy igyekezettel söpri le a prémes ruhákon, sapkákon meggyülemlett havat, egy másik pedig a legnehezebb bundáktól szabadítja meg őket.

A hölgyek közül kettő, akikről azonnal meglátszik, hogy anya és leánya, teljesen egyformán van öltözve. Az egyszerű sötétbarna ruhaalj felett finom fekete asztrakán prém-bekecs, széles asztrakán gallér, nagy bolyhos fehér angóra-sapka az egész toalett. De a kis prémkabát nyitott elején azonnal szembetűnik a fehér alapra varrott nagy vörös selyemkereszt.

A harmadik hölgyön sötétszürke posztó útiruha van, melyet nehéz gallér, finom prém-muff és elegáns hódprémsapka egészít ki. Bár ez egyszerű harmónikus öltözet semmi feltűnőt sem árul el, mégis a leány grációzus megjelenésében van valami, ami önkénytelenül is leköti a figyelmes szemlélő érdeklődését.

Amint kissé rendbe szedik magukat, az idősebb hölgy rendeleteket ad a podgyászhor-dóknak, a jegyeiket reábizza az egyenruhás szolgáljára, aztán érdeklődve tekint széjjel a nagy csarnokban tolongó sokaságon.

E percben újból felhangzik a csendes mélyhangú katonai énekkar dala és amint a saját-szerű, érzésteljes ó-szláv templomi ének borongós akkordjai betöltik a hatalmas kupolás csarnokot, öntudatlanul is az igaz, mély megható-

dás érzése fog el mindenkit és a bucsúzkodók elérzékenyedve gondolnak a rejtelmes, magasabb hatalomra, aki sorsuknak bizonytalan jövőbe vezető szálaít a kezében tartja.

Egy magas emelvényen, a szentkép előtt öreg, apostol kinézésű őszbeborult nagyszakállú pap áll, és az ének szünetei között hangosan imádkozva nyújtja a kezében levő szentelt ikónt a hívők felé, kik azt sorban megcsókolják.

A három hölgyutas is önkénytelenül, mintegy ellenállhatatlanul húzódik közelebb az imádkozókhoz. Kettőjük térdet hajt, és keresztetvetve áhítattal fogadja az áldást, a harmadik bár nem palástolhatja a meghatódását, egyenesen állva marad és diszkrét érdeklődéssel figyel a körülötte lefolyó búcsúzkodás érzékeny jeleneteit.

Mire elvégzik a rövid ájtatoskodást, már ott áll közelükben az egyenruhás szolga, és tiszteletteljesen jelenti, hogy az összes podgyászt rendben feladta és hogy a hálókocsiban is elfoglalta a számukra fenntartott helyet, hogy minden készen van és a hölgyek bármely percben elfoglalhatják a szakaszukat a vonatban.

Erre aztán végig mennek az óriási étterem

mellett elhúzódó széles folyosón és kiérnek a hatalmas fedett pályaudvarra.

Az útrakészen álló különböző vonatok között hamarosan eligazodva a szolgál elvezeti őket a Szibiriai-Express jelzésű perronrészre, hol a Compagnie-Internationale des Waggon-Lits luxussal berendezett kocsiájában hamarosan a helyükre találnak.

A hölgyek egymás között angolul beszélnek. Az idősebb hölgy, ki Nikitin admirális neje, bár különös idegenszerűséggel, de egy angol fiúnak nem kellemetlen kiejtéssel beszéli az angol nyelvet, míg leánya, Natália, oly jól uralja azt, mint az orosz leánynak a pergő beszédhez szokott nyelve csak megengedheti.

A harmadik utasban pedig, akinek a kedvéért a két orosz nő annyi igyekezettel küzködik a szép angol nyelvvel, londoni ismerősünket, Hughes Margarét-et fedezzük fel.

A kocsinak két egymásba nyíló fülkéjében már együtt van a kofferek, dobozok, bundák és takarók egész halmaza, szóval a hosszú szibiriai utazáshoz szükséges minden málna és a hölgyek látható elégteliséggel és érthető megkönnyebbüléssel foglalják el a fényesen kivilágított és kellemesen fűtött szakaszt.

Az admirálisné ezalatt kedvesen leereszkedő szívességgel búcsúzik el szolgájától és az egyszerű orosz fiún, amint végnélkül elismételgeti a sok — szerencsés útat és jó egészséget, — valóban meglátszik, hogy mindazt igazán, tiszta szívből kívánja is az úrnőinek.

Ez egyszerű szolga volt az utolsó, akitől búcsút vettek Moszkvában, de az orosz patriárkális szokások szerint a régi szolga rendesen a családhoz tartozónak tartja magát, így aztán az utolsó búcsúzkodó egyszerű szívből jövő szavai sem hangoztak el anélkül, hogy azok nyomán a hölgyek szemeiben az érzékenyülés könnyei ne csillogtak volna.

Aztán, mikor már ezen is túlestek, teljes kényelembé helyezkedve már egész nyugodtan várhatták a vonat indulását.

A kocsiban pompás széles ülések voltak, a szakasz tetején fényes villamlámpák izzottak, két kis keményfa-asztalkán színes ernyőjű lámpák égtek. A kettős fülkét elválasztható könnyű szárnyas ajtót szélesre ki lehetett tárni, mire a két külön rész egy téres helyiséggé alakult át.

Miss Hughes az előző este érkezett meg Szentpétervárról Moszkvába és így Nikitin admirálisnét csak tegnap óta ismerte, de már az

egész napot a társaságukban töltötte. A vizitek és búcsúlátogatások folyamán folyton csak azt látta, hogy új ismerőseit mindenfelé a legnagyobb mértékben kitüntető tisztelettel és igaz szeretettel halmozták el, így aztán az első nap különféle benyomásai alapján már egészen biztos volt, hogy jó sorsa a lehető legkellemesebb utitársakkal hozta össze.

Még egy darabig csendes beszélgetés közben ismételték el a napi benyomásaikat, de lassanként a Moszkvában töltött érdekes nap sokféle izgalmai mindnyájuk idegeit meglehetősen kifárasztották, úgy hogy végre igazán megörültek, mikor a vasúti szolgálta az ágyak elrendezéséhez fogott.

Éjjelre a közös helyiségből újra két elkülönített szakaszt formáltak és aztán egymásnak jóéjt kívánva, Margarét egyedül maradt a hálófülkéjében a gondolataival.

Már negyednapja, hogy elhagyta Londont, a nagynénjét, a barátait és egész hetek izgalmai, bizonytalansága, gondja és aggodalma volt már mögötte, amint útjában eddig eljutott.

Midőn Londonban nagynénjével megállapította az elutazás idejét és már minden előkészületet megtett a Szibirián keresztül teendő

utazásra, egyszerre mint a villámcsapás érkezett meg hozzájuk az orosz-japán háború kitörésének híre.

Davis úr nénjének ügyvédje, ki a dolgok intézését a kezébe vette, egyszerre lehetetlennek jelentette ki az utazás megkezdését. A Szentpétervárról kapott táviratok egyáltalán nem voltak biztatók, Mukdenből pedig teljesen kimaradtak a hírek, minek folytán egy egész hetet töltöttek el kétségbeejtő bizonytalanságban és lélekölő várakozásban.

Végre egy mukdeni távirat, mely George változatlan veszélyes állapotát jelezte, arra bírta a bátorszívű leányt, hogy minden nehézség és akadály ellenére is elinduljon a bizonytalan hosszú útra.

Margarét már nénjével járt egyszer a kontinensen, úgy hogy amint Londont elhagyta és Dovernél hajóra szállt, minden oly ismerősnek és megszokottnak tetszett előtte és semmi nehézséget sem látott az utazásban. De midőn Belgium területén átszállt a Páris-Szentpétervári gyorsvonatra, egyszerre megszűnt körülötte az angol beszéd és az idegen kinézésű, idegen nyelvű, ismeretlen emberek közt szörnyű egyedülvalónak és elhagyottnak érezte magát.

A reá várakozó bizonytalan sors, a teljesen ismeretlen világ, az utazásnak esélyei és nehézségei félelemmel és aggodalommal töltötték el, amely kínzó nyugtalansága meg nem szűnt, még csak el nem érte Szentpétervárt.

Az orosz fővárosban Davis úr ismerősei, honfitársai, igazi angolok fogadták.

Szinte tulfigyelmes szivességgel és a legkisebb részletekig pontosan megállapított programmal rendezték el a tovább való utazását. Most tünt ki, hogy valóságos szerencsének vehette, hogy a dolgai egy heti halasztást szenvedtek, így a pétervári új barátainak elég idő állott rendelkezésükre a dolognak lehető legalkalmasabb elintézésére.

Igy történt aztán, hogy Margarét ajánló levelet kapott Moszkvába Nikitin admirálisnéhez, kit jöveteléről már jó eleve értesítettek.

Új barátnőit szintén a háború kitörése készítette ez utazásra. Az admirális ugyanis a csendes-oceáni orosz flottához volt beosztva. Neje és leánya a háború hírére ápolónőknek jelentkeztek, hogy szerettükhöz minél közelebb legyenek és így indultak útra a távoli harcok színhelyére.

Az admirálisné, amint Margarét sorsát hal-

lotta, azonnal igazi részvétet érzett a bátorszívű leány iránt, kit az övéhez hasonló aggodalmak indítottak útba és igaz örömmel fogadta el utitársul.

Mindezen dolgok röptében újból és újból átvonultak Margarét emlékében, közben a vonat elhagyta Moszkvát és az állomás meg a város elmaradó lámpafényeivel, egyszerre örökre letűnt az az érdekes különös új világ, melynek futó benyomásai mint tarka, borús álmokképek lebegtek még előtte.

Amint a kellemesen fűtött kis fülkében, kedves új barátai közelében már megnyugodott, egyszerre mintegy új erőt és bátorságot érzett ébredni a szívében és a vonat mind jobban gyorsabbodó mozgásával elszállott minden aggodalma. Ettől fogva teljes hittel bizott a jósorságban, mely most már percről-percre közelebb hozza útja végcéljához.

III. FEJEZET.

Másnap reggel a havas tájak felett ragyogó téli napsugár szűrődött be a kocsi ablakain és a hófödte környezet visszaverődő derüje különös, fehér világítással ömlött széjjel minden tárgyon.

Utasaink frissen és mosolygón ébredtek és amint elkészültek az öltözékükkel, a szolga hamarosan eltüntette az ágynemüket, elrendezte és újból egy nappali szakasszá alakította a ketős hálófülkét.

Ezalatt a hölgyek a folyosó ablakain át az elröppenő tájak tűnő képsorozatát figyelték, az orosz síkságnak folyton ismétlődő egyforma, de mégis annyira jellemző érdekes tájképeit.

A szakaszukban egymás mellé került a két egyforma kis keményfa-asztal, ami fehér teri-

tővel leterítve, bőséges reggeli különféle fogásait kínálgatta. Aztán az illatos kávé, friss vaj, tojás és jó sütemény, meg a biztos ügyes kiszolgálás, valóságos élvezetté varázsolták az első reggelit, amit nyugodt hangulatban, vidáman költöttek el.

Margaréten sötétkék posztó utiruha volt. A derekát széles ezüstzománcozott láncöv fogta át, a fehér kemény gallérjába világoskék seelyem csokrot kötött. Sötét haja egyszerű kontyba volt csavarva és a kacér kis posztósapkája alatt mégis csodálatos gazdagon festett. Gyönyörű szemei oly üdén ragyogtak, mintha hírből sem ismernék a bűt, a könnyeket vagy fáradtságot.

Nikitinné nem győzött eleget gyönyörködni a bájos pártfogoltjában. Natália pedig a kedves természetesség ellenállhatatlan varázslata alatt, csakhamar oly bizalmas lett vele, mintha legalább is régi intézeti barátnők lettek volna.

Legelőször is a kellemesen fűtött, robogó új hajlékuk berendezését kezdték részletesen átvizsgálni. Mindnyájuknak úgy tünt föl, mintha valahol Európában, a párisi gyorsvonaton folyna az útjuk, mert a kocsi berendezése, az aranyvirágos domború nyomású kárpitok, a

rezes-zárú ablakok, kristály-tükrök, diványok, szőnyegek, mind teljesen egy mintára készültek, sőt Margarét szerint a szolgálóknak rézgombos, barna livréje és még az új kocsikat átható, jellemző lakk- és kaucsuk-szag is teljesen olyan volt, mint a Páris és Szentpétervár között futó gyorsvonatokon.

Az ablakok mind kettősek voltak és kitűnően zártak, úgy, hogy füst vagy korom egyáltalán nem szűrődhetett be rajtuk, viszont valami nagyon elmés szerkezetű szellőző-kémény folyton frissen tartotta a kocsi levegőjét, anélkül, hogy észrevehető légmozgást idézett volna elő. A kocsik fűtőkészülékei meg valóban ideálisan voltak berendezve, úgy hogy éjjel-nappal állandóan egyformára szabályozhatták a belső hőmérsékletet. Hozzáadva mindezekhez, hogy az orosz vasuti kocsik sokkal szélesebbek, mint az európai vagonok, és a szélesebb nyomon sokkal nyugodtabban járnak, mozgó hajlékuk valóban a legmesszebbmenő kényelmet nyújtotta.

Reggeli után kicsomagolták a könyveiket, újságjaikat és kényelmesen elhelyezkedve olvasáshoz fogtak.

Margarét a figyelmes angol barátaitól

Szentpétervárott utavalóul egy hatalmas csomagot kapott, melyben a legújabb angol és amerikai képeslapok, havi folyóiratok és néhány új regény, az érdekes olvasmányok dús élvezetét rejtették magukban.

Nikitinné valami rég megkezdett himzést vett elő és azon kezdett nagy türelemmel dolgozni, a leányok pedig elmerültek az olvasmányaikban.

Az ablak előtt a sík puszták behavazott tájai szakadatlan egyformasággal vonultak tovább. Néha egy-egy csinos állomás mellett surrantak el, hogy ismét belemerüljenek a csillogó hómezők végtelen síkjába.

Amint Margarét az olvasmányaiból időnként felpillantva az idegen havas síkság messzeségbe tűnő finom vonalain jártatta a szemeit, önkénytelen is úgy érezte, hogy már hetek óta nem virrad rá nap, amely oly igazán derülten és kellemesen kezdődött volna, mint a mai.

Bátyjától a legközelebbi értesítést Irkutsk-ba várta, ami innét még hat napi utazást jelentett. Szilárdul el volt rá határozva, hogy a türelmes várakozásnak és a csendes reménykedésnek ezen hosszú napjait oly nyugodt bizalommal fogja átélni, ahogy az erős lelke

és a mostani kedves környezete azt lehetővé tehetik.

A délelőtt folyamán egy lovassági ezredes látogatott át hozzájuk a feleségével. Az ezredes szintén a harctérre utazott és a szomszédos vagon egy szakaszában volt elhelyezkedve. A hosszú, zsúfolt vonat hölgy-utasainak számát az ezredesné négyre egészítette ki, — és miután Nikitinné-nek véletlenül régebbi időből eredő ismeretségei közé tartozott, a hölgyek a közös sorsnak ezen aggodalmakkal teljes idejében igazi örömmel üdvözölték egymást.

Margarét az új orosz barátai környezetében folyton csak azt tapasztalta, hogy mindenki a legnagyobb igyekezettel és előzékenységgel kíván a kedvébe járni és tényleg mindenki meg-erőltette magát, hogy legalább néhány tört francia vagy német mondatban intézzen hozzá valami megjegyzést. Mindezek mellett a háborús idők változatos helyzeteit tárgyaló ismerősei körében az általa mégis jórészt érthetetlen élénk társalgás közepette gyakran maradt teljesen magára, amikor is a zavartalan megfigyelések szakadatlan érdekes szórakozásai szinte lebilincselték.

Az annyira konzervatív angol viszonyok-

hoz szokott érzékeit az új emberek és helyzetek folyton a legélénkebben foglalkoztatták és a finom megfigyelő-képességét különös izgatottságban tartották.

Ami az idegen szemének orosz földön legelőbb feltűnik, az az embereknek, főleg a közép és felsőbb osztályhoz tartozó férfiaknak a saját-szerű, az egyéniségük szerint változó külseje.

Az egyforma, simára fésült és simára borotvált angol arcokkal ellentétben, az oroszok a hosszú haj és a hosszú szakállnak a hívei. De még az egyszerű orosz úgylátszik szentségtörésnek tartja beleavatkozni a természet munkájába és így a muzsik majdnem mind egyformán kócos és torzonborz, addig az úrinép szinte a különcködésig menő saját-szerűséggel viseli a fejének és arcának díszét. Innen van, hogy a különféle jellegzetes és érdekes férfiarcok között csak ritkán lehet látni két egymáshoz közel hasonlót. A hölgyek orosz földön is nagyrészt a párisi divatnak hódolnak, csak a nehéz téli ruhák és a dús prémek viselésében mutatnak fel eredetiséget, meg a túlságos kényelem-szeretetük alapján kultivált „negligé” terén engednek meg messzemenő licenciákat a divatok rideg szabályai alól.

Az érdekes dallamos orosz nyelv is másképp hangzik a férfiak hangos, erőteljes kiejtésében, mint a nők kedvesen hullámzó hangsúlyozásában, amit még a női nemet kifejező lágyabb igevégződések is kellemesen modulálnak. Aztán főleg a szokatlan és szinte ünnepélyesnek tetsző megszólítások ejtik állandó csodálkozásba az idegent. Margarét szinte lehetetlenségnek tartotta volna, hogy az admirálisnét folyton Helena-Pavlovnának, leányát pedig Natália Carlovának szólítsa, bár a legutóbbi napok folyamán e nevek szinte szünet nélkül ott csengtek a beszélgetők nyelvén.

Bojárin ezredes óriási alak volt és Margarétnek úgy tetszett, hogy a szokatlanul széles melle főleg arra lett volna nevelve, hogy elegendő helyet teremtsen a szinte megszámlálhatatlan rendjeleinek. Hosszú, ősz szakállát a középén erősen szétválasztotta, kétoldalt fésülte és állandóan szeretettel simogatta. Nagy kék szemei az óriási alakjához szinte gyermekesen szelideknek látszottak, a hangja ellenben olyan volt, mintha egyenesen valami hordóból jönne és bármily csendesen beszélt is, hatalmas mély hullámokban döngött.

A leányok maguk között azt állapították

meg, hogy ez az óriás katona a grotesk iránt való hajlamának engedett akkor, amikor az adjutánsát megválasztotta. Orlov kapitány ugyanis a lehető legtökéletesebb ellentéte volt az ezredésének. Külső megjelenésében több volt a meszterkéltnél mint a természetes és Natália Carlovna szerint bizonyos valami daliás porosz tisztet választott mintául és azt óhajtotta a saját subtilis külsejében utánozni.

A merészen felfelé kunkorított bajuszát folyton nagy gonddal igazgatta. Parányi orrán hatalmas csontkeretű csiptetőt egyensúlyozott. Vastag aranyozású gallérja szokatlanul magas volt. A dús fonatu fehér törzstiszti zsinórzata és a máris nagyszámú rendjelei teljesen beborították a mellét. Mindezen harcias külső mellett alig volt benne valami a daliás leventéből, amit minden valószínűség szerint reprezentálni óhajtott.

A hangja egészen nőies volt, minden véleménye igenlőleg, meghajló modora, rendkívüli bőbeszédűsége, a finom fehér ujjain csillogó sokszínű drágaköves gyűrűk, és az aranykarperece minden egyebet szuggerálhattak, csak nem a harcias leventét, aminek ő láthatólag képzelte magát.

Az új érdekes társaságban hamar teltek az órák és amint egy népes, nagyobb állomáson áthaladtak, a déli étkezés ideje is elérkezett.

A vonaton az orosz szokáshoz híven egy órakor szolgálták fel az ebédet, aztán szinte végnélküli teázással folytatódott és este egy rövid vacsorával fejeződött be a napi étkezések sorozata.

A szibíriai gyorsvonat utasai között akkor egy sem akadt, aki tisztán kedvtelésből utazott volna. A sok magába vonult, szótlan alakról nagyrészt az látszott meg, hogy életének leggondterhesebb napjait éli át most, midőn a kötelessége rohanva ragadja magával a bizonytalan messze idegenbe.

Az étkező-kocsiban az idősebb tisztek nagyrészt komolyak és fontoskodók voltak, a tengerészek pedig kivétel nélkül mind a mélázó szomorú hangulatokkal küzdöttek. Csak egy asztal körül látszott némi élénkség, ahol néhány polgári ruhás utas, a jelentősebb orosz és német újságok tudósítói folytattak állandó eszmecserét a háború lehetőségei és esélyei felett. A bécsi „Zeit“-nek örökké agilis tudósítója, Kriegelstein báró pedig az állandó gondtalan

derős beszédével szinte bele sem illett a morgva, meghatódott környezetbe.

Az étkező kocsiban Nikitinné és Natália a tengerész-tisztek között egész sor régi ismerőst fedezett fel, kik mind látható örömmel és kitüntető tisztelettel ünnepelték a hölgyeket.

Az asztalnál szabadon maradt negyedik helyet meghívásukra Leontiev tengerész-orvos foglalta el, kit a hölgyek még Port-Arthurból ismertek, sőt régi barátaik közé soroztak. Most azonban a doktort annyira megváltozottnak találták, hogy eleinte alig akartak hinni a szemiknek.

A különben mindig derült és kedélyes ember csodálatosan levertnek és külsőleg is szenvedőnek látszott, aki szinte leplezetlenül engedte át magát a teljes reménytelenség gyötrő hangulatainak.

Igy aztán az első ebéd nem indult valami nagyon kedélyesen, a vége pedig valósággal beleveszett a szomorú hangulatok árába.

A teánál ugyanis az orvos már nem tudta tovább türtőztetni magát, szinte feltartóztatlanul tört ki belőle a panasz.

— „Tudja Helene Pavlovna — kezdi a teljes lemondás hangján, — mindnyájunk előtt, kik

a viszonyokat ismerjük, egész bizonyos az, hogy az orosz keletázsiai flotta helyzete teljesen reménytelen. Már a legpompásabb páncélos hajóink közül többet elvesztettünk és segítségre sehonnan sem számíthatunk. Ami harcképes hajónk megmaradt, annak a sikeres fellépéséhez is alig fűzhetünk valami reményt, mert a flotta vezetése körül kétségbeejtők a zavarok és az egyenetlenség.“

— Ezen megjegyzésekre mindnyájan csak hallgatagon bámultak maguk elé, a doktor pedig némi megszakítás után így folytatta:

— „Egyedüli reményünk most Makárovban központosul, aki mint hírlík a vezetést átveszi. Ha ő elég erős lesz minden ellenállást legyőzve egységesen kezébe venni a védelmet, talán mégis elérhetünk valamit, bár hihetetlen nehézségek fognak az útjába gördülni. Aztán a teljes lemondás hangján tette hozzá, hogy: Egész bizonyos, hogy nem az ellenség, de a magunk tehetetlensége az, ami legelőször fog megverni bennünket.“

— „Ez volt a tengerész-doktor kialakult végleges meggyőződése, csoda-e tehát, hogy oly nagyon el volt csüggedve?“

A lehangoltság különben is az egész ebéd

alatt általános lett. Nikitinné alig evett valamit, az arca is sápadtabb lett mint a reggel folyamán, de azért úgy látszott, mintha könnyedén uralná a környezete borús hangulatát.

— Maga túlságos sötét színben lát ma mindent — kezdte gyöngéden korholni a doktort. — Szerintem a helyzet Port-Arthurban még sem olyan reménytelen, — folytatta tovább teljes meggyőződéssel. — Igaz, hogy a hadvezetőségben sok az egyenetlenség, az értelmetlen emberek vannak felül, de az másutt is előfordul. Mint hallom, Port-Arthur erődjei kitűnőek, a vár bevehetetlen, a megrongált hajókat már javítják, mire az embereink felocsudnak az első meglepetés kábulatából, meglássa, kitűnően fogják tartani magukat a harcban.

— Az orvos hallgatott, mélézón figyelte a cigarettje felszálló füstjét. Nikitinné pedig szinte fellelkesevde a saját éledő reménykedésétől biztatva folytatta:

— „Bármily energiával támadjanak is az ügyes japán majmok, az orosz az Istenhez fog imádkozni, és kitarat az utólsóig, a halálíg, vagy a győzelemíg.“

Aztán mintha az elborult arcok erre az őszinte reménykedésre kissé feléledtek volna,

már derültebb kedvben bontottak asztalt és újra bizakodva oszlott széjjel az oly szomorú ebédlő-társaság.

Alig értek azonban a fülkékükbe, az admirálisné egyszerre egész váratlanul a leghevesebb kedélyhullámzások önkénytelen kitörését kezdte érezni, szemei omló könnyekkel teltek meg és kínos zokogásnak adta át magát.

A leányok az első pillanatban tanácstalanul bámultak egymásra. Margarét valóban nem tudta, hogy mit is csináljon?

Az ebéd folyamán elhangzott beszélgetésből ő nem sokat értett, csak amit Natália időnként lefordított és amit az arcok árnyaiból, a szomorú hanghordozásból, a szemek elborulásából leolvasott.

Most neki is kegyetlenül szorongatni kezdte valami a szívét, leült a síró protektora mellé és gyöngéden kezébe fogta a kezét.

Nikitinné a fájdalmából egy pillanatra felocsudva a könnyein át mosolyogni próbált és mintegy mentegetődzve fordult Margaréthoz, hogy bocsássa meg neki az önkénytelen érzékenykedését.

— „Tudja édesem, mi oroszok a pillanatnyi benyomások és a muló hangulatok rabjai va-

gyunk, — mondá — a derű a boruval hirtelen és átmenet nélkül változik bennünk és nagyon ritkán tudjuk, — vagy talán nem is akarjuk elfojtani a feltornyosuló érzelmeinket.“ — Aztán mindjobban magához térve folytatta:

— Míg maguk angolok oly felségesen értik elleplezni az érzelmeiket és szó nélkül tűrik el a legnagyobb szenvedést, de a büszkeségük nem engedi meg, hogy szánakozást keltsenek, addig mi oroszok szinte kéjelgünk a szenvedésben, a gyötrődésben, a panaszban szeretjük kitárni a szívünket, kétségbeesetten segítségért kiabálunk és ha valami bajunk van, szinte azt várjuk, hogy az egész világ csak mivelünk törődjék.

— Aztán mindjobban megcsillapodva, halkított hangon így folytatta az önvallomásokat:

— „Sohasem vegye rossz néven egy orosz nőtől misz Margarét, ha idegen létére a panaszait kell meghallgatnia, csupán csak arra gondoljon, hogy valakinek igazán megkönnyítette a szívét, mert mihelyt mi kipanaszkodtuk magunkat, újra végnélkül tudunk túrni, hinni és bizakodni.“

Margarét érthető csodálkozással, de egyúttal igaz részvétellel hallgatta mindezeket. A rö-

vid néhány nap alatt, amit Nikitinné társaságában töltött, arról győződött meg, hogy igazán fenkölt gondolkozása, nemes szívű nővel van dolga, aki a lelkében valóban százszor erősebb, mint azt mutatni képes és egyúttal sejtették vele, hogy a háború ügyét és férje sorsát érintő aggodalmai sokkal alaposabbak, mint azt talán a leánya iránt való kimélelelből eddig elárulta.

— Margarétnek szokatlan volt az érzelgés, de ezúttal a nevelési befolyásokat teljesen legyőzte a tisztán nőies érzékenysége, a szíve teljes szeretettel telt meg Nikitinné iránt és mintegy bele akarva segíteni, hogy a lelkét még teljesebben megkönnyíthesse, gyengéden kérdezősködni kezdett az aggodalmak igazi okai felől.

— Nem sokat kellett fáradoznia, hogy világosan megértse barátai nyugtalanságának alapokát.

— „Tudja misz Margarét, — kezdte ismét a beszédét az admirálisné, — az orosz tiszt sorsa olyan, hogy hozzáfogható nincs sehol a világon. Legalább én azt képzelem, hogy ilyesmi sehol másutt elő nem jöhet. — Az orosz főtitst, ha az óriási felelősséggel járó hivatalában maga a legpontosabb kötelelességtudás is, még ezzel

egyáltalán alig érhet el valamit. Nálunk az igazi tehetséget nem sokra becsülik. Tulajdonképpen az igazi tehetség az, aki az irigyeinek és ellenségeinek szövevényes intrikáját folyton sikeresen tudja elhárítani; ez a fődolog nálunk, ha valaki magas pozícióját sokáig meg akarja tartani.

Az udvarnál, a minisztériumban befolyást és pártfogást élvezőktől, a besugók és az udvaroncoktól függ itt minden. — A legbecsületesebb, a legtisztességesebb is egyszerre kegyvesztett lehet, mert azok, akik felette ítélnének, nem a maguk szemével látnak és nem az érdem szerint ítélnék. Ez az igazi oka, hogy annyi kiváló tehetség kallódik el nálunk és süllyed el a legnagyobb közönségesség tengerébe.

Mindezekhez hozzáadva azt a tényleges veszedelmet, amelyben ma az egész orosz flotta van, az eltitkolhatlan fizikai és morális gyöngeséget, ami fenyegető sötét végzetként lebeg fölöttünk, csoda-e, hogy fájó szívvel gondolok a férjemre, akit most mindezen veszedelmek kellő közepében tudok?

Ugy-e megérti édes, hogy mily nehéz dolog távol tartani a szívemből a szomorúságot és a teljes csüggedést?

Amint elhallgatott és könnyben csillogó szemekkel tekintett ki a havas messzeségbe, egyszerre Natália is elvesztette eddigi nyugodt önuralmát és zokogva borult édes anyja vállaira. A közös szent fájdalom hatása alatt Margarétnek sem volt több szava többé.

Aztán valaki megkopogtatta az ablakokat és egy udvarias férfihang bebocsájtást kért. A doktor volt, akit valami önvádféle hozhatott vissza a hölgyekhez, bizonytalán érezve, hogy az egész ebéd folyamán férfi és katona létére oly gyászosan elszomorító szerepet játszott.

Amint belépett és helyet foglalt, már az első pillanatban észrevette az arcokon a rombolást, aminek tagadhatatlanul ő volt a legközelebbi oka...

Nyomában Orlov kapitány szerénykedett be a fülkébe, néhány csomag gyönyörű kivitelű elefántcsontszerű kártyával és majdnem minden bevezetés nélkül egy játszmát ajánlott föl a társaságnak időtöltésül.

Aztán a két kis keményfa-asztal újból összekerült és egy félóra múlva a játék apró izgalmi között, a fölzaklatott kedélyhullámok teljesen lecsillapodtak.

Az igazi orosz annyira jellemző mélységes

fatalizmus újra elfoglalta a helyét a szívekben. A símán röppenő kártyalapok színes változásai közben az elvonult bánatfelhők nyomán csodálatos nyugodt derü ült ki az arcokon.

Az utazás következő napjai elég gyorsan múltak. Margarét az érdekes új környezetében annyi változatos megfigyelni valót talált, hogy szinte meglepődve vette észre az idő könnyű röppenését.

Ezalatt egész sor kisebb-nagyobb város mellett haladtak el. Már elhagyták Tulát, az orosz szamovár-gyártók híres városát és a következő napok folyamán Penza és Szizrán maradtak el, majd átszelték az óriási Volga hatalmas jégsíkját és a folyó partja mentén haladva Szamárán futottak keresztül, amely hely az orosz kereskedelemnek egyik hatalmas központja.

A Volga túlfelén aztán lassanként elmaradt az orosz alföld és a két világrész határát képező gyönyörű Ural-hegység lejtőire kezdtek fölemelkedni.

Künn a téli tájak fehér világa szakadatlan sorozatban siklott el előttük, a zuzmara-fátyol alatt reszkető erdőket, az orosz alföld ezen jellegzetes szép fáit lassanként az örökzöld fenyők

sötét foltjai kezdték fölváltani. Aztán, amint a táj tovább emelkedett, regényes sziklaszirtek között meredek szakadékokon, merészívű hidakon át kanyargott a vonat föl az Ural hágójára.

Fönn a vízvásztón Zlatouszta bányaváros volt a legmagasabb fekvésű állomás. Gyönyörű fenyvesek közé ékelt regényes hely, mely a havas téli világ keretében igazán bájos képet nyújtott.

Margarét az idegennek érdeklődő szemével csodálta meg az érdekes festői tájakat, meg az állomásoknak annyira különös embertípusát, a sokféle egyenruhát és szokatlan népviseleteket.

A mindig, mindenütt jelenlevő bozontos szakállú, bőrsubás orosz paraszt mellett villogó, vércseszemű szikár tatárok, ferde szemöldökű, sárgaarcú kirgizek meg kalmükök az első látásra visszataszító külsejükkel az érdekes megfigyelések végnélküli sorozatát kínálták.

Az Ural gerincének ázsiai felén még sokáig kanyargott a vonat a fenyves tájakon, füstölgő gyártelepek közt, meredek sziklák lejtőin épült bányász-falvak mellett, míg végre ismét leért a sík tájakra, ahol már eltűnt minden, ami Euró-

pára emlékeztet és Ázsia fagyos pusztáinak hideg lehellete jelezte Szibíria közeledtét.

A két világrész szélén épült határvárost Cseljábinszkot elhagyva, az európai Oroszország vasutvonalai mind egy vonalba futnak össze és a transzszibíriai vasutban folytatódnak egész Ázsián keresztül.

Az utas szemei előtt a tipikus szibíriai téli táj végnélküli egyhangúságban siklik tova. Itt-ott egy-egy behavazott falu tűnik föl, melyek mind oly egyformák, hogy szinte azt vélnők, mintha újból meg újból ugyanazok jelennének meg a szemeink előtt. Zsupfödeles alacsony faházak, kékrefestett fatornyos templomok, néha egy szélmalom vagy különálló zuzmarás facsoport alkotják össze az egyszerű tájképet.

Amint a falu elmaradt, ismét a fehér, havas síkság kezdődik, az útcapások kanyargó vonalaival átszelve, amelyen néha szénával megrakott egylovas parasztszán halad csendesen a falu felé, a lovak előtt a varjak csoportja rebben föl a fehérség fölé, aztán ismét csak a végtelenbe vesző egyforma hómező: Szibíria téli képe.

*

Egy reggel a szibiriai vasut valamelyik kisebb állomásán a keletről szembejövő vonattal találkoztak.

Épp lassan indulóban voltak már a pálya-udvarból kifelé, amint egyszerre néhány hölgy ugrott le a szemben érkező vonatról és kendőket lobogtatva, kiáltozva integettek az állomásfőnököknek, hogy állítsa meg az induló vonatot.

A vonat csakugyan megállt és az utasok csodálkozóan hallották, hogy a hölgyek orvost keresnek.

A keletről jövő vonat port-arthuri menekülőkkel volt tele, egy egész sereg beteg gyermek volt az utasok között és a kétségbeesett anyák orvosi segítségért rimáncodtak.

A vonaton mintegy nyolcvan nő-utas szorongott, kik mind az ostrom első napján hagyták el Port-Arthurt, az otthonukat, mindenüket. Legnagyobb részét magasrangú tisztek és hivatalnokok családtagjai voltak, kik az első rémület és az azt követő ezer nyugtalanság között, hiányos téli ruhában, beteg beteg gyermekkel indultak neki a hosszú szibiriai téli utazásnak.

Az induló vonat nyomban megállt, Leontiev tengerész-orvos néhány perc alatt készen volt, hogy a menekülők rendelkezésére siessen. Niki-

tinné és Natália is azonnal átmentek a vonatra, amelyen nagy meglepetésükre jóformán mindenkit ismertek. Ez bizony számukra igazán szomorú viszontlátás volt.

A port-arthuri előkelő hölgyvilág tagjai, akiket színházakban, versenyeken, a kocsi-körzón, a katonai parádékon ragyogva, vidáman, hódítóan szoktak volt látni, ott szorongtak mind együtt a zsúfolt vonatban, elgyötörve, sápadtan, szenvedőn és kétségbeesve.

A doktornak semmi gyógyszer sem volt a kezében, de úgy látszott, hogy a puszta megjelenése is már csodákat művelt.

A különvonaton őt, ki hosszabb ideig működött Port-Arthurban, valóban mindenki ismerte és szinte túláradó örömmel látták viszont.

Csak a biztatás és bátorítás volt az egyetlen gyógyszer, amit nyújthatott, de mégis látólag egyszerre új leiket öntött az elcsüggedt, szenvedő asszonyokba, akik végül hálájuk fejében búcsúzóul sorban megcsókolták.

A gyorsvonat mintegy húsz percet várakozott az állomáson, de a vasuti személyzet vagy az utasok részéről egyetlen türelmetlen hang sem hallatszott a késedelem miatt. Amint az or-

vos és kísérői visszatértek, a föltartóztatott vonat azonnal ismét elindult tovább.

Ez alatt az idő már jóval meghaladta a délet és az utasok nagy része az étkező-kocsiban gyülekezett össze. Hölgy-utasaink már szintén ott voltak és az ebédhez készülődtek. A doktor néhány tengerésztiszt társaságában nem messze tőlük egy külön asztalnál foglalt helyet.

A közelmúlt félóra meglepő benyomásai az elgyötört, elkínzott port-arthuri előkelőségek láttára öntudatlanul is valamely magasabb, leküzdhetetlen erőknél kegyetlen játékát, a büszke földi hatalmaknak szomorú meghajlását, mély megaláztatását éreztette velük és a lehangoló érzéseknek egész sorozatát keltette föl a különben is csüggedésre hajló társaságban.

Beszélni igazán alig volt valakinek kedve. Néhány rövid szóval megrendelve az ebédjét, ki-ki hallgatagon merült el a gondolataiba. Némelyek szinte elfeledni látszottak az előttük párolgó ételeket és szomorúan, kábultan bámultak ki a havas messzeségbe. Az ablakon át átszűrődő fehérség szinte kísérteties, fakó árnyakat rajzolt a színtelen arcokra.

A pillanat oly meghatódott volt, hogy ha valaki akkor panaszban tört volna ki, bizonyos,

hogy a legmarconább arcu, széles vállú hadfiak egyike sem tarthatta volna vissza egy-két kicsorduló könnyét.

A kritikus pillanatok néma hallgatását végre a doktor szakította meg. Amint beszélni kezdett, minden arc önkénytelenül is várakozásteljesen fordult felé.

— „Milyen különös volt ez az iménti találkozás, — mondá lassu elmerengő hangon.“

— Ime Szibiria végtelen hómezőin egymással szembe jő két zsúfolt vonat, az egyikben a halálos veszedelem színhelyéről menekül s az egészségéért eseng, az életéért könyörög egy sereg elhagyott asszony meg gyermek, a másikon pedig komor férfiak százával elszántan, hallgatagon ép oda indulnak, ahol a legkegyetlenebb halált osztogatják. — Megyünk parancsóra az ismeretlen messze világba nélkülözni, szenvedni, küzdeni és elpusztulni.

— „Igen, bizonyly úgy is lesz, elpusztulni, — ismételte egy szokatlan mély férfihang, aztán csend lett ismét, — senki sem merte megzavarni tovább a pillanat ünnepélyességét.

— Az ember életében szentek azok a momentumok, amelyekben a lelke egén az elmulás borongó felhőit érzi elvonulni. E felhőket a

harcba induló katona időnként vigasztalanul sőtétnek látja.

Két nehéz könnyesepp gördült végig a doktor arcán, aztán tovább úgy látszott, hogy mindenki mindent feledve, egyedül önmagával, a szívével, a gondolataival volt teljesen elfoglalva.

Margarét, amint Natália közlése alapján megértette a doktor beszédét, csodálattal tekintett végig a levert szomorú társaságon. Valóban még sohasem látott együtt ennyi elcsüggedt, a könnyekkel küzködő komoly férfit, néhány percig úgy érezte magát, mintha valami temetési gyülekezetben volna.

Mindez azonban mint a tűnő viharfelhő lassanként elvonult. Mire a teához értek és a cigaretták kék füstje terjedni kezdett, a kedélyek is teljesen lecsillapodtak. A csendes társalgás vidámabb hangulatai között újra kiderültek az elkomorult arcok.

*

Aztán csendes egyformasággal folyt az utazás tovább. Kedélyes kártyázások, beszélgető és vitatkozó csoportok alakultak ki, — és úgy látszott, hogy mindenki megtalálta a hangulatainak megfelelő társakat, akikkel időnkint elszórakozott néhány órát.

Elhagyva Omskot, a vasút átfut az Irtszen, az Ob mellékfolyóján, aztán tovább haladva Taiga állomásnál a szibíriai őserdők elhagyott vidékét szeli keresztül.

Künn a fenyőfák sötét lombozatán nehéz hóréteg fehérlik, a temperatura nappal — 15° C körül jár, de az ablak üvegein beszűrődő szibíriai napsugár a kocsiban mégis kellemesen melegít. Az egész úton, minden állomáson a tartalékos katonaság gyülekezése folyt. Szibíria rusztikus fiai, bőrködmönben, botosban, kócos hajzattal, kuszált bozontos szakállal, nem valami bizalmat keltő alakok, de láthatólag kemény, edzett hadfiak. Oly nyugodtak és gondtalanok voltak, mintha nem is háborúba indulnának. Valószínű, hogy alig volt sejtelmük róla, hogy tulajdonképpen hová viszik őket és hogy a messze ismeretlen világban mily sors várkozik rájuk.

A tisztek szemmel láthatólag izgatottabbnak tűntek fel, minden állomáson valósággal megostromolták az újságárusokat, bár valami igazán új hírhez alig juthattak. Az orosz cenzura jól vigyázott arra, hogy az olvasóközönség kedélyét holmi szenzációs rossz hírrel fel ne izgassa.

Utasaink a Moszkvából való elindulásuk után a nyolcadik napra frissen, egészségesen érkeztek meg Irkutzk-ba, alig érezve valami fáradságot vagy törődöttséget.

Amint a vonat beért az állomásra, Margarét a kártyájára írott üzenettel beküldött egy szolgát a városba az orosz-kinai bankba, hová a bátyjától remélt távirati értesítést várta.

A további indulásig teljes 3 órát kellett vesztegelniök az irkutzk-i pályaudvaron és hogy a várakozás egyhangúságát elűzzék, Natáliával beható vizsgálódás alá vették a különféle helyiségeket.

A vasútállomás elég szűk kis épület volt, mely a most óriási módon megnövekedett személyforgalom alatt éjjel-nappal el volt árasztva utassal.

A várótermekben, meg az éttermekben, sőt még a folyosó legkisebb zugában is fáradt, elgyötört utasok szorongtak. Legnagyobb részük asszony meg gyermek, rengeteg sok podgyász-szal, kik az Európa felé induló személyvonatra vártak.

Ezidőben a Bajkál-tó jegén még szánkón kellett megtenni az átkelést, ami mintegy négy órai vágatást jelentett a dermesztő hidegben.

Ezen az úton a gyermekeikért aggódó anyák szenvedése leírhatatlan volt. Sok csecsemő pusztult el a szánút folyamán; nagy részük az aggódó anya karjai között úgy fulladt meg a bundák és takarók halmazában.

A váróteremben várakozók majdnem mind port-arthuri menekülők voltak. Legnagyobb-részt a kisebb rangú állami hivatalnokok családtagjai, akiknek már a külön vonatokban hely nem jutott. Némelyek már napok óta gyöttrődtek a váróteremben, mert a vonatok tovább indulása a mozgósítás folytán rendetlen és bizonytalan volt.

Mikor a két leány kíváncsian körültekintett, néhány fáradt, álmos asszony egykedvűen merengett feléjük, mások az asztalra borulva próbáltak tovább aludni egy keveset, legtöbbször pedig nyugós beteg, síró gyermekével bibelődött. A két fiatal, üde, elegáns alak bizony alig illett bele abba a szánandó társaságba. Natália azonban az ő sajátos oroszos, bizalmatkeltő modorával és kedves közlékenységével, hamarosan beszédbe ereszkedett a menekülőkkel, akik készségesen siettek könnyíteni a szívükön egy sor keserves panasszal.

Egy sötétszemű, sápadt szép asszony a

köpenyével leterített utikofferjéről az ölébe vette a szendergő gyermekét és helytel kínálta meg a résztvevő érdeklődőket, aztán némi kérdészködés után élénken beszélni kezdett Port-Arthurról és az ostrom első napjairól.

— Tudja galambom, az uram tüzértiszt, — mondá, — a parti ütegeknél tett szolgálatot, már hónapok óta az új nagy ágyúk felállítását vezette. Tudtuk, hogy valamikor szükség lesz majd az új ágyúkra, erre el voltunk készülve, de hogy ily gyorsan következzen be a baj, azt sohasem álmodtuk volna.

Közben a két leány csakugyan leült a felajánlott utikofferre a szíves és közlékeny elbeszélő mellé, aki amint látta, hogy élénken érdeklő hallgatókra talált, hát minden további kérdés nélkül is folytatta az élményeinek előadását.

— Tudja édesem, borzasztó volt az első rémület, amint az ostrom megkezdődött. Talán már hallotta is, hogyne, hisz az újságok is írtak róla. Az admirálisnál, a flotta parancsnokánál bál volt, vigan voltak, senki sem sejtett semmi rosszat. A japániakat eddig senki sem vette komolyan Port-Arthurban. A tánc s a mulatság javában folyt, amidőn egyszerre néhány hatal-

mas robbanás hangja zavarta meg a mulatókat. A szokatlan hangok és a nagy rázkódás nyugtalanítani kezdte a társaságot, de Stark admirális maga sietett megnyugtatni a vendégeket, azzal, hogy néhány ágyúaszád éjjeli gyakorlatot végez és azok lövöldöznek. Ebbe aztán mindenki belenyugodott. Folyt tovább a mulatás és a tánc zavartalanul. Reggelfelé azonban az admirális már megtudta a lesújtó hírt, hogy a japán hajóraj Port-Arthur előtt horgonyoz, meg hogy az orosz flotta három legszebb páncélos hajóját fenéken fúrták az ellenséges torpedók. A mulatság rögtön félbeszakadt, a mosolygás helyén a rémület ült ki a hölgyek arcára, kábult ijedtséggel rohant mindenki haza az övéihez. Másnap reggel már néhány hatalmas bomba is elérte a várost. Erre aztán a pánik tökéletes lett. Azonnal megindult a menekülés Port-Arthurból. A rémület ezen órái igazán borzasztóak voltak. A nőknek és gyermekeknek felsőbb rendeletre azonnal készülni és távozni kellett. A következő napok folyamán vonat vonat után indult el Port-Arthurból az asszonyokkal és az idegen civil népséggel. Akit a hivatása ott nem tartott, lázas sietséggel menekült tovább. Bizony kisasszony, az az érdekes ra-

gyogó vig élet, amit bizonyosan maga is jól ismert, ha lakott Port-Arthurban, egyszerre mint valami könnyű színes szappan-buborék pattant széjjel.

A leányok újra felállottak, Natália néhány biztató és bátorító szót intézett a közlékeny utashoz, megcsókolta az anyja ölében már vidáman mosolygó apróságot, aztán a nyomasztó levegőjű teremből kiléptek az állomás perronjára.

Margarét a szemmel látható szenvedéseknek ezen egész kiállítását részvétellel szemlélte. A szenvedő sápadt arcokból, az elfojtott sóhajokból és a beteg gyerek sírásából többet értett meg, mint az idegen orosz szavakból, bár Natália hűségesen fordítgatta le neki angolra a halottakat. A szíve szorongását azonban igazán főleg a saját aggodalmai okozták a hírek miatt, amelyeket itt megkapni remélt.

Amint a téli verőfényben csillogó havas perront néhányszor végigjárták, végre csakugyan megjött a remélve, aggódva várt vasúti szolgáló, ki az Orosz-kínai bank címerével ellátott levelet nyújtott át Margarétának.

Amint ez sietve feltörte a borítékot, a legnagyobb meglepetésére mindössze egyetlen

papírlapot talált benne a következő rövid tartalommal:

„Tisztelettel elismerem a szentpétervári főhivatalunk utján küldött táviratának és a mai kártyájának kézhezvételét.

Egyben sajnálattal tudatom, hogy b. címére Mukdenből eddig semmi értesítés sem érkezett, sietek azonban megjegyezni, hogy Mandzsuriából a privát táviratokat már egy hét óta egyáltalán nem közvetítik, mert az egész táviróvonal most kizárólag a hadvezetőség céljaira van lefoglalva.

Tisztelettel a

Manager.“

Valószínű, hogy ha talán egyenesen valami borzasztó lesújtó hírt hallott volna, nem érezte volna magát oly reményvesztettnek, mint a legsötétebb bizonytalanság e pillanatában. Szótlannul nyújtotta át Natáliának a papírlapot, mialatt az arca egyszerre minden színét elvesztette, a fejét szédülni érezte és csak a csodálatos akaraterejének teljes megfeszítésével tudott valahogy uralkodni magán.

Natalia átfutotta a sorokat, azonnal megértette a barátnője rendkívüli meghiúsultságát. Szótlannul karonfogva, némán vezette vissza

az állomás egy mellékvágányán veszteglő vonatjukba.

Amint a már annyira megszokott, bizalmas fülkéjüket elérték, az admirálisnét a gondolataiba elmerülve találták. Ő is levelet tartott a kezében és szórakozottan bámult ki a kocsi ablakain a messzeségbe. Natália meg látható örömmel kapott a levél után.

— Ugy-e jó hírt kaptunk atyámtól? Nincs semmi baja? Elovashatom, hogy mit ír?

— Igen, atyád levele, — mondá az admirálisné kissé vontatott hanghordozással. — Aránylag jó hírek vannak benne, új megbízatás és előléptetés... Béke idején valóságos örömhír lenne, — folytatta tovább a csendes megadás hangján, — de most a háború bizonytalanságai között igazán nehéz eltalálni, hogy tulajdonképpen minek is örüljön az ember. Olvasd fel kérlek hangosan, hogy minden sorát mégegyszer, jobban az emlékezetembe véshessem.

A levél franciául volt írva, amit Natália kellemes kiejtéssel folyékonyan olvasott.

A meglepő hír az volt benne, hogy az admirálist szolgálattételre a vladivosztoki eskáderhely helyezték át és már el is hagyta

Port-Arthurt, hogy az új megbízását azonnal átvegye.

A levélben főleg arra kérte nejét és leányát, hogy most már ne Mukdenbe vagy Port-Arthurba utazzanak, mint azt előbb tervezték, hanem Vladivosztokban jelentkezzenek a vörös-kereszt vezetőségénél és az ottani kórházakban vállaljanak munkakört. Így aztán legalább addig, míg a cirkáló flotta a kikötőben tartózkodik, a szabad idejüket együtt tölthetik.

Mindez magában véve elég kellemes hír lett volna, de a levél végén volt még néhány sor, ami az admirálisnét erősen gondolkodóba ejtette és aggodóvá tette.

— Bár egész egyedül voltak a szakaszban, Natália mégis szinte önkénytelenül halkított hangon folytatta az olvasást.

A levél ezen részletéből egész bizonyos lett előttük, hogy az eddig is ismert és Leontiev doktor által oly gyakran emlegetett bajok, a fejletlenség és a zavar, ami az orosz hadvezetőség körében uralkodott, nemcsak hogy mind megvannak, de ijeszteőbb mértékben nagyobbak, mint azt ők valaha is elképzelték.

Az admirális szerint „csak az oroszok ösz-

szes jóindulatú védszentjeinek gyors segítsége mentheti meg a flottát a katasztrófától“.

A levél végszava az volt, hogy „sokat és nagyon buzgón kell imádkoznunk, hogy a magasabb hatalmak megóvjanak bennünket a legcsúfosabb vereségtől és a teljes pusztulástól“. A keserű irónia és az elkedvetlenedett kritika ezen szavait nem lehetett félreérteni.

A levél olvasása után Natália is egyszerre teljesen elhallgatott, mintha magában tovább fontolgatná a hírek jelentőségét. Margarét figyelmét azonban az egész levélből leginkább csak az kötötte le, hogy szíves barátai most már nem fognak vele utazhatni Mukdenig, ami szinte lesújtólag hatott rá.

E pillanatban valóban azt képzelte, hogy talán könnyebben tudná elviselni George halálhírét, mint a teljes bizonytalanságot, ami a legközelebbi jövőben reá várakozik.

Igy minden hír nélkül, tanácstalanul, barátaitól is elszakadva, egyedül menni neki a szenvedésekkel és borzalmakkal teli idegen világnak, — ez most szinte elviselhetetlennek látszott. Mindazáltal csak biztatta a kétségbeesetten nyugtalankodó szegény szívét.

A szemei szárazak voltak, de fénytelen te-

kintete, színtelen ajkai és arcának szokatlan halványsága élénken elárulták mindazt, amire sem szava, sem könnye nem volt, hogy velök kifejezze.

Társnői, kik eddig oly élénken el voltak foglalva a híreikkel és önmagukkal, most egyszerre meglepődve vették észre Margarét elváltozott színét és Nikitinné hirtelen a leggyöngédebb részvét hangján kezdte faggatni, hogy tulajdonképpen mi a baja.

Margarét még mindig kissé kábultan, de lassankint teljesen magához térve, néhány pillanatig szótlan maradt. Ezalatt a gondolatai mint valami felzavart, de már megcsendesedő oldatból a szabályos kristályok, lassanként rendszeresen kezdtek kijegecesedni. Aztán amint beszélni kezdett, már az elhatározásai is véglegesen kialakultak.

— Tudja asszonyom, az egész héten folyton bízva reménykedtem, hogy itt jó híreket fogok kapni a fivéremtől és az első pillanatban végtelenül nehezemre esett megszoknom a gondolatot, hogy semmi értesítés sem érkezett számomra, ez a csalódás nagyon fájdalmasan esett. Viszont ha elgondolom, hogy egy hét elmúltával már Harbin-ban leszünk, ahol könnyű

lesz a levél- vagy táviratváltás Mukdennel, hát valahogy mégis megvigasztalódom.

Aztán némi kis szünet után, amely alatt látszólag mind a hárman a felzaklatott gondolataik és terveik rendezésével voltak elfoglalva, csendesen folytatta:

— Most már még akkor is elmennék Mukdenbe, ha azt hallanám, hogy a fivéremet nem találom életben. George-nak bizonyára voltak ott barátai, — őt mindenütt, mindég szerették, — és ha meghalt volna, valaki majd csak elmondja nekem, hogy milyenek voltak a végpercei, hogy szenvedett-e sokat, és aztán — majd a sírjánál — ott az idegen földön — el fogok mondani néhány imádságot.

Ez volt mind, amit mondani kívánt. Szép arcát és bájos szemeit a nyugodt komolysága még vonzóbbá tette.

Natália csodálattal bámulta meg az érdekes leányt, mint amilyen csodálkozva nézheti a szobában nevelt, kalitkában született madár a tovaröppenő merész fecskét. Anyja pedig elragadtatással fogta meg a kezét és szinte fellelkesezve fűzte tovább az elhatározások és bátorító gondolatok sorozatát:

— Egész bizonyos misz Margarét, hogy

csupán a háborus zavarok miatt nem kaphatott új híreket bátyjától, de különben semmi oka sem lehet, hogy a legszomorúbbra gondoljon. Én hiszem, hogy maga iránt kegyes lesz a sorsa és minden dolga a legjobban fog végződni. Aki annyi lelki erővel, oly sok szeretettel van megáldva mint maga, annak nincs oka félni semmi szerencsétlenségtől.

— Aztán, hogy a vigasztaló szavak mellett még valami igazán gyakorlati tervnek is egyengetse az útját, hát így folytatta tovább:

— Azt se gondolja ám édesem, hogy mi a megváltozott uti programmunk folytán most egyszerűen a sorsára bízuk magát, nekünk minden rendű és rangú ismeretségeink vannak Harbin-ban, így aztán könnyen fogunk találni valakit, aki segítségére lesz a további útjában. Arról én okvetlen gondoskodni fogok, — folytatta tovább, — hogy oly utitársakkal indulhasson útnak Mukden felé, akik mindent megtesznek, hogy biztonságban és kényelemben érje el az útja végcélját.

Ezen biztató kedves szavak végezetéül kissé elmerülve a saját gondjainak hullámozó árájában, így fejezte be a beszélgetést.

— Bár magunk is folyton a legemésztebb

nyugalanságban élünk és állandóan el vagyunk készülve valami váratlan katasztrófára, a szívünkben mindig marad hely a részvételre és a készséges segítségünkre mindenkor számíthat.

— Margarét egy pillanatig szótlan nézett maga elé, mintha helyes szavakat vagy valami módot keresett volna, amellyel a hálóját kifejezze, aztán csendesen odahajolt a szíves vigasztalójához és gyöngéden megcsókolta annak bitorra vált arcát.

Kissé később úgy látszott, mintha az a hősiesség, amellyel ez a csodaszerű angol leány az érzelmeit nyugalomra parancsolta, mindnyájukra egyformán átragadt volna, az aggodalmak tűnő sötét árnyai nyomán egyszerre kedves derű sugára ült ki az arcokra.

Ezalatt a vonat elhagyta Irkutzk állomását és az Angara folyó szakadékos partjai mentén elkanyarodott a havas jégmezővel borított Baikál-tó felé.

IV. FEJEZET.

Az orosz-japán háború kitörésekor a nagy transz-szibíriai vasút már teljesen ki volt épülve, kivéve a Baikál-tó déli szegélyét megkerülő rövid szakaszt. A vasutnak ezen részén a hatalmas meredek sziklafalak igen jelentékeny technikai akadályokat gördítettek az építők elé, úgy, hogy a háború kezdetén az alagútak, merész ívű viaduktok és a támaszfalak láncolatából összealkotott ezen érdekes vasútrész még nagyon távol állott a befejezéstől.

Tél folyamán a Baikál-tavat vastag jégréteg borítja, amelyen akkor állandóan élénk szánkőzlekedés tartotta fenn a forgalmat a vasútnak már megnyilt szakaszai között. A tó part-

jára lefutó vonatok érkezését rendszeren egész sereg háromlovas szán várta, amelyek négy-órai gyors vágatással szállították át az utasokat a tulsó partra. A szánokon a vasúti vezetőség gondoskodásából még külön nehéz orosz bundákat, botosokat és nemez-csizmákat is talált minden utas, úgy hogy a megfagyás veszélyének még az sem volt kitéve, aki talán hiányosan öltözködve merészkedett volna neki a különben mód nélkül érdekes és különös szánkázásnak.

Utasainknak a tulsó parton eleinte teljesen érthetetlen okból félnapi várakozásban volt részük és csak egy újabb szánkaraván megérkezése után indulhattak tovább a Transbaikál vidék havas tájait átszelő vasúton.

Mint később kitűnt, az idővesztéséget is csak a szerencsájük számlájára írhatták, mert az utólag érkezettek, akikre várakozniok kellett, Makárov admirális és kísérete voltak.

— Ez a szerencsés véletlen döntötte el aztán az útjuk további sorsát.

Az admirális figyelmessége folytán az amugy már igen rendetlen forgalmú tájakon, hölgyutasaink a külön gyorsvonatban kénye-

lemben és biztonságban érték el Harbint, a mandzsuoországi orosz település főállomását.

Ezen utazásuk folyamán, ami még teljes öt napig tartott, Margarétnek gyakran nyilott alkalma Makarov admirálist színről-színre látni, sőt néhányszor beszélt is vele és egész az elragadtatásig meghatotta a szeretetreméltósága.

Imponáló szép alak volt az admirális, dere sedő hosszú szőke szakálla, barátságosan csillogó kék szemei, kellemes csengésű hangja önkénytelenül a bizalom és a tisztelet érzelmeit váltották ki a környezetében. Nyugodtsága, meg a rendíthetlen igazi oroszos hite és bizodalma lassanként mindenkire átragadt.

A tengerésztisztek, akik útjuk előbbi szakaszán, — a doktorral egyetemben, — állandóan a leglevertebb borus hangulatokkal küzdöttek, most egyszerre teljesen visszanyerték a lelkük egyensúlyát. Ezek a lágyszívű, eltévedt nagy síró gyerekek egyszerre megtalálták az atyjukat, akiben hittek, bíztak, reménykedtek és úgy látszott, teljesen megszabadultak a sötét rémlátások üldöző képeitől.

Harbinba érve úgyszólván mindnyájan megkönnyebbülve lélegzettek fel. A speciálisan oroszos, de teljes kényelmet nyújtó szállodában

megpihenve, elégyütséggel tekinthettek vissza a tél közepén megtett hosszú szibíriai útjukra, amin valóban reményen felül könnyen estek keresztül.

Harbinból a táviratváltás Mukdennel már nem ütközött semmi nehézségbe. Margarét lelkes örömmel vette a hírt, hogy bátyja — bár még mindig súlyos beteg, — már túl van a veszélyen. Így aztán érthető, hogy alig várta a pillanatot, amelyben ismét tovább indulhat útja végcélja felé.

Mindazonáltal a tovább utazásra való előkészületek még néhány napot vettek igénybe.

Harbinból Mukden felé a vasúton már teljesen megszűnt a rendes forgalom. A polgári utasok a túlszufolt katonai vonatokban csak külön engedelem mellett kaphattak helyet. Így aztán Margarét előtt még egy három napig tartó és igen kényelmetlennek ígérkező utazás állott.

A tél állandóan keményen tartotta magát, és főleg a hideg ellen kellett jól felkészülnie. Bundák, párnák, takarók és az élestárnak jól berendezett utikosár, igen fontos részét képezték a beszerzendő készletnek.

Harbinban naphosszat a különféle üzletek, a bank, a postahivatal, a szálloda és a vasútál-

lomás között röpiült velük az egylovas, könnyű orosz szán. Az oroszokkal kevert érdekes orientális világ, ami akkor Harbin útjain, terein és üzleteiben hullámozott, óráról-órára a legkülönlegesebb új impressziókat keltette az idegen utazóban; míg az orosz hadifelvonulással járó mozgalmas élet még a mandzsuri viszonyokba teljesen beleszokott régi megfigyelők érdeklődését is folyton új meg új fordulatokkal tartotta szüntelen izgatottságban.

Az utolsó délután folyamán, amint a vasútállomáson az éjjeli vonat indulása iránt tudakozódtak, igen érdekes, festői felvonulásnak voltak tanúi.

Mandzsországnak egyik legtekintélyesebb dzan-dzunja indult útnak jelentékeny számú családjával, sok és különféle korú feleségeivel, az északi Mandzsutájak felé.

Az útra készen álló vonat végére egy igen kényelmes modern szalonkocsi volt csatolva, előtte vérvörös kaftános, alabárdos kínai katonaság sorakozott. A sorfalon belül pávatollas kalpagu kínai tisztviselők, meg dushímzésű seiyembe öltözött mandzsus szépségek kísérték a tekintélyes terjedelmű hatalmas mandarint.

A rengeteg sok podgyász és a nagy kíséret

azt mutatták, hogy a kormányzó minden értékes holmiját összeszedte és egész udvartartását mozgósította, hogy a háború által nem fenyegetett északi tájakon helyezkedjék teljes biztonságba.

A díszes berendezésű kocsiban különösen festettek az előkelő mandzsu-szépségek, akik a pompás kristálytükrök előtt nagy gyönyörűséggel igazgatták ezüstös, virágos széles frizurájukat. Rikító színű selyembe öltöztetett gyerekek hemperegtek a bársony diványokon, míg a szolgák a podgyász elhelyezése körül sürgölődtek. A fényes új környezetbe csöppent orientális csoportozat valóban a legtarkább színházi látványosság képét nyújtotta.

Margarét ugyancsak az állomáson találkozott legelőször az új utitársaival, akikkel az éjjeli vonaton együtt volt indulandó Mukden felé.

A harctérre készülő önkéntes ápolónők között három előkelő orosz leány volt, kik külön csoportban, megkülönböztetett útlevéllal utaztak Port-Arthur felé.

Az admirálisné gondoskodása folytán könnyen átestek az ismerkedésen, és az új utitársak látható örömmel vették be Margarétet a társágukba. Mind a hárman értettek franciául, köz-

tük a legérdekesebb — Orlov-nővér angolul is meglehetősen beszélt és szíves modorával Margarétet azonnal meghódította.

A port-arthuri vonat indulása éjféltre volt megállapítva.

A harbini vasutállomás hatalmas étterme ezidőben az esti órákban állandóan a legérdekesebb képet nyújtotta. Az érkezők, az elutazók és átvonulók tarka raja, a találkozók, a búcsúzkodók, a reménykedve vagy elcsüggedve várakozók, az elkésett utasok, a vonaton helyet nem találók, meg a gondtalan helybéliek, akik csak szórakozni és látni meg hírt hallani jártak ki esténként az állomásra, a legkülönbélebb csoportokban töltötték ki az étterem minden sarkát.

Margarét az admirálisné és Natália társágában már jóval éjfél előtt künn volt az állomáson és a nagy étterem egyik csendesebb sarkában szinte szótlánul merült el a mozgalmas élet megfigyeléseiben.

Ezen este az állomás még a rendesnél is élénkebbnek látszott.

A nap folyamán szokatlanul sok hadivonat robogott Harbinon át a harctérre. A sorkatonaságon kívül az éjféλι vonattal volt átutazóban az a csapat fiatal tengerésztiszt is, kiket a cár Szent-

péterváron, a háború kitörése napján nevezett ki hadnagyokká. Pompás, szép vidám fiúk, a legelőkelőbb orosz családok sarjai, egyenesen az iskola padjaiból indultak el Port-Arthurba, hogy mielőbb átessenek a tűzkeresztségen.

Az étteremben a tovább indulás utolsó óráiban az öregebb tisztek ragyogó arccal vendégteltek, ünnepelték és valósággal dédelgették a gondtalan fiatal bajtársaikat.

Nem sokkal éjjél előtt néhány magasabb-rangú tiszt társaságában egy drága prémbundába burkolt idősebb hölgy érkezett az étterembe. A villogó szemű, érdekes arcélű matrónát egy fiatal tengerésztiszt vezette karon. Pompás szép barna fiú volt a hadnagy, alig lehetett több mint 20 éves.

Az érkezettek láttára a már zsufolt terem minden részén tisztek álltak fel és készségesen ajánlották fel a székeiket az új vendégeknek, akik aztán hamarosan helyhez is jutottak; a hadnagy pedig azonnal a poharazó bajtársai csoportjához csatlakozott.

E pillanatokban a nagy étteremben már meglehetősen emelkedett volt a hangulat. A tengerésztisztek társaságából lassankint élénk beszéd és rövid tósztok sora hangzott fel, és a fia-

tal arcok a zavartalan jókedv lángjában lobogtak.

Az öregebbek azonban a pezsgő hatása alatt is inkább meghatódott érzékeny kedélyhangulatokkal látszottak küzdeni.

Egy öreg őrszakállú kozák ezredes sorba vette a fiatal tiszteket, egyenkint megölelte, megcsókolta és dicsérő, biztató, bátorító szavakkal dédelgette őket, mintha valamennyi a saját fia lett volna. A túlradó érzelmek megnyilvánításának vágya úgy látszott lassanként átragadt mindenkire, mert azután tovább vége hossza nem volt az érzékeny jeleneteknek.

Margarét álmélgodva, csodálkozva szemlélte a különös ellágyult csoportozatot. Az érzelmeknek ily leplezetlen kitárását férfiak között ő eddig sohasem látta és katonák között el sem tudta volna képzelni, mégis a bucsúzkodás és a csendes meghatottság mély érzései, amik az egész zsufolt teremben a szíveket uralták, lassankint őt is teljesen hatalmukba vették. E percekben úgy tünt fel neki, mintha ennek az eddig érthetetlen csodálatos idegen népnek egyszerre belelátott volna a szíve legközepébe.

Nikitinné is csak szótlanul, mélyen elmerengve nézte a folyton ismétlődő érzelmes jele-

neteket, legfőképp azonban az újonnan érkezettek kötötték le a figyelmét, akiket mind személyesen ismert.

Az előkelő idős hölgy *Vityeft* altengernagy felesége volt. Fia, a fiatal hadnagy ez este indult tovább a társaival Port-Arthur felé, hogy a sárgatengeri flottához csatlakozzék, aminek az altengernagy volt akkor a parancsnoka.

Igazán megható kép volt, amint a szép, szomorú matróna a gondtalanul mulató ifjak csoportjában folyton csak a fiát figyelte, aggódó szerető tekintetével ölelgetve azt, akit ez este talán utoljára látott.

Egyszerre a felhangzó éles csengetyűszó a beszállás idejét jelezte, mire azonnal általános mozgolódás kezdődött a zsufolt teremben.

A szolgák hada a podgyász kiszállításába fogott és az egész zajló áradat a perron felé tódult.

Egy hosszú tábori tiszti vagon középső részében négy hálóhely volt elfoglalva, amelyet a gondos útitársak plédekkel és takarókkal elfüggyönyözve, amennyire lehetett elkülönítettek.

A kocsiban kellemes hőmérséklet uralkodott és a podgyász elhelyezése után a négy hölgy-

utas teljesen megelégedve foglalta el a helyét, amit már csak útjuk végén reméltek elhagyni.

Midőn az admirálisné meggyőződött, hogy Margarét jóvoltáról, amennyire csak lehetett mindenben gondoskodtak, néhány biztató szóval és érzékeny öleléssel végleg elbucszúzott tőle. — Margarét alig tudott szóhoz jutni.

— Köszönöm asszonyom a sok jóságát, — mondá elérzékenyülve. — Boldog volnék, ha szavakban ki tudnám fejezni mindazt, amit érzek.

Mindössze ennyi volt amit suttogni tudott és amint magára maradt, a fájdalom és az öröm váltakozó érzései még sokáig csodálatos hullámmásban tartották a lelkét.

Aztán nemsokára megkezdődött a vonat egyforma dübörgése, a kerekek végnélküli csatogása, amit az eddigi hosszú útjában már annyira megszokott és amik valami egyhangú régi dajkadalnak folyton ismétlődő rövid refrainjét idézgették állandóan az emlékébe. A hosszú egyszakaszú katona-kocsi mintegy harminc hálólhelyre volt berendezve. Élelmezési tisztek, távirászok, vasúti tisztviselők, katonák mind fegyveresen, egyenruhásan indultak a hadiszíntér felé. A sok fáradt, csendes, magába vonult

alak látható örömmel foglalta el a kocsiban a helyét, hogy a késő éjjeli órában végre pihenéshez jusson. A katonavaggon meglehetősen szerényen volt világítva, csak a két végén derengett egy-egy olajlámpa sárgás fénye. A lámpák alatt megerősített állványon gyalogsági fegyverek sorai jelezték, hogy a különben is acélpáncéllal védett kocsi utasai már egy-egy esetleges támadásra is el lehetnek készülve.

A csendesen dübörgő felfegyverzett vonatban, a háború vése felé haladó sok nyugtalan embernek mi lehet nagyobb áldás, mint néhány órai minden bajt feledésbe borító csendes álom.

*

— Good morning, miss Margarét. — Remélem, jól aludt. — A teája már készen van, forró és illatos, a biscuit pedig exquisite.

Ez volt az első üdvözet másnap reggel, amint az ébredésnél Orlov nővér átnyújtott neki egy csésze párolgó teát.

A vonat épp egy állomáson vesztegelt. Verőfényes reggel volt. Künn a ragyogó téli napsugárban tündöklött a sík, havas tájék, míg benn a kocsiban kellemes egyforma meleg volt.

Az ébredésük után egy órával a diszkrétén elfüggönyözött szakaszban már reggelinél ült a

négy érdekes leány. Láthatólag zavartalanul estek át az éjjeli utazáson és alig volt valami nyoma rajtuk a fáradságnak.

Orlov nővér, akit a társai csak Szónya-Pavlovnának hívtak, minden komolysága mellett is csupa élet és élénkség volt. Bár kissé idegen-szerű kiejtéssel, de jól beszélt angolul. Dús szőke haja, csodás kék szemei és kellemes arcjátéka egész lényének különös ellenállhatatlan varázst adott.

A másik két útitárs az oroszokon kívül csak tört francia mondatokkal tudta magát kifejezni. — Igen nyugodt, komoly leányok voltak, a legtöbb idejüket olvasással töltötték vagy maguk között a különös dallamos anyanyelvükön folytattak csendes beszélgetést.

Margarét beszélgetés közben az útitársnőitől az előtte eddig alig ismert orosz társadalom életéről sok érdekes dolgot tudott meg, amikről azelőtt sejtelve sem lehetett.

Amint feltárult előtte az orosz nőknek sajtóságaos lelkiivilága, különös erkölcsi és társadalmi felfogása, érzelmeiknek, szenvedélyeiknek csapongó hullámjárása, — mindezek egy ismeretlen új világ különös érdekes képét vázolták elébe.

Szónya-Pavlovna diplomás orvosnő volt, aki Svájc-ban végezte el a tanulmányait. Bár orosz földön addig az orvosnők számára nem nyilott széles nyilvános hatáskör, mégis nagy szeretettel csüggött a hivatásán és a tudását ezentúl a harctéren vélte hasznosan alkalmazhatni.

Mindezt Margarét először az admirálisnétől tudta meg, és most, amint az ismeretségük bizalmasabbá kezdett fejlődni, sietett is kifejezni az elismerő csodálatát a társnője önzetlen, nemes önfeláldozása fölött. Ez aztán még intimebb térre terelte a beszélgetésüket, melynek folyamán az is kiderült, hogy Szónya-Pavlovna jegyese — ott van Port-Arthurban az ostromlott vár védői között.

— Nem tudom egész biztosan misz Margarét — kezdte a szép, okos leány a mentegetődzést — nem tudom, hogy önfeláldozásnak nevezzem-e azt amit most teszek, vagy inkább talán az ellenkezőjének? De hisz a nő élete úgyvis rendesen a legteljesebb önzés és a végletekbe menő önfeláldozás közötti küzdelmekben merül ki. Ebben tehát én is csak olyan vagyok, mint vagyunk valamennyien.

Amint ezt elmondta, a tejfehér arcborán

rózsás hullámok futottak keresztül. A pillantását tudatosan vonta ki Margarét tekintetéből és aztán szemeit állandóan a távol kékjén nyugtatva, folytatta:

— Én most a harctérre indulok, orvos és ápolónői minőségemben — ez teljesen igaz — de ott — mondá — szinte hirtelen feléledő szenvedéllyel — ott legelső sorban azt akarom visszakövetelni magamnak, akit a kötelessége oly váratlanul elragadott tőlem. Mindenekelőtt az ő közelében akarok lenni. Ő lesz a legelső, akit biztatni, bátorítani, ápolni vagy gyógyítani kívánok és ha kell, követni fogom bármily veszedelembe is vagy akár a halálba.

Aztán csendesen, mintegy elernyedve dőlt hátra a szürkeposztós párnázatra, szép szemeit egy pillanatra lezárta, az elől nyitott oroszos otthonkája, amint e helyzetben még jobban reásimult, diszkréten árulta el formás alakját, szeliden sejtetve a felhullámzó érzéseinek siető ritmusait. — Majd egész halkán, szinte alig hallható suttogással még így fejezte be az önvalloását:

— Ugy-e ez már egészen más, mint nemes önfeláldozás? Talán inkább vak szenvedélynek vagy örültségnek nevezhetjük, — vagy leghelye-

sebben — tette hozzá már könnyed nevetéssel, — leghelyesebben ráadhatjuk a mindent kifejező egyszerű, igazi nevét, hogy — szerelem — ami valójában az egész világot átható legnagyobb örök — önzés.

Aztán ismét merengve tekintett ki a tova-tűnő havas mandzsuriai tájra és hosszú hallgatásba merült. Ezalatt formás nyakán a vékony aranyláncon csüggő gyémántos keresztje sok színben változó csillogással követte keble nyugtalan hullámzását.

Margarét a különös meglepetés hatása alatt egyáltalán nem tudott szóhoz jutni. Az az egyszerű keresetlen őszinteség, amellyel a reánézve jóformán teljesen ismeretlen leány egyszerre az egész szívét kitárta előtte, szinte megdöbbsentette és a csodálat meg a részvét ellentétes érzelmeit keltette fel benne.

Egy darabig öntudatlanul, némán bámulta a különös fényben csillogó kék szemeket, aztán csak annyit suttogott, hogy: — az Isten bizonynyal segíteni fogja azt, ki oly igazán szeret... Többet nem tudott mondani, csak némán fogadta el a feléje nyújtott forró fehér kezét, amelyen át mintha a fellázadó érzések árja lassanként az ő csendesen keringő hüvösebb

vérébe is átcsapott volna; egyszerre valami szokatlan elfogódás és ismeretlen izgalom láza futott keresztül az idegein, úgy érezve, hogy ebben a pillanatban valamit világosan megértett, ami eddig csak az öntudatlan sejtések halvány bizonytalanságával derengett a lelkében.

Jó ideig szótlanul ültek egymással szemben, míg az érzéseiknek és gondolataiknak szeleidebb hullámjárása lassanként újra közömbösebb témára terelte a beszélgetésüket.

Szónya-Pavlovna kora ifjúságáról kezdett beszélni, meg az orosz nők életéről, főleg arról a különös mozgalomról, ami időnként a művelt orosz leányokat elfoglalta. Sajátságosan láznak kerültek hatalmába, aminek hatása alatt egyszerre mind kivágyakoztak a megszokott egyhangú családi körből tenni, tanulni, nagy hivatásra készülni és később nagyjelentőségű feladatokban résztvenni, — ez volt az, amiért a leányok egy jelentékeny része rajongott. Ezek aztán beiratkoztak az egyetemekre Svájc-ban vagy Németországban, míg a művészi hajlamuak Párist meg Rómát keresték fel és Európa minden tudományos vagy művészeti központjában volt az időben egy csapat tanulni vágyó orosz leány.

Sok jómódú, de ósdi gondolkozású család megengedhetlennek és a jóízléssel összeférhetetlennek tartotta akkor, hogy a leánya évekig egyedül éljen külföldön és nehéz emésztő tanulmányokba fojtsa bele a szépségét és az ifjúságát, mindez sok bajnak, vizzálynak és szomorúságnak volt az oka. Gyakran megesett, hogy egy-egy ambiciózus leány, hogy a családja ellenvetését legyőzze, még otthon férjhez ment valamelyik egyetemi hallgatóhoz, aki szintén külföldre készült, és aztán együtt íratkoztak be valami német egyetemre. Ezek a fiatal párok maguk között külön fogadalmakat kötöttek. A nemes gondolkozású, komoly fiúk az egész tanulmányi idő folyamán segítették, védelmezték az ideális társnőiket, úgy bántak velük mint nővéreikkel, de férjeik tulajdonképpen sohasem voltak.

Ezek közül némelyek amint a diplomájukat megkapták, azonnal törvényesen el is váltak.

Mások a tanulmányi idők folyamán egymást kölcsönösen megismerve, a közös magasabb műveltség megértésében később a legboldogabb igazi házastársak lettek.

Mikor Margarét őszinte bámulatát fejezi ki az elmondottak fölött, amiről eddig sohasem

hallott; a szép orosz nő csodálatosan jól álló komolysággal így fejezte be a beszélgetést:

— Igen, rólunk oroszokról külföldön még nagyon keveset tudnak. Inkább csak a hibáinkat, a túlzásainkat ismerik, pedig mi nemcsak a gyöngeségben megyünk el a legszélső határig, de igen gyakran túlzók vagyunk a hitben is, meg az erényben és az önmegtagadásban.

*

Dél felé vonatjuk egy jelentékenynek látszó nagyobb állomásra futott be, ahol némi kérdészködés után megtudták, hogy közel egy órát fognak időzni és hogy az állomás éttermében kényelmesen megebédelhetnek.

A szürke nyerstéglából épült állomás a hajlott síkú kínai cseréptetők, a sárkányokkal díszített fedélormok, a Perronon tolongó különös mandzsú-népség, meg a mindig nagyobb számban feltűnő átutazó orosz katonaság, — saját-szerű érdekes környezetet alkotott össze.

Az ebédlőben tűrhető ételeket szolgáltak fel, és az ebéd, meg a hosszú, emelt Perron friss levegőjén sétával töltött negyedóra, teljesen felüldítette őket. Az a tudat, hogy utazásuk bár lassan, de akadály nélkül közeledik a rég óhaj-

toft célja felé, mindnyájukat nyugodt elégedettséggel látszott eltölteni.

Amint újra elfoglalták helyeiket a kocsiban, az igazi oroszos ebédutáni teázgatások végnélküli láncolatában multak tovább az órák.

A hosszú vagon többi utasai is általában nagyon csendesesen viselkedtek. A teás poharak, kanalak csörgése halk beszélgetések egyforma moraja, a kerekek csattogása, meg a vonat lassú dübörgése mindinkább az elmélkedésekre és a merengő magábavonulásra látszottak hangolni az útitársakat.

Amint Margarét az általános nyugodt környezet hatása alatt kényelmes helyén olvasásba merült, egyszerre csak az elfüggönyözött szakasznak közeléből nagy meglepetésére angol beszéd csendült a fülébe.

Bár az egyik utasról, aki Harbinban velük szállt fel a vonatra, már előbb sejtette, hogy nem orosz ember, az áthallatszó beszédből csodálkozással vette észre, hogy most két angol, — vagy talán inkább amerikai útitárs is van a közvetlen közelében.

Külföldi utazások közben időnként mind-egyikünk átesik azokon a sajátságos hangulatokon, amiket az anyanyelvünknek a határon

való elmaradása és később idegen tájakon, néha egész váratlan felcsendülése a lelkünkben felidézget.

Közben gyakran a csendes, néma szenvedések egész sorozatán esünk keresztül, amikor napokon át, órák hosszáig türelmesen törjük azt az idegen nyelvet, amit az új környezetünk épp megkiván tőlünk. — Majd az öntudatlanul felgyülemelő apró keserűségek torturáit kell békés megadással átszenvednünk, mikor egy-egy jóakarató idegen félnapszámra töri, kínozza és viszi kínpadra a kedvünkért az édes anyanyelvünket, amit hálásan mosolygó arccal kell végig hallgatnunk és jóindulatú türelemmel kell elviselnünk.

Ha ilyenkor aztán — talán valami távoli világtájon — egyszerre tiszta csengésben halljuk meg azt a nyelvet, ami a fülünknek és a szívünknek oly igen nagyon kedves, az olyan, mintha valamely tompán fájó, csendesen sajnó tagunkról vennék le egyszerre a szorító, kellemtlen kötést.

Az egyik hang kissé kemény volt, és erős amerikai akcentussal áthatva, szinte darabosnak tetszett, — míg a másik utas beszéde a magasabb műveltségű ember tiszta kiejtését és sza-

bályszerű hanghordozását képviselte. Azonkívül valami kellemes, kedves árnyalat csengett állandóan a hangjában, ami a Margarét érdeklődését egyszerre megragadta és a figyelmét szinte ellenállhatatlanul és az akarata ellenére is lekötötte.

A vonat egyhangú, csendes zörgése közt halkított hangon folytatott ezen beszélgetést minél tovább hallgatta, önkénytelenül is annál inkább megfeszítette a figyelmét, hogy azután lehetőleg egyetlen szócskát se veszítsen el belőle.

Úgy látszott, hogy ez az újabban érkezett utas csak a legutóbbi állomáson szállt fel, vagy pedig a vonat valamelyik távolabb eső szakaszából cserélte át a helyét a közelükbe.

A két férfi régebb ismerős lehetett és amint a beszélgetésükből kitűnt, valami a vasúttal vagy a hadi szállítással összefüggő üzleti ügyben voltak úton Mukden és a hadiszintér felé.

A beszélgetésnek az a része, ahol Margarét már élénken figyelni kezdett, így indult:

— Már az ötödik éve dolgozom ezen a tájon, — mondá a keményebb szavú ember, — és bátran állíthatom, hogy az öt év alatt másban mint nagy fáradalmakban és küzködésben alig

volt részem, — aztán némi szünet után hozzátette: És most, hogy a háború kitört, a dolgaim még súlyosbodtak.

— De *Taylor* úr! jegyezte meg a kellemesebb hang szeliden, — én úgy tudom, hogy önök épp a háború alatt csinálják a legjobb üzleteket.

— Igaz, folytatta amaz, hogy a legutóbb pompás rendeléseket kaptunk a hadvezetőségtől, de mindez óriási erőfeszítésbe kerül és a dolog kivitele is nagyon nehéz feladat. Ezenkívül, — tette hozzá halkított hangon, — a cégünk minden tagja idegen alattvaló, ezen az alapon az orosz kormány minden percben felbonthatja a szerződésünket és mi kezünkbe vehetjük a vándorbotot.

— No hát ez bizonyjal nem fog bekövetkezni, — mondá a társa biztatólag, — az ilyesmire gondolni sem kell, *Taylor* úr.

— Háborús világban jó, ha mindig minden eshetőségre készen van az ember. Kivált akinek családja, gyermekei vannak, az ne legyen nagyon túlbizakodó, volt ismét a válasz. — Ön ugy-e nőtlen ember?

— Igen, én nőtlen vagyok, — mondá emez — még eddig nem is gondoltam a házasságra.

— Szerencsés halandó!

— Szerencsés? Vajjon miért szerencsésebb mint más? — hangzott a kérdés nevetve.

— Először is azért, — válaszolta Taylor — mert a költő azt tartja, hogy:

„He travels the fastest, who travels alone“
 aztán meg hát az ön dolgai itt mindig jól mentek, — könnyen élt, sok pénzt keresett és igazában sohasem lehetett semmi nagyobb baja.

— Oh nekem is csak megvoltak itt a nehézségeim meg a küzdelmeim, nem gondolja Taylor úr?

— Én önt mindig vígnak, jókedvűnek, sőt mondhatnám gondtalannak láttam, az egészsége kitünő és azt hiszem, hogy csak épp annyi a gondja, amennyit önszántából magára vállal.

— Abban igaza van, — hangzott a válasz egy árnyalattal komolyabban mint elébb, — igaza van, hogy magam szoktam megszabni a kötelességeimet, de mindamellett soha nem fogom a dolgokat okvetlen a könnyebb végén.

— Az már magában véve nagy könnyebbség, ha nem mások írják elő, hogy mit és miként tegyünk. A magam fajta alkalmazott ember parancsszóra dolgozik.

— A nagy önállóság pedig veszélyeket, koc-

kázatot és jelentékenyen nagyobb felelősséget rejt magában. Vajjon nem így van-e?

— Igen, de függetlenséget is, meg főleg nagy anyagi kárpótlást — mondá amaz teljes meggyőződéssel.

— Igaz, hogy azt is — felelte a szelidebb hang mérséklően, — bár az igazi sikert nem mindig szokás pénzzel mérni.

— No kedves Simpson úr — folytatta amaz szinte indignálódva, — csak nem akarja azt állítani, hogy csupa mulatságból töri magát hosszú évek során át itt a Távol-keleten? Szerintem itt csak a pénz az, ami elsősorban, sőt jóformán egyedül számba jöhet.

— Igen a pénz is, — felelte Simpson nyugodtan, — bár nekem az utóbbi években itt igazi gyönyörűségem volt a munkában amit végeztem, teljesen függetlenül az anyagi eredményektől.

— Megengedem, mondá amaz kissé gunyosan, — de az ilyféle gyönyörűségnek kellemes érzései, mint a színes felhők könnyen eloszlanak, míg a bankbetét megmaradt és kamatokat hoz.

Erre egy darabig csend állott be, úgy látszott, mintha az egész beszélgetés bevégző-

dött volna, midőn a melódikus hang újra megszólalt, kissé vontatva, kissé elgondolgozva még ezeket tette hozzá:

— Az erkölcsi sikerek derüje erőt sugároz belénk, új kedvet és új energiát ébreszt fel bennünk. Szerintem ez a pénznél is sokkal nagyobb tőkénk, ami igazában folyton a legjobb kamatokat hozza.

A másik erre hangosan felkacagott.

— Ön szerint hát oly siker is van, ami mit sem jövedelmez, sőt amire végesetben készpénzzel rá is fizet az ember? — hangzott gúnyosan, — aki ezt vallja, az valóban nagy idealista.

Közben már bealkonyodott. Künn még rózsaszínben ragyogott a nyugati szemhatár, a kristálytisza téli légben a letűnt nap utolsó sugarai még színesen reszkettek, a kocsiban pedig már a kezdődő félhomály szürkesége terjeszkedett, mikor a vonat begördült egy kisebb állomásra.

Aztán újra megkezdődött a sürgölődés, az utasok ki- és bejárása, a teáskannák forró vízzel való megtöltése. Rövid séta a perron mentén, kissé később pedig a kifogyhatlan élelmiszerkosarak tartalmának átkutatása, kedélyes ét-

kezés, gondtalan csevegés, végnélküli teázgatással füszerelve.

Aztán csak a késő esti órában történt, hogy egy állomáson néhány óráig ismét vesztegelniök kellett. A vonatjuk egy mellékvágányra volt tolva, hogy néhány gyorsított hadi szállítmánynak szabad legyen az átvonulása a harc-tér felé.

Margarét a társnőivel már ép az előkészületeket tette meg a lefekvéshez, midőn egy új vonat robogott be az állomásra.

Kívülről zavaros lárma, kiáltozás, rekedt ének és az accordeon siralmas, bús hangja halatszottak be, különös összevisszaságban.

A kocsi szendergő utasai is mozgolódni kezdtek, többen elhagyták helyeiket és a kijárási felé igyekeztek, hogy egy-egy pillantást vessenek az átvonuló katonavonatra, vagy, hogy talán valami új hírrel elégítsék ki a kíváncsiságukat. Majd egy fiatal lovastiszt jelent meg a kocsiban és előbb halkán beszélni kezdett az ajtó közelében ülő hivatalnokkal, kissé később egész hangosan, de igen udvariasan arra kérte az utasokat, hogy ha véletlenül volna köztük orvos, vagy felcser, hát nagyon kéri, hogy jelentkezzék. Aztán magyarázatul még hozzátette,

hogy egy tiszt veszélyesen beteg a katonavonatban és orvosra meg csillapító szerekre volna okvetlen azonnal szükség.

Néhány pillanat mulva Orlov nővér beszédbe eredt a tiszttel, hirtelen kikérdezte, hogy tulajdonképpen milyféle bajról van szó, aztán a külön táskában levő orvosszereit és kézi-gyógyszertárát is magához véve, két barátnője kíséretében követte a hálálkodó hadnagyot.

Mindez igen gyorsan történt, a beszéd oroszul folyt és így Margarét mitsem értett belőle, a társnőinek az eltávozása is oly hirtelen ment végbe, hogy tulajdonképpen kérdést sem intézhetett hozzájuk és csak midőn már jóideig volt teljesen egyedül, akkor kezdett tűnődni az általános nyugtalanság igazi oka felől.

Bár az elfüggönyözött szakaszban kényelemben és teljes biztonságban érezte magát, mégis az öntudatlanul feltámadó nyugtalanság érzését alig tudta elfojtani.

Amint így a várakozás bizonytalansága közben feszült figyelemmel hallgatta a körülötte zsongó zür-zavaros hangokat, egyszerre a két angolul beszélő utitárs halkított társalgása kötötte le ismét teljesen minden érdeklődését.

Ugy látszott, hogy az egyik épp akkor ér-

kezett vissza kívülről és szemtanúja volt a katonavonat érkezését követő jeleneteknek.

Előbb a ridegebb hangu amerikai kezdett beszélni. Ugy látszott, hogy ő már kényelmesen elhelyezkedett a hálóhelyén és nem tartotta érdemesnek a meleg kocsit elhagyni holmi mindennap látható apró izgalmakért.

— Ugyan mi az oka ennek a nagy lármának és szaladgálásnak Simpson úr? — mondá. — Ön kívülről jött ugyebár?

— Igen, egy percre benn voltam a katonavonatban, ami utánunk érkezett be az állomásra.

— No és mi ott a nagy szenzáció? Talán valami veszekedés a kártyázó tisztek között?

— Nem, annál komolyabb, de mégis mindennapos eset, — mondá emez egykedvűen. — Egy örült van a vonaton és alig tudják megfékezni.

— No, az kedves utitárs lehet, — hangzott Taylor cinikus szava. — Micsoda, tiszt vagy közlegény?

— Hadnagy, erőteljes, izmos, fiatal ember. Örületében mindenkit japáninak nézett és halálal fenyegette az egész környezetét.

— Aztán mit tettek vele?

— Szerencsére idejében lefegyverezték és megkötözték. Végtelenül szomorú kép, a fiatal tiszt örülten és megkötözve, — tette hozzá részvétellel. — Már csillapító szereket is adtak be neki, amitől kissé megcsendesült. Szegény fiú!

— Honnan jönnek, nem kérdezte?

— De igen, Moszkvából jönnek és már harmadik hete vannak úton. Képzelve, ily hosszú utat megtenni azzal a biztos tudattal, hogy amint a célhoz érnek, azonnal a tűzvonalba küldik őket.

— Hja, ez a katona sorsa! — mondá amaz ridegen. — Nekik a békében könnyű sorsuk van, most szenvednek a vig idők számlájára. Katonának számolni kell a háborúval.

— Igen, harcba szállni, az katonadolog, ezt elismerem, de közvetlen a csaták előtt, hosszú hetekig egy szűk vasúti kocsiban bezárva a legteljesebb bizonytalanságban idegölő fizikai és szellemi torturák egész sorozatát átszenvedni, ez több, mint amit a legjobb katonától várni lehet. Az ily hosszú út a leghősiesebb lelkű embert is a gyávaságba vagy az örületbe kergetheti. Rövid néhány nap alatt már a harmadik tisztet látom, aki elvesztette az esztét.

— Fő baj az, — egészítette ki Taylor —

hogy ezekből az emberekből hiányzik a lelkesedés, meg a normális diszciplína, így aztán a csüggedésnek és a gyávaságnak esnek áldozatul. Aztán meg vigasztalásul mindenféle izgató szerekhez és az alkoholhoz folyamodnak, ami végre is egészen elveszi az eszüket.

— Legtöbben talán nem is a haláltól félnek — folytatta a másik némi gondolkozás után. — Bár a halálmegvetést a hősök erényének tartják, sokan egyszerűen föbelövik magukat, hogy a szenvedések sorozatától megszabaduljanak, ami a háborúban várakozik rájuk.

— No, hát ez a legnagyobb gyávaság — mondá Taylor határozottan, — bármit mérjen is reánk a sorsunk, azt kötelességünk tisztességgel végigküzdeni.

— Volt ön valaha életveszélyben, Taylor úr? — Hangzott újra némi szünet után.

— Igen, Kamcsatkában, fiatal koromban, nagyon komoly időket láttam, — mondá emez kissé felélénkülve. — Akkor az amerikai prémüzleteket képviseltem. Sok harcunk volt a rabló prémvadászokkal, akik a területünkre bekalandoztak.

— És az élete is veszélyben forgott néha?

— Elmondhatom, hogy jóformán állandóan

fegyver alatt álltunk. Sok jó emberem esett el ott mellőlem és magam is kaptam egy golyót a karomba. Bizony, akkor nagyon közeli ismeretségben voltam a halállal . . .

Igy folyt a szomszédok csendes beszélgetése tovább. Ezalatt Margarét utitársnői is visszatértek a katonavonathól. Mind a hárman fáradtnak, kimerültnek látszottak. Az arcuk a derengő szerény gyertyafény világánál még sápadtabbnak tünt fel, az egyik leánynak vörösre volt kisírva a szeme.

Szónya-Pavlovna röviden elbeszélte a szomorú eset részleteit, de maga is igen meghatódottnak és levertnek látszott és nemsokára hozzáfogott az előkészületekhez, hogy nyugalomra térjen. A kocsiban csak bizonytalan halvány világítás derengett. Az utasok is megcsendesedtek, nagy részük már mélyen aludt, míg mások halkított hangon csendesen beszélgettek.

Ezalatt a fővágányon egymásután gördültek át a harctér felé haladó katonavonatok és a pálya csak éjfélre lehetett tőlük szabad a kevésbé sürgős közlekedés számára.

Margarét is újból kényelmesen elhelyezkedett a nyugvóhelyén és végre aludni próbált.

Bár a lehetőséghez képest minden alkalma

megvolt a pihenésre, szinte érthetetlen okból, álom még sem jött a szemére.

Amint a külső zürzavar végre lecsillapult, újra meg újra csak az a kellemes szelid hang, mint valami kedves melódia zengett a fülébe és érthetetlen, megmagyarázhatatlan, de ellenállhatatlan harmóniában reszketett bele a lényébe. Szinte mohó figyelemmel leste s hallgatta a két ismeretlen csendes társalgásának meg-megszakadó és újra meginduló mondatait, olyan sejtéssel, mintha a beszéd további folyamán valamit még okvetlenül hallania kellene, ami e saját-szerű érthetetlen vonzódást valahogy mégis majd megmagyarázza.

A beszélgetők ezalatt az álmatlan emberek különös kitartásával fáradhatlanul fűzték tovább a megkezdett témájukat.

— A bányában én is sokszor voltam válságos helyzetben, — vette át Simpson a szót, — de igazán komoly baleset csak egyszer történt velem.

— Ez nem is olyan régen lehetett, — vágott közbe Taylor élénken, — jól emlékszem reá, a harbini ujság részletesen leírta az esetet: Ön komoly bajba került, azalatt még egy munkása életét igyekezett megmenteni.

— Igen, ez tavaly történt, — folytatta amaz sokkal nyugodtabban, — Mukden közelében, az új szénbányákban, a nyári monszon-esők folyamán. A bánya akkor valósággal el volt árasztva. Fölülről zápokként csurgott be a víz, a szivattyúk éjjel-nappal tulfeszítve dolgoztak, a hegycsuszamlások pedig napirenden voltak. Egy tárnának az ácsozatával voltunk elfoglalva. Egész hegyréteg nyomása támaszkodott a gerendázatra. A hatalmas keményfaducok végei már egész belenyomakodtak a vízszintes tartófákba. A munkavezetőm és két bányász az én utasításaim szerint épp pótgerendákat akart behuzni a veszélyes helyre, mikor egyszerre a tárna eleje bedőlt és félig eltorlaszolta előttünk a kivezető utat. A két bányász egy pillanat alatt kimenekült a megmaradt részen. A munkavezetőt azonban valami lehulló gerendadarab a fején találta, én a segítségére siettem és cipelni kezdtem kifelé. Mindez sok időt vett igénybe és közben egy újabb földomlás teljesen elzárta előlünk az utat. Így aztán mindketten elevenen voltunk eltemetve a sötét bányasírban.

Csendesen, minden izgatottság nélkül beszélt, de most a hangján megéreztem, hogy gondolatban mégegyszer újra átéli a nehéz percek

szomorú benyomásait. A társa pedig feszült érdeklődés hatása alatt közbeszólással nem zavarta többé.

— Egy pislogó bányalámpa maradt velünk, folytatta tovább az elbeszélést, — amelynek gyér világánál azonnal megvizsgálhattam a helyzetet. A pont, ahol álltunk, a már kész erősítések által teljesen meg volt védve a beomlástól, de az útunk kifelé el volt zárva. Rémitő csend fogott bennünket körül, csak a gerendázat között átszűrődő víz csepegése hallatszott szakadatlan sorozatban. A sérült, félig eszméletlen társam pedig panaszosan nyögött mellettem. Világos dolognak látszott, hogy ha a tárna eleje nagyobb hosszban dőlt be, akkor négy-öt nap is elmulhat, míg a mentőink útat törhetnek hozzánk a romokon keresztül, addig levegő hiányában megfulhatunk, vagy a felgyülemelő víz fog elborítani bennünket, a legjobb esetben pedig az éhség és kimerültség hozzák majd meg számunkra a biztos, csendes elmulást. A lámpát eloltottuk, hogy a levegővel takarékoskodjunk és aztán teljes némaságban töltöttük el a következő éjet. A végtelen néma csendben a legkisebb zaj vagy kopogás is meghallatszott volna, de reményvesztetten tapasztaltuk,

hogy kívülről halálosan nesztelen maradt minden. Az eset vége az, hogy harmadnapra a megmentőink ájultan, öntudatlan állapotban találtak meg bennünket ott egymás mellett. A társam, szegény, a sebeibe később belepusztult, én pedig néhány nap alatt egészen talpra álltam. Valóban elmondhatom, hogy teljesen épségben tértem meg a halál torkából.

— Három hosszú napig a föld gyomrában, a halál társaságában! Valóban borzalmas dolog lehetett, rettentően érezhette magát! — jegyzé meg a másik a csodálkozás hangján.

— Oh, azok igazán csodálatos érzések voltak, — folytatá emez, — amiket bizonynal az életemben soha el nem felejthetek, de nem voltak rettenetesek.

— Igazán, még csak bele sem őrszült a rémületbe! — vetette közbe Taylor. — Azt mondják, hogy ily helyzetekben egy éj alatt is megőrszül az ember.

— Az én lelkiállapotomban nem volt semmi a rémületből — folytatta emez elgondolkozva, — inkább azt mondhatom, hogy szokatlan élénk és kedves benyomások hatása alatt állottam. Valójában az extázis, a legmagasabb fokig fellendült szellemi izgalmak fogtak hatalmukba.

Csodálatosan világos vízióim voltak, amik kitörölhetetlenül bevésődtek az emlékezetembe, míg ugyanakkor a fizikai érzékeim teljesen megszűntek működni. A második nap folyamán a társam, aki a fejsebe következtében erősen szenvedett, arra kért, hogy gyűjtsam meg a lámpát, mert néhány búcsúsort kíván írni a feleségének. A jegyzőkönyvemből kitéptem egy üres lapot és az eléje tartott lámpa fényénél a szegény ember a térdein megírta az utolsó üzenetét. Aztán letörölte a könnyeit, a levelet összehajtotta és a keblébe rejtette. A levegő mind nyomasztóbb, nehezebb lett és én siettem a lámpát ismét kioltani, aztán amint az órák multak, lassanként a csendes öntudatlanság tengerének lágy hullámai ringattak el az ölükben, mialatt teljesen elvesztettem a fizikai érzékenységet. Az elmém azonban mindezek mellett csodálatos világos maradt, de búcsúzni én senkitől sem kívántam, mert tulajdonképpen nincs is senkim, akitől búcsúznom kellett volna.

Itt hangja még lágyabbnak tünt fel, néha-néha szünetet tartott, mintha neheze érnék folytatni tovább, de mivel a másik kérdéssel már többé nem zavarta, hát időnként el-el gondolkozva csendesen tovább beszélt.

— Atyámat bizony alig ismertem. Anyám, szegény, néhány év előtt szintén elhalt, rokonnaim ha vannak is, reájuk már nem emlékszem. Az utolsó órákban azonban az édesanyámhoz füződő régi emlékeim idéződtek fel előttem szokatlanul élénk képsorozatban. Anyám művészi hajlamu nő volt. Imádta a zenét és gyönyörűen zongorázott. Ezzel függ össze egy gyermekkori emlékem, ami ott a bányasírban csodálatos élénkséggel újra életre kelt... Egy borus őszi délután, amint az iskolából hazajöttem, anyámat a zongora előtt ülve találtam. Hozzá siettem, hogy üdvözöljem. Amint megcsókoltam, azt vettem észre, hogy szemeiben könnyek csillognak. Meghatódva kérdeztem aztán, hogy mi lehet az, ami szomorítja? A kérdésre ő a könnyein keresztül mosolyogva felelte, hogy épp a sorsom felől, a jövőmről gondolkozott. Nekem öntudatlanul is fájt, hogy énmiattam szomorkodik, de hallgatva símultam hozzá, mert nem tudtam szavakban kifejezni az érzelmeimet. Kissé később, mintegy erőt véve magán, letörölte a könnyeit, a szokott vidámsággal ölelt át és leültetett maga mellé, a zongora elé. Én a pajtásaimhoz szerettem volna kiszabadulni, de ő szelíden visszatartott azzal, hogy majd

zongorázik nekem valamit, amiről azt szeretné, hogy mindenkorra megmaradna az emlékezetemben. A gyöngédséggel, a szelid mosollyal vegyes komolysága csodálatosan meghatott és én minden természetes élénkségem ellenére is nyugodtan maradtam ott mellette.

— Ha majd egyszer nagy leszel és én már nem leszek veled és az élet nehéz, komoly küzdelmek elé állít, jussanak majd eszedbe ezek a gyönyörű hangok, amiket most hallasz, egész bizonyos, hogy mindenkor hitet, erőt és kitartást fogsz meríteni belőlük és egyuttal vigasztalást is találsz majd bennük. — Azután az ő tökéletes művészetével játszani kezdett.

— Egy gyönyörű szimfóniának zongora átirata volt a darab. A témája, mint azt anyám előre megmagyarázta, az ember küzdelme a sorssal. A zongora mély basszusain előbb egy sor ünnepélyes komoly akkord zendül. A sors kemény szava hallatszik ki belőle, amint küzdelemre hívja fel az embert. Csodálatos hangfestéssel, sokszor ismétlődve fejezik ki tovább ezt az eszmét az egymásután hullámzó komor ütemek. Helyenként világosan kihallatszik, amint a kegyetlen sors a gyöngé aggódó ember ajtaját ridegen megzörgeti, hogy bejusson

hozzá, a hatalmába kerítse és megszenvedtesse. A magyarázatra és még inkább a komoran döngő dús akkordokra önkénytelenül is félelem fogott el. Megrettenve húzódtam anyám háta mögé és a fejemet a vállára hajtottam.

— Ne félj — biztatott ő szelíden, — a haragos sorstól nem szabad megijedni. A férfinek szembe kell szállnia az ellenséggel és küzdeni, míg csak az ereje bírja.

— Megilletődve, szótlantul lapultam meg anyám oldalán, ő pedig folytatta a játékát. A darab további része azt festi, amint az ember kétségbeesetten viaskodik a sorssal. Néha el-ellankad, mintha az ereje már teljesen elfogyott volna, mintha már végképp összeroskadna; azután újból felbuzdulva, ismét éledő erővel folytatta a küzdelmet. A gyönyörű zene ezen részleteiből olykor a bánat, a panasz bús szava csendült ki, vagy mintha a sóhaj, a fohász szelíd epedése, az emésztő fájdalom siralmas feljajdulása hallatszott volna felém. Amint anyám az ő művészi játékával oly gyönyörűen varázsolta elő e hangokat, a szívem fájó érzésektől reszketett, a szemeim meg könnyekkel teltek meg.

— Igen, — mondá aztán hihetetlen gyön-

gédséggel. — A küzdelemből előbb-utóbb minden embernek kijut a maga része, de aki bátran felveszi a harcot, a szívének erejével és az akaratának a hatalmával, minden bajon diadallal jut keresztül és végre kivívja a boldogságot. Hallgasd csak tovább:

— Aztán gyönyörű allegró győzelmet, diadalt jelentő élénk ütemei következtek. Amint a nehéz küzdelmek helyén az öröm derüje, az élet gyönyörüségének vidám felcsillanása tűnik elő a kedves hanghullámokból . . . A darabot később magam is megtanultam, sokszor gyönyörűséggel játszottam és annak minden részlete, minden üteme mindenkor azt az emlékezetes őszi délutánt juttatták eszembe, amikor azokat anyámtól először hallottam. Ott a föld mélyén, a sziklakoporsóban, a kialudni készülő életem végórájában pedig még a valóságnál is sokszor színesebben láttam feléledni újra ezen emlékeimet. Ismét ott ültem az imádott édesanyám oldalán és a szimfónia csodás akkordjai nyomán életem változatos fázisai, örömei, sikerei, gyönyörűségei meg a bajai és küzdelmei szívárványos képsorozatban röppentek át a lelkem egén. Akkor ott a halálom percében, a búvós zene vig és komor változatai végnélküli

összefüggésben vonultatták át a sokféle emléket az elmémen keresztül. Legtöbbször megismétlődve mégis azokat a komor akkordokat hallottam újra meg újra visszatérni, amik a sors kemény szavát jelentik, mikor a végzet ridegen kopogtat az ajtónkon. A kopogás valóban mind élénkebb lett, majd durvább emberi hangok váltották fel a színes szép zenét, friss levegő tódult a tüdőmbe, az öntudatom visszatért és megismertem a bányászaimat, kik áttörték a hegyomladékot, hogy hozzám érjenek.

Ezalatt a vonat már megindult és csendes zakatolással igyekezett az útján tovább. Aztán a beszélgetés is mind szakgatottabb és érthetlenebb lett, míg végre teljesen elveszett az egyhangu dübörgésben.

Margarét szemeit még sokáig kerülte az álom. Valami kellemes kábultság, félöntudatlanság uralta az érzékeit és bár teljesen kényelemben pihent a fekvőhelyén, az elméjében egymást üjték a röpködő gondolatok.

Útja végcéljának gyors közeledése igen megnyugtató érzéseket keltett fel benne, viszont a legutóbbi mozgalmas napok folyamán látott és hallott dolgok új szokatlan impressziói élénk összevisszaságban újultak fel az emlékezetében,

a késő éjjeli órákban önkénytelenül kihallgatott beszélgetés pedig valami érthetetlen, még ki nem alakult sejtéssel töltötte meg a lelkét, hogy az élete útjain, melyek most ebbe a különös ismeretlen, idegen világba vezetik, ő is valahol valami váratlan, az egész lelkét elfoglaló és az egész életére kiható változáshoz fog majd megérkezni.

Erre aztán úgy félálomban ő is valami kedves zene röpke dallamait hallotta közeledni és édesen a fülébe csengeni, amivel kedvesen vonzó harmóniába olvadt össze az ismeretlen elbeszélő lágy szimpátikus hangja, amint az az életének néhány színes epizódját oly meglepő közvetlenséggel előadta.

Még mielőtt végleg elaludt, az a komoly elhatározás érlelődött meg benne, hogy a reggel folyamán mielőbb módot fog keresni rá, hogy az idegennel megismerkedjék.

Másnap valami szokatlan déli széláramlat szárnyán nehéz ködös szürkeség homálya terjengett a különben állandóan derült mandzsuri téli tájon. Jóformán csak délfelé kezdett teljesen kivilágosodni. Az utasok is csak későn ébredtek, nagy részük egész délelőtt a fekvőhelyén lustálkodva nyugtatta a törődött tagjait.

Margarét reggel csak az első csésze teájának szürcsölése közben kezdett ismét visszaemlékezni az elmúlt éj benyomására és bizalmasan közölte Orlov nővérrel a kivánságát, hogy a szomszédok kilétét megtudja és esetleg velük megismerkedjék.

A vasúti szolga, aki kizárólag az ő szolgálataikra volt odarendelve, nemsokára hozzá is látott a kérdezősködésekhez. A kalauz meg néhány a mandzsuriai viszonyokkal ismerős utas révén aztán nemsokára mindent megtudtak, amit kívántak.

Legelső meglepetésüket az okozta, hogy reggelre a két utas már eltűnt a helyéről. A kalauz elbeszélése szerint a hajnali órákban egy állomáson átszálltak a vasútépítést vezető főmérnök különvonatára és őket megelőzve indultak tovább Mukden felé.

A kérdezősködések további folyamán az is kiderült, hogy a két idegen amerikai ember volt, akik mandzsuriai vasútaknak építésvezetőségével állanak állandó üzleti összeköttetésben, no meg, hogy az egyikük bányamérnök, aki a vasútak új kőszéntelegein van néhány év óta működésben.

Mindössze ennyi volt, amit biztosan meg-

tudtak és Margarétnak meg kellett elégednie a régi közmondás csekélyke vigaszával, hogy: „A találkozás és az elválás az utazó sorsa . . .“ Bár az ő esetében a találkozás jóformán még csak a képzeletben volt meg, az elválás már is igazi kegyetlen rideg valóságnak látszott.

Aztán még másfél napig folyt az utazás, csendes beszélgetések, végnélküli teázások, a vonat egyhangu dübörgése és a még egyhangubb Mandzsu tájak elsurranása közben tovább.

A vasút mentén az állomásokat környező új téglapületeken kívül, alig tünt fel valami számba vehető emberi lakás. Itt-ott a földművesek elszórt sárkunyhói látszottak, vagy a sötétzöld fenyőfák csoportjai jelezték a mandzsu temetőket. Apró magányos pagodák, félig rombadőlt kőemlékek vagy egy sorozat jeltelen sírdomb volt az, ami a néptelen, holt havas tájak egyformaságát itt-ott megszakította és a vasút mentén állandóan csak ily egyhangu és reménytelenül szomorú maradt a téli világ képe egész Közép- és Dél-Mandzsúországon keresztül tovább-tovább.

V. FEJEZET.

Egy pompás verőfényes téli nap kora délutánján Margarét megérkezett Mukdenbe.

Az állomáson több katonavonat vesztegelt és a tolongó, zsidongó egyenruhás orosz népségtől ellepett perron tele volt élettel és mozgalommal. Zöld- és sárga-hajtókás, botosos, prémsapkás, torzonborz orosz katonák közepette az egyetlen hölgyutas finom prémben burkolt alakja szinte feltűnést keltve vált ki és a félreálló tömeg mindenütt tiszteletteljesen nyitott előtte utat.

Mindjárt a leszállás pillanatában egy kék selyembe öltözött kínai alak törtetett át a tömegen Margarét felé, akit néhány vasúti szolga követett.

Egy nyílt kártya segítségével történt a megismerkedés és rövid idő múlva Li-mu, George kínai szolgája, büszke méltósággal vezérelte Margarétet és a podgyással cepekedő szolgákat az állomás előtt várakozó fogatok felé.

Az épületen kívül nagyon zajos és zavaros volt a tömeg.

A kétkerekű, nehézkes öszvér-fogatok, taligák, riksák és nyerges lovak sokasága közt lármás hajcsárok kínálgatták a szolgálataikat meg a felnyergelt szamaraikat.

A zajongó, bámészkodó sokaság egyszerre körülfogta az érkezőket. Margarét csodálkozó mosolygással bámulta a különös új környeztet meg Li-mu hősie küzdelmét a kíváncsi tömeggel. A szolga csak sok rábeszélés és gyakran alkalmazott oldalbalökések után tudta valahogy a mind összébb szoruló tolakodókat megfegyelmezni.

Aztán, amint már a kocsizhoz érve épp azon elmélkedett, hogy vajjon miképp is lehetne a készen álló esetlen járműbe valahogy elhelyezkedni, egyszerre csodálkozva vette észre, hogy Li-mu őt a legszükségesebb pillanatban cserben hagyva, a tömegen újra áttörtet és egy európai

kinézésü utast tartóztat fel, udvarias mély hajlongások között.

Szerencsére a tárgyalása, amit az idegenel folytatott, rövid volt és láthatólag meggyőző is lehetett, mert az ismeretlen otthagya a kínai kísérőit, azonnal Margaréthez sietett.

Aztán, midőn kölcsönösen bemutatkoztak és az idegen elmondta, hogy Georgeot jól ismeri, és amint felajánlotta a palankinját, ami kényelmesebb jármű mint a döcögő öszvér-fogat és végre midőn az idegen melódikus hangja a közelmúlt hosszú éjjeli órák kellemes álmatlanságát idézte vissza az emlékébe, Margarét úgy érezte, hogy azt a néhány konvencionális szót, amellyel az új ismeretség fölötti örömét kifejezte, életében még sohasem mondta ki úgy igazán a szíve szerint, mint abban a pillanatban.

Úgy látszott, hogy a járóművek kicserélése Li-mu-nak is megnyerte a tetszését, sőt valószínűleg az egész ügylet az ő kezdeményezésére történt, mert néhány perccel később az utasok már el is helyezkedtek és azonnal megkezdődött az elvonulás a távoli város felé.

Az udvarias idegen és kísérete a kétkerekű kínai fogatokban foglalt helyet, Margarét pedig a hosszú rudakon függő és öszvérek hátára

erősített fedett hordszékből figyelhette a körülötte nyüzsgő felkerekedő lármás tömeget.

Amint megindultak Li-mu és néhány hajcsár apró, szürke mongol lovakon, mindenütt szorosán a közelébe képezték a kíséretét, míg mellettük a taligások, ember vonta riksa-kocsik, kínai és orosz lovas-katonák változatos csoportokban haladtak vagy maradoztak el a széles, rögös kocsíút mentén.

Bár a folyton ingó és ruganyos rudakon hintálódzó palankinban ég és föld közt lebegve, eleinte elég különösen érezte magát, — a merev tengelyű szörnyen rázó kínai taligák utasaihoz képest fejedelmi volt a sora.

Amint közel egy órai lassú haladás után az ősrégi mandzsui főváros csipkés szegélyű falainak érdekes vonalai már mind élesebben kezdtek kibontakozni a távol kékjéből, lassanként Margarétet is elfogta az a sajátságos varázslat, ami a Kína távoli belső tájaira vetődő idegent mindenkor oly élénken keríti a hatalmába.

A városnak nagy hármass fedelű nyugoti kapuján áthaladva már a kora esti szürkület kezdte bontogatni a szárnyait az ősi metropolis fölött. A hosszú egyenes főutcat véges-végig az üzletek fantasztikus cégérei, aranybetűs táblái,

felírásai szegték be, míg a boltok belsejében és a különféle műhelyekben vevők, elárusítók, a csendes munkával foglalkozók, meg különös misztikus árnyékalakok mozgolódtak. Kint pedig mindenütt az utcai élet élénksége pezsgett, a legbizarrabb idegenszerűséggel.

Egy utca-elágazásnál a palankin és kísérete némi pihenőt látszott tartani. — Tulajdonképpen a mögöttük jóval elmaradva döcögő öszvérfogatokat várták be, melyek egyikéből amint az közelebb ért, mégegyszer néhány barátságos angol szó csendült Margarét fülébe.

A kedves bucsúszavak üdvözetek átadásáról meg viszontlátásról regéltek és egyszerűsmind kellemes bizonyossággal győzték meg arról, hogy a körülötte pezsgő csodálatos idegen világ nem valami röpke álomkép csupán, hanem az igazi valóság és a hely, ahova érkezett, sem a meseország képzeleti tája, hanem az ő mandzsui metropolisnak, Mukdennek a közepe; — a hosszú utazásnak néha szinte elérhetlennek képzelt régőhajtott végcélja.

*

Leírni a két testvér találkozásának első perceit valóban nehéz feladat volna.

Az érzéseket, amik az életünk egy jelentő-

sebb stációján szívünk legmélyén keresztül reszketnek, szavakkal valóban sohasem vagyunk képesek teljesen kifejezni.

Egy gyöngéd kézszorítás, néhány boldog hosszú pillantás, a néma ajkak helyett is százszor többet mondanak, mint egy egész kötet lyrai költemény színes, rimes sora...

Az az ember, akit a sorsa sokáig távol tartott hazájától és állandóan idegenek között egyedül, elszigetelve él, még ha acélkeményre volna is megedződve a szíve és ha a jó sorsa folyton a tenyerén hordozná is, olykor ellenállhatatlanul esik hatalmába a lelke mélyén szunynyadó és időnként élénken felsíró öntudatlan érzéseknek.

Néha csak egy kósza hír hazulról, egy párányi ujságcikk néhány sora csupán, vagy valami üzenet vagy levél egyszerre váratlanul csodálatosan megdobbantja a szívét és a legridegebbnek, a legerősebbnek is önkénytelenül könnyet csal a szemébe, — hát még egy várva-várt édes találkozás!

Hogy a csüggedt, elhagyott, szenvedő George mit érezhetett, mikor a legtisztább szeretet napja egyszerre felragyogott fölötte, ami meghozta a hitét, bizalmát, hogy az életet új-

ból mosolygón, ragyogón lássa megnyilni maga előtt: mindezt csak érezni lehet csupán, de kifejezni a szó és a gondolat — mind kevés.

*

Másnap reggel, a magas kökerítéses, sárkányos cserépfedelű, komor nagy mukdeni házban vidámak voltak az arcok.

Li-mu a „head-boy“ meg a kis pufók képű „number-two“ a legszebb kék selyem kaftánban, virágos bársony cipellőben, földigérő selyembojtos copffel, fényesre borotvált homlokkal, derülten és büszkén sürgölődtek szép vendégük és beteg gazdájuk körül és meglátszott rajtuk, hogy szolgálatkész igyekezetükben még a gondolatát is ki óhajtották találni az új urnőjüknek.

Hughes George még mindig az ágyhoz volt láncolva.

Az a rejtélyes bányabetegség, amit a gépei-nek felállítása közben a kőszén-bányákban szerzett, — csak nagyon lassan engedett helyet a javulásnak. Ezzel a különös bajjal a végtagok kínos merev bénulása volt összefüggésben. Tekintve, hogy a beteg elméjének világos rendes működése állandóan megmaradt, a teljes mozdulatlanságra kárhoztatott tehetetlen helyzete

folyton még sokkal súlyosabbnak tünt fel előtte. Ez a speciális betegség már előbb is előfordult a bányákban dolgozó emberek közt, de eddig főleg csak a kínai munkásokat vette elő. Keletkezésének az igazi oka, a kezelése és gyógyítási módja még teljesen ismeretlen volt az orvosok előtt. Az angol misszionárius doktor, aki a mukdeni keresztény kórházat kezelte, először látott európai embert ily betegségben és az eset kiváló érdekessége folytán, meg a honfitársa megmentése céljából megtett minden kísérletet, ami csak a hatalmában állott.

A legnagyobb bajt az orosz-japáni háború kitörése okozta. George betegségének legválságosabb idejében az orvosnak távoznia kellett Mukdenből. Az orvos akkor már több mint húsz évet töltött Mandzsuoországnak fővárosában és időnként sok aggodalmon és veszedelmen ment keresztül. Most, hogy az övét a bekövetkező zavaros idők kellemetlenségeitől és veszélyeitől megkímélje, az egész családját New-Chwang-ba vitte és a közbejött bonyodalmak folytán akaratlan ellenére maga is hosszabb időre ott maradt. Így aztán George betegségének fejleményeit nem kísérhette többé figyelemmel. — A kínai segédorvos pedig, aki főnöke helyett a

kórház vezetését átvette, akkor szinte erején felül volt elhalmozva a teendőivel.

Ilyenformák voltak az első értesülések, amit Margarét fivéréből mindjárt megérkezése után hallott. Most, hogy már teljesen megnyugodva ott ült a beteg ágyánál és látta a reménykedő bizalmat, ami szinte óráról-órára élénkebben ébredt fel arcán, maga is csupa jó reménnyel eltelve fogott hozzá kedves betege szórakoztatásához.

Margarét egy megkezdett hímzésen öltögetve egyszerű világos házi ruhában ült az első reggel a beteg ágya melletti karosszékekben, George pedig párnákkal jól feltámasztva félig ülő helyzetben egészen felderülve szötte tovább a Margarét előtt még teljesen idegen új környezetének megismertetését.

A bányahivatal mukdeni irodáját egy Jentai nevű művelt kínai vezette, aki George iránt kezdettől fogva különös ragaszkodást árult el. Mindjárt kezdetben ez vette kezébe a mukdeni háztartás berendezését és a cselédeknek ellenőrzését is, úgy, hogy George minden kényelme a betegsége alatt is lehetőleg biztosítva volt. Ezenkívül a csendes, nyugodt modorával nagyban hozzájárult a beteg időnként tünni készülő

türelmének fenntartásához, az eredeti kínai világ tarkaságáról folytatott elbeszéléseivel pedig sok hosszú magányos órán segítette könnyedén tulesni.

Amint George mindezeket elmondta és közben Margarét is beleszötte az úti élményeinek érdekesebb részleteit, végre is Simpson-ra terelődött át a beszélgetésök.

Amint Margarét e nevet először kiejtette, George látható örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy eldicsekedjék az ismeretségével, meg a barátságával.

— Simpson az az ember, — kezdte szinte meghatódott komolysággal, — akinek valóban rendkívül sokat köszönhetek. — Aztán kissé elgondolkozva igyekezett előszedni az emlékezetéből a betegség első napjainak egyes részleteit. — Midőn a bányából betegen behoztak Mukdenbe — mondá, — az általam felállított gépeket és szivattyúkat még nem próbálhattam ki rendesen, ennek folytán a bajom első napjaiban nem is magam, hanem főleg folyton dolgaim miatt aggódtam és hihetetlenül levert a tudat, hogy épp a gépek átadása előtt hagyott cserbe az egészségem. Simpson mindezt szintén jól tudta és úgy segített rajtam, hogy a saját felelőssé-

gére megindította, kipróbálta és hivatalosan át is vette az összes gépeket. Képzeld, hogy mindez mit jelentett számomra! Az átvétel után a vasúti igazgatóság a londoni cégünknek teljes összegében folyósította a gépekért járó jelentékeny összeget és Londonból azóta táviratban már nekem ki is fejezték a sikerült üzlet fölötti megelégedésüket. Mindezt tisztán és egyedül Simpsonnak köszönhetem, viszont az ő segítségével nélkül a lehető legnagyobb kellemetlenségbe kerültem volna.

Majd némi szünet után még hozzátette, hogy Simpson kiváló bányamérnök, aki első volt a mandzsuriai kőszéntelepek kikutatásában és feltárásában. Most pedig az hírlík, hogy a bányák további üzemét az orosz vasútvezetőség veszi kezébe és így az ő dolgai itt most teljesen befejeződtek.

Midőn Margarét semmi megjegyzéssel sem zavarta, még azzal egészítette ki a beszédjét, hogy hír szerint Simpsonnak jelentékeny sikereket ígérő bányakoncessziói vannak Kína közép vidékén is, innen egyenesen Sen-szi tartományba fog utazni, hogy új munkáit ott megindítsa.

Margarét mindeddig feszült érdeklődéssel

hallgatta a bátyja minden szavát, aztán egyszerre valami érthetetlen lehangoltság kezdett rajta erőt venni, aminek hatása alatt úgy érezte, mintha valahol magasan fölötte, szinte elérhetetlen távolságban látná eltűnni azt a kedves álmoképet, amit bár még jóformán öntudatlanul, de egy idő óta a lelkében már állandóan dédelgetett.

*

A délután folyamán, amint Margarét George szobájában olvasgatott, a szolga Jen-tai érkezését jelentette be.

A beteg ágya egy nagy tágas szoba közép részét foglalta el. A falak mellett merev kínai bútorok sorakoztak, míg az ágy két oldalán európai stílusú fonott székek voltak elhelyezve.

A szoba egyik falát majdnem teljesen elfoglalta a rizspapírral bevont ablak, melynek keretébe helyenként néhány üvegtábla volt bevágva. Egy sarokban hatalmas, kívülről fűtő orosz téglakemence terjesztette egyforma melegét. Különböző függönyök és képek hiányában az egyszerű papirkárpittal bevont falak meglehetősen pusztán festettek.

Jen-tai jól megtermett fiatal kínai volt, a

művelt osztály választékos gondosságával öltözve. A belépéskor egyszerü meghajló szerénységgel közeledett Margaréthez és bemutatta magát. Bár sajátyszerű orientális kiejtéssel, csaknem tökéletesen beszélte az angol nyelvet, modora pedig azt a sajátóságos ötvözetet tükrözte vissza, amit az európai nevelés, a kínai születés és környezet levetkőzhetlen hatásaival együttesen eredményez és ami a magasabb műveltségű kínait a közelebbi ismeretség után oly érdekessé teszi.

A bemutatás után szinte lelkesedve fordult George-hez, ki felpárnázott helyzetéből vigan nyujtotta felé a kezét.

— Nagyszerű! Hughes úr — mondá, — mindössze két napja, hogy nem láttam és azóta bámulatos sokat javult, kedves nővérenek a megjelenése valóságos csodát művelt.

Aztán elhelyezkedve George közelében, a legutóbbi hetek élményeiről kezdett Margarétának beszélni. Csendesen idézgette a hosszú magányos napok emlékeit, amiket a betegség elején itt, a komor falak közt együtt eltöltöttek. George türelmes szenvedését, az aggodalom és az öröm hullámait, amit a beteg átélt, amikor megtudta, hogy a nővére a nagy útra vállalko-

zott, aztán az éledő reményt, mikor táviratok jöttek Szentpétervárról, Moszkvából meg Szibiriából, végre pedig hosszú kínos várakozás után Harbinből. Jen-tai megfigyelése szerint a fordulat a javulás felé akkor állott be, midőn megjött a hír, hogy nővére csakugyan elindult Harbinből Mukden felé.

Mialatt Jen nyugodtan így beszélgetett, Margarét az ágy másik felén a himzésével bibelődött, közben fel-felpillantva, a keleten még idegennek csodálkozó szemével figyelte az érdekes vendéget.

Li-mú, a boy egy kis kínai asztalt állított a beszélő széke mellé, cigarett-dobozt meg füstölő illatos gyújtópálcát helyezett az asztalra és teával kínálta meg a vendéget. A tea öblös kék porcelláncsészében volt feladva, melyet Jen a különös hosszú kínai ujjai között dédelgetve kezelt. A tartalmát egy kis tányérkába öntögetve, a beszéd szüneteiben élvezettel szűrölte. A cigaretthez azonban nem nyult és a tömjénpálca tüzét is eloltotta.

Egész lényén az a sajtászerű finomság ömlött széjjel, ami a jobb körökhöz tartozó kínait jellemzi. Mindez, mint valami szokatlan szög alatt csiszolt ékkő, eleinte különösen csillan az

európai szemében, de a mélyebb hatást el nem téveszti.

A beszélgetés további folyamán Margarét sorolta el az úti élményeinek érdekesebb részleteit és főleg az előtte eddig jóformán ismeretlen oroszvilág körében gyűjtött impressziói még fivérét is csodálkozásba ejtették.

— Nem különös-e Jen-tai? — kérdezte George kissé erőltetett nehezteléssel, — a nővérem valóságos elragadtatással beszél az oroszokról, míg nekünk itt Mukdenben semmi okunk sincs őket valami különösen nagyrabecsülni. — Aztán félig komolyan, félig gúnyosan tette hozzá, hogy — azt megengedem, hogy talán ebben a tárgyban kissé elfogult vagy inkább tájékozatlan is vagyok, de a rokonszenvet semmi esetre sem vagyok hajlandó nekik ajándékozni.

— A különbség köztünk csupán az lehet, — folytatta Margarét a témát derülten, — hogy én tisztán azok után a benyomások után ítélek, amelyeket az útam folyamán gyűjtöttem és meglehet, hogy jó sorsom véletlenül folyton a legkedvesebb oroszokkal hozott össze, így alakult ki a meggyőződés bennem, hogy a művelt orosz nagyon rokonszenves ember, jószívű, mély érzésű és őszinte, azaz amit érez, azt min-

den ceremónia nélkül ki is mutatja. Ezt az egyszerű őszinteséget én igen vonzónak találok.

Jen-tai-n meglátszott, hogy a dologban neki is megvan a saját kialakult véleménye, de egyenesen ellentmondani nem kívánt, ezért mindössze ennyit jegyzett meg, hogy: csak az a sajnós, hogy az óriási orosz birodalomban az igazán művelt elemek oly aránytalan kisebbségben vannak.

Ezt aztán George még azzal egészítette ki, hogy talán még sajnósabb, hogy mi itt az üzleti érintkezésben nem csupán a legműveltebbekkel kerülünk össze és a félművelt orosz is igen gyakran minden ceremónia nélkül érezteti velünk a leplezetlen érzelmeit.

Erre aztán vidám kacagás közt ejtették el a kiélesedő nemzetiségi témát.

Majd Simpson került szóba. Jen-tai elmodta, hogy mindjárt a megérkezése után találkozott vele és hogy már a kora reggeli órákban útra kelt a kőszénbányába.

Ezenkívül Jen-tai még azt is tudta, hogy a bányaművek végleges átadása már csak napok kérdése és Simpson épp ezeket a dolgokat készíti most odakünn elő.

Ezután Jen még a háztartás köznapi kér-

déseit hozta szóba, amely ügyeket ő eddig is nagy szakértelemmel vezetett, aztán udvarias hajlongások közt búcsúzkodva elhagyta a szobát.

Margarét elgondolkozva, szótlanul követte szemeivel a távozót. Jen-tai volt az első művelt kínai, akivel valaha összejött és az ily első találkozás különös benyomásai őt is, mint minden idegent, erősen foglalkoztatták. Az egész látogatás tartama alatt az a bizonytalan csodálkozó megnemértés kifejezése tükröződött a tekintetében, mellyel az európai nő állandóan figyelni szokta a kínai férfit. Az öntudatlanul megnyilvánuló bizalmatlanság kifejezését George is hamar észrevette és azonnal a hálatelt dicséretnek egész sorozatával kezdte azt eloszlatni.

— Valóságos kincs ez az ember, — mondá szinte meghatódott hangon. — Nélküle igazán tönkre kellett volna jutnom. Mióta utána néz a háztartásnak és ellenőrzi a cselédek meg a számadásaikat, mondhatom, hogy jobban és gazdaságosabban élek, mint mikor magam intéztem a dolgaimat. Képzeld Margarét! Ezt az embert gyermekkorában úgy szedték fel valahol félholtan az országút mentén. Ugy jutott

a keresztény misszió árvaházába, ahol a nevelését és kiképzését nyerte. — Aztán látva Margarét csodálkozó meglepetését, így folytatta: — Néha, ha különösen közlékeny hangulatában van, egy kiváló hittérítőről szokott nagy elérékenyüléssel beszélni. Ez volt az, aki őt a magasabb tudományok rejtélyeibe bevezette és akitől a majdnem teljes európai modorát és műveltségét nyerte. Jen-tai később segéde és titkára lett a jeles szerzetesnek és bizalmas barátja maradt egész a haláláig.

Margarétet e közlések aztán láthatólag teljesen megnyugtatták és ha a reá nézve annyira szokatlan új viszonyok hatása alatt fel is kelt benne némi érthető idegenkedés George kínai környezete iránt, az az első látogató távozása után jóformán teljesen eloszlott.

Aztán, amint csendes egyformaságban teltek a napok és amint Margarét a mukdeni kis háztartás kínai kerekeken gördülő szerkezetét kormányozni kezdte, még szintén sok fejtörést és apró megdöbbenést okoztak neki az új viszonyok. Amint a cselédeivel való helyes rendelkezés tudományát tanulmányozta, a meglepetések és a mulatságos epizódok egész sorozatán esett keresztül. A tudományára rendkívül büszke és

féltékeny szakács, a méltóságát pedánsan őrző első boy, a nagyratörő második boy, meg a mindenre vállalkozó jó buta kuli, mind az egyéniségének megfelelő és a rangjához méltó, nagyon tapintatos elbánást igényeltek.

Mivelhogy a kínai cseléd feje egészen más szakaszokra és osztályokra van berendezve, mint amikhez az európai háziasszony szokva van, a dolgoknak síma és zavartalan intézése egy új jövevényre nézve valóban nem könnyű feladat. Mindent tervszerűen előre meggondolva lehet csak megparancsolni és az eredményt türelemmel kivárva szabad aztán kritikát gyakorolni és azt is lehetőleg alaposan és igazságosan. Aztán a béremelést folyton kilátásban tartva sok elnézéssel és még több dicsérettel lehet nagynehezen elérni, hogy a kínai cseléd soha „el veszítse az arcát“. Mert ha a tudós szakács, vagy az önérzetes boy egyszer csak úgy érzi, hogy bármely csekélyke ok miatt — megszegyenült, amint ily módon, az ő felfogása szerint, „az arcát elvesztette“, úgy rögtön, abban az órában, minden felmondás nélkül odébb áll és többé arannyal sem lehet visszacsalogatni.

Szerencsére a kis ideiglenes háztartás mögött állandóan egy tapasztalt titkos mozgató és

összetartó szellemnek, Jen-tai-nak a keze működött, így aztán mégis folyton csodálatos harmóniában haladt minden.

Az első hét végével egy délelőtt egész váratlanul Simpson jelentkezett és néhány percre Georgeval kívánt beszélni.

Margarét akkor még a saját szobájában volt elfoglalva és a vendéget Li-mu vezette be Georgehoz.

— Hogy van? Hogy érzi magát? By Jove! Öröm látni a javulását! — mondá a jövevény vidám derüvel és hosszasan szorongatta Georgenak feléje nyújtott kezét. Aztán amint leült a beteg mellé, legelőször is annak a gépekre vonatkozó érdeklődését igyekezett kielégíteni.

— Nyugodtan elmondhatom, hogy a bányában minden a legnagyobb rendben van — hangzott a megnyugtató hír. A gépei pompásan működnek és igazában csak az a kár, hogy nem láthatja őket, mert bizonynal nagy öröme telnék bennök.

Aztán kissé közönyösebb hangon még elmondta, hogy időközben az egész kőszéntelep az orosz vasúttársaság kezelésébe ment át és hogy néhány nap múlva már neki semmi dolga sem leend odakünn többé.

— Szívből gratulálok, — mondá George az öröm kifejezésével, aztán el nem leplezett érdeklődéssel még hozzátette: — Remélem jól sikerült a leszámolása az oroszokkal?

— Meglehetősen előnyösen végeztem velük, — felelt emez, amit némi gondolkozás után az-zal toldott meg, hogy — mindazonáltal mégsem egészen úgy, amint kívántam volna.

Aztán így folytatta:

— Most tulajdonképpen egészen más dolgról akarok önnel beszélni, amihez elsősorban az ön jóváhagyása szükséges.

— Meglep és egyuttal kíváncsivá tesz, — mondá George érdeklődve, de aztán nyugodtan kivárta, míg Simpson az egész dolgot annak rendje és módja szerint sorra kerítette.

— Az ügy ugyanis úgy áll, — kezdé emez, — hogy néhány nap múlva egy orosz bizottság fog kijönni Harbinból a bányák átvételére, ami után én azonnal végleg elutazom innen Közép Kínába, az ottani új munkakörömbe. Közben egy teljesen szabad nappal rendelkezem Mukdenben és épp ezzel volna összefüggésben az, amit tulajdonképpen kérni akarok.

— Igaz! Hát mindez egész világosnak lát-

szik, de egészben véve azért még sem értem, hogy miről lehet szó és főleg, hogy miben lehetek én a szolgálatára — vágott közbe George vidáman és fokozódó érdeklődéssel.

— Szó arról volna — folytatta Simpson, — hogy ha ön annyira jól érzi magát, hogy a holnapi nap egy részére kedves nővére jelenlétét nélkülözhetné, mi Jen-taival bemutatnók neki Mukden egynémely érdekességét. Hogy még világosabban beszéljek, hát holnapra egy rövid látogatást tervezünk az alkirálynál, akinek engedelmével az ősrégi császári tróntermet fogjuk megtekinteni, aztán még kirándulunk a híres mukdeni csoda-sírokhoz. Bizonyos vagyok benne, — jegyezte meg végezetül, — hogy oly kítűnő kalauz vezetése mellett, mint Jen-tai barátunk, az egész programm fölötte élvezetes és tanulságos fog lenni.

E percben Margarét lépett be a szobába, mosolygón, üdén, házias megjelenésének teljes vonzó összességével.

— Igazán kedves meglepetés önt nálunk láthatni. — mondá Simpsonhoz közeledve. — szép dolog, hogy a nagy elfoglaltsága mellett sem feledkezett meg rólunk.

Amint emez néma tisztelettel hajolt meg

előtte, George vette át a szót és szinte lelken-dezve mondá:

— Nemcsak hogy meg nem feledkezett, sőt egy egész haditervet tartogat számodra. Képzeld Margarét! Simpson úr Mukden alkirályát és a többi érdekes csodáit szándékozik neked holnap bemutatni. Mondhatom, hogy végre egy valóban élvezetes napra lehet kilátásod Mukdenben.

Erre aztán közösen kezdték megbeszélni a programba vett kirándulás egyes részleteit.

Miután Margarét azonnal meggyőződött, hogy Georgenek az egész dolog még az övénel is nagyobb örömet szerez, a beleegyezését mindössze csak ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a kirándulás után az ebédet náluk költik el és az est egyrészén is együtt maradnak.

*

Másnap délben a mukdeni főkormányzó rezidenciája előtt nagy csoportosulás közepette fegyveres katonák állottak sorfalat. Lovas szolgálótól kísért palankinokban az alkirály látogatói érkeztek meg, kik között a Mukdenben oly igazi ritkaságszámba menő látvány, egy európai hölgy prémbundás alakja és üde, mosolygó arca keltett általános feltűnést.

A kínai kapuőrsegnek igazi hősiee dula-
kodást kellett kifejtene, hogy az útát a kíván-
csiak tolongó tömegétől nyitva tartsa.

Ismerőseink a hatalmas kőoroszlánok által
őrzött kapun sötétarcú, alabárdos harcosoktól
kísérve vonultak be Délmandzsuország legha-
talmasabb mandarinjának ódon külsejű, komor
rezidenciájába.

Margarétet a barátai jó eleve előkészítet-
ték a ceremoneális fogadtatás külsőségeire, ami-
ben a kínaiak oly nagymesterek, ugy aztán a
szörnyü komolynak tetsző parádés felvonulásuk
nemhogy meg nem lepte, de inkább mulattatta
és gyönyörködtette.

Egy nagy félhomályos csarnokba érve, a
kormányzó nehézkes alakja állott előttük. A
terjedelmes családí szentélyei sokféle arany- és
bronz-díszítményei között egy pillanatig moz-
dulatlanul állva, a hímezett selyemruhás alak
olyan volt, mintha maga is az orientális tarka-
ságok közé állított szobor lett volna. Csak mi-
dőn Margarét eléje lépett és kezét nyújtott neki,
nyult széles mosolyra az érzéketlennek látszó
fényes arca.

Jen-tai nyomban megkezdte a tolmács sze-
repét és néhány perc mulva a nagytekintélyü

potentát teljes élvezettel merült el a szentélye csodáinak bemutatásában.

A falakon hosszú lakkozott fatáblákon Confuciusnak aranybetűkbe öntött bölcsessége függött. Bronz áldozati edények, füstölők, csodás vázák, egy gyönyörű díszműví hatalmas álló bronzharang, a családi ősök színes tablettái, sok megbámulni valót nyújtottak.

Aztán egy mellékteremben párolgó tea és ríktó színű kínai édességek vártak a vendégekre.

A ház ura iránti tisztelet és figyelem nyilvánításához tartozott, hogy a felkínált különlegességekből, talán a kedvök ellenére is, bőven ki is kellett venni a részöket.

Igy aztán ünnepélyesen, színesen és a helyzethez mérve, elég élvezetesen haladt minden.

A frissítők elfogyasztása után az egész társaság néhány kapun és udvaron keresztül a mandzsu császárok őseinek trónterméhez vonult át, ahol megbámulták az „Ég fiainak“ remekműví ősrégi trónusát, amit hatalmas kigyózó aranysárkányok mintegy az ég és föld között lebegtetve tartanak a ragyogó szárnyai között.

Itt aztán Jen-tai is azonnal ragyogtatni

kezdte a tudományát és a mandzsu dinasztia fénykorából merített elbeszéléseivel főleg a mukdeni csodás sírkertben nyugvó császári ősrnek, a híres Nurhasu vezérnek legendás történetével.

Majd újból előállott a lovasoktól kísért palankin és az alkirály mandzsu katonáinak fedezete alatt a társaság a nép báméskodó tömegén áttörtetve megindult a híres északi sírok felé.

Ez este a közösen elköltött estebéd után elégedett hangulatban ült együtt a kis társaság George szobájában, a párnás fonott karosszékben kényelmesen elhelyezkedve, láthatólag mindenki jól érezte magát. A kínai inas ünnepélyes kékselyem díszben, nesztelen léptekkel hordta körül a teáscsészéket, majd a szoba egyik sarkába meghúzódva, a csendesen zúgó nagy orosz szamovárral bibelődött.

A társaság előtt a széles négyszegű faragott asztalon két színes ernyőjű állólámpa égett. A lámpaernyők kifeszített selyemszövetén változatos kínai tájképek, hegyek, fantasztikus alakú felhők, fenyőfák közt rejtőző díszes pagódák érdekes körvonalai látszottak. A tájképek fölött a színes felhők szegélyén kígyózó arany sárkányok úsztak. A szoba többi részében sár-

gásan derengő félhomály terjeszkedett. A beszélgetők is kellemes színes félhomályba voltak merülve, de tekintetüket önkénytelenül is a lámpaernyők fényben úszó tájain nyugtatva, képzeletükben mintha teljesen belevarázslódtak volna Kina ekzótikus világának rejtélyes, bizarr környezetébe.

Az est folyamán a szót majdnem állandóan Jen-tai vitte. Ugy látszott, hogy a változatos magyarázatokat, amelyekkel a kirándulás alatt a nevezetességek bemutatása közben szolgált, még sokféle részlettel kívánta kiszínezni és kiégszíteni.

Egész eddig a történelmi néprajzi dolgokról, meg az érdekes műemlékekről folyton úgy beszélt, mintha legalább is valami komoly egyetemi professzor lett volna, logikus, világos és érthető volt minden, amit mondott. Most azonban, mintha az eddig megrendszabályozott kínai képzeletét egyszerre szabadjára kívánná eresztetni és a keleti emberek a miszticizmus felé hajló gondolatvilágából is be akarna mutatni valamit, tudatosan újra Nurhasu vezér sírjára terelte vissza a beszélgetést.

— Nincs kínai ember, — mondá teljes komolysággal, — bármily művelt és modern gon-

dolgozásu legyen is, még ha keresztyén vallásban nevelkedett volna is, aki ne hinne Nuruhasu szellemének ellenállhatlan és leküzdhetlen befolyásában. Mukdenben minden ember meg van győződve, hogy a hatalmas vezér még ma is híven örködik az általa meghódított város és népe felett és hogy az ő szelleme jó vagy rossz irányban ma is feltétlenül mindenkit megérint, aki bizonyos időt itt tölt ez ő falak között.

— Erre mintha a mondottak hatását kívánná vagy talán csak a gondolatait akarta kissé rendezni, némi szünetet tartott.

Ezalatt Margarét szórakozottan jártatta szemeit a selyemernyő színes tájain, Simpson arcán meg valami kétkedő mosoly árnyalata vonult végig, de ő is nyugodt maradt. Csak George kezdett felpárnázott helyzetében kissé feszengeni és aztán az ő könnyedén gúnyolódó modorában vidáman közbeszólt:

— No, a dolog kezd igazán érdekes lenni! Dehát mondja csak kedves Jen-tai barátunk csak nem akarja mindezzel azt állítani, hogy Ön is hisz az eféle érthetetlen csodákban, — a szellemekben meg a hazajáró lelkekben? Ezt eddig igazán nem képzeltem volna.

Jen erre még egy pillanatig gondolkozni látszott, aztán nagyon nyugodtan és nagyon komolyan így folytatta:

Bár én a keresztyén vallásban nevelkedtem, azt mégis feltétlenül hiszem, hogy a hős vezérnek a szelleme mindig itt volt és most is itt van Mukdenben és hogy az ő befolyása itt valami módon mindnyájunk sorsába folyton élénken belejátszik.

Aztán mintegy magyarázatképpen megszakítás nélkül hozzátette:

Ezt én elsősorban mint kínai ember mondom, de mint keresztyén is bátran állíthatom, mert mint keresztyén hiszek a lélek halhatatlanságában, elismerem, hogy van még élet a földön túl is és a keresztyének őrző segítő vagy büntető angyalaiban is hiszek.

Azt kérdem tehát, miért ne lehetne a mandzsu császárok hős ősapja Mukdennek a védő vagy büntető szelleme?

Aztán, midőn erre mindenki jóindulatú tapintatos hallgatásba merült, Jen-tai mintegy önmagával állítva szembe némi ellenvetést, így folytatta:

— Természetesen a néphit misztikus világában a mukdeni csodák százféle megnyilvá-

nulása között nagyon sok van, amit én is közönséges babonának tartok, de Nurhasu ma is élő szellemébe vetett hitet Mukden népéből soha senki sem fogja kiirtani.

Majd kissé engedve a fölvelt komolykodó hangjából, így folytatta:

— Mandzsuország messze tájairól évente százával hoznak ide nehéz betegeket, akik szentül meg vannak győződve, hogy Mukdenben okvetlenül meg fognak gyógyulni. Tényleg sok ezer példa van a teljes gyógyulásra. Számos esetben a vak visszanyerte a látását, a sánta itthagya a mankóját és a maga lábán ment haza a falujába.

— Bár az is bizonyos, — folytatá a hallgatói jóindulatú mosolyától kísérve, — hogy manapság a betegek a gyógyulásukat legnagyobb részben a pompásan berendezett misszionárius kórházban érik el, — de a Mukden segítő szellemébe vetett mélységes hitük bizonyosan nagyban hozzájárul a bekövetkező fölépülésükhöz.

— Az is nagyon érdekes, — folytatta tovább a tárgynál maradva, — hogy százával vannak kereskedők, üzletemberek, meg bankárok Mukdenben, akik a szerencséjüket, az

anyagi boldogulásukat, vagyonukat egyenesen Mukden védő szellemével hozzák összeköttetésbe.

Ezek az emberek Kina más tájain nagyrészt a balsorssal és a szegénységgel küzködtek és a szerencsájük akkor fordult meg lényegesen, amikor Mukdenbe kerültek. Itt azonnal gyarapodni kezdtek és lassanként nagy vagyonnak lettek az uraivá. A dologban a legkülönösebb az, hogy ezek a szerencsés jövevények a feleségüket már nem merik elhozni Mukdenbe. Az ily kereskedő minden évben elutazik néhány hónapra Kina más tájain élő családjához, de az asszonyait a világ minden kincséért sem hozná Mukden falai közé, nehogy ezáltal megforduljon a szerencséje.

Itt az elbeszélő ismét némi szünetet tartva mintegy önkénytelenül Margaréten feledte a tekintetét, kinek részben csodálkozó, részben mosolyra hajló arckifejezéséből meglátszott, hogy a dolog élénken érdekli és — mulattatja.

— Hogy gondolja ezt Jen-tai? — kérdé tetetett aggodalommal, — nemde úgy érti, hogy Nurhasu szelleme nem viseltetik valami nagy rokonszenvvel a női-nem iránt? Szinte attól félek, hogy a mai gondtalan látogatásommal

a vezér sirjánál talán valahogy én is magamra vontam a nagy szellem haragját.

Jen-tai láthatólag elérte a gyöngéd iróniát és a misztikus komolyságából kissé engedve azt a meggyőződését fejezte ki, hogy a nagy szellem ebben az esetben okvetlenül kivételt fog tenni, — no meg különben is, az, akinek csak oly rövid időre terjed a látogatása Mukdenben, valószínűleg nem kerülhet valami nagyon erősen a szellem hatalmába. Majd tovább fűzve a megkezdett témát, Jen-tai az előbbi komoly hanghordozással folytatta:

— Mikor a nagy mandzsuriai vasut még csak a tervezés stádiumában volt, a kínai kormány szigoruan kikötötte, hogy a vasútvonal kerülje el Mukdent és legalább is 20 li távolságra maradjon a város falaitól. Ezt a kikötést a kormány megbizottai azzal indokolták, hogy a vonatok dübörgése bizonynal megzavarná a császárok őseinek szent nyugalmát. Amint a vasútépítés megindult, az orosz mérnökök ezt a föltételt híven be is tartották és az első vasútvonalat nagy kanyarulattal vezették el Mukden közeléből. Később azonban, mikor az oroszok a bokszermozgalmat szerencsésen elfojtották és egyszerre jóformán korlátlan urak lettek

Mandzsuoországban, egyuttal egész önkényesen a vasút irányát is megváltoztatva, a sineket közvetlenül a város falai mellett vezették tovább. Azóta Nurhasu vezér sírja közelében éjjelnappal zavartalanul dübörögnek a vasszörnyetegek. De nemcsak a császári ősök sírjához jöttek az oroszok illetlenül közel, hanem a lakosságnak ősrégi temetőjét is valósággal feldulták és hosszú vonalban keresztül szelték a sínúttal. Az időben, midőn a vasútépítés ebben az új irányban megindult, már orosz katonaság tartotta megszállva Mukdent. Mindannak ellenére a sírok ily megszenteltségtelenítése miatt a lakosság valósággal felzúdult. A megsértett nép nyílt lázadással fenyegetődött és követveivel megostromolta az alkirályt, hogy azonnal állítsa meg az ördögi munkát, ami bizonytal egész Mandzsuoországra rémes veszedelmet fog hozni. Az alkirály rendkívül kényes helyzetbe került. Azt jól tudta, hogy ha a nép nyugtalanodik és ellene szegül a vasútépítésnek, az orosz katonák egyszerűen halomra lövik őket, viszont ha mindent megenged az idegeneknek, hát a felbőszült tömeg feltétlenül őt fogja hamarosan eltenni láb alól. Így aztán összes diplomáciai képességét össze kellett szednie, hogy a készülődő vesze-

delmet Mukden népéről, meg a saját fejről valahogyan elhárítsa. A népet legelőször is azzal nyugtatta meg, hogy Nurhasu szellemének ünnepies engesztelő áldozatokat mutatott be, aztán a vasútépítés vezetőit rábirta, hogy minden kínai tetemet, ami a vasútvonalba esik, óvatosan kiemeljenek és a vasúttól távoleső temetőbe új sírba helyezték át. A nyugalomban megzavart ős élő utódainak pedig, minden sír után nyomban száz rubel kárpótlást fizessenek ki csengő orosz pénzben. Amint az alkirály megmagyarázta a népnek, hogy a feldult sírok szellemei nem őket, de feltétlenül az oroszokat fogják kísérteni, a kedélyek lassanként egészen megcsillapodtak. Ettől fogva az a vélemény kezdett elterjedni a lakosság között, hogy a császárok ősének szelleme kérlelhetetlenül el fog bánni a szentségtörőkkel és minden megbolygatott mandzsu sírért nemsokára száz orosz fog sírba dőlni Mukden közelében.

Aztán Jen-tai azzal végezte be az elbeszélését, hogy a készülő zavaroknak ily ügyes elintézése és a nehéz helyzetnek ez a filozófikus felfogása aztán hamarosan megnyugtatták a felzaklatott kedélyeket és ezek nyomán a fenyegető vész lassanként teljesen eloszlott.

— Szóval a filozófia, meg főleg talán a száz rubel mindenkire megtette a hatást — jegyezte meg George röviden és irónikusan.

Jen azonban nem jött zavarba és rendíthetlen nyugalommal még hozzáfűzte:

— Igen, feltétlenül a pénz is nagyban hozzájárult a nép megnyugtatóához. A kínai mindig praktikus gondolkodik és emberrel vagy a szellemmel szeret előnyösen megalkudni. Az is bizonyos, hogy mindegyik utód azzal a teljes meggyőződéssel vette fel a száz rubelt, hogy az ő helyzetében a megdicsőült ő is csak így cselekedett volna.

Kissé nyomasztó csend követte ezeket a különösen hangzó szavakat, ami főleg Margarétet látszott feszélyezni, aki ekkor észrevehetőleg más irányba kívánta terelni a beszélgetést.

— Mondja csak Jen-tai, — tette fel a kérdést egész természetes komolysággal, — ön azt állítja, hogy Mukdenben minden embert megérint időnkint a hős vezér szelleme, vajjon mi-
ben nyilvánul meg ez a befolyás az ön esetében?
— Aztán a kételkedés el nem leplezett árnyalataival hozzátette — avagy talán az itt jelenlevők mind állandóan kivételt képeznek-e a szabály alól?

— Éppen nem — felelt Jen udvariasan, — sőt magamról úgy hiszem, hogy az egész életem is ezen fordul meg. Teljes meggyőződéssel állíthatom, hogy a mukdeni létem és mindaz, ami vagyok, feltétlenül szoros összefüggésben van Nurhasu vezér szellemével.

— No ez ismét igazán meglepő állítás, — jegyezte meg George sietve, a többi pedig látható érdeklődéssel kezdte kívánni a mondottak bővebb magyarázatát.

Jen-tai aztán a felfokozott érdeklődés tudatában is, minden emóció nélkül, nyugodtan folytatta:

— Én messze Mukdentől, a hegyek közelében egy kis földművelő telepen születtem. Bizonytal az egész életemben én is csak a földet turtam volna, mint a szüleim tették. Csak a nyár, a tél, az eső, a köles, meg az olaj-bab lettek volna a legfontosabb dolgok az életemben, mint ahogy ezek a legfontosabbak minden mandzsu földműves életében és talán soha el nem hagytam volna a földet, amit a szüleim birtak és valószínűleg sohasem is láttam volna meg Mukdent. Egyszer azonban, még kis gyermekkoromban rémes kolerajárvány vonult végig Mandzsuorszáig fölött és a nyomában egész falvak

és községek lettek néptelenné. A mi telepünkön is kiütött a betegség és egymásután haltak meg a szomszédaink. Az én szüleim, amint már sejtették, hogy a sorsukat ki nem kerülhetik, elhátározták, hogy Mukdenbe menekülnek, mert az a halvány remény élt bennük, hogy így talán a szelleim oltalmába jutnak és nem éri el őket a leselkedő halál. Szegények, napokig vándoroltak sok nélkülözés között, engem mindenütt magukkal cipelve és végleg elgyötrődve már betegesen érkeztek meg Mukden közelébe. Ott mult ki mind a kettő a sírok falánál, az ős fenyőerdő szélén. Engem az arra járók félholt állapotban találtak meg és behoztak a városba, hol a keresztény missió vett gondjaiba és oltalmába. Így ismertem meg jótevőimet, a nevelőimet, de minden ami vagyok és ami még lehetek, azzal függ össze, hogy a szüleim hittek Nurhasu segítő szellemében. Bár ők meghaltak, nekem egy új élet kapui nyíltak meg itt Mukdenben. Kétkelhetem-e abban, hogy mindezek a dolgok összefüggnek és hogy a hős szelleme irányította az életem eddigi folyását?

A kérdés elhangzott, de hozzászólni a jelenlevők közül senkinek sem volt kedve. George arcáról már eltűnt az irónikus mosoly és Simp-

son is szokatlanul komolynak és gondolataiban elmerültnak látszott. Margarét még kevésbé jutott szóhoz, bár elméjében egymást kergették a hirtelen felgyülemelő gondolatok.

A nap folyamán a sajtószzerű kínai környezetben átélt szokatlan benyomásai, meg a most hallott félig érthetetlen mesék, amelyek mégis oly szorosán kapcsolódnak az egyszerű rideg valósághoz, egyszerre megmagyarázhatatlan hullámzásba hozták a lelkét.

Az az egy tagadhatatlan és teljesen világos volt előtte, hogy Mukden, amiről egész a legutóbbi időkhöz alig hallott valamit, hogy ez a hely az ő életében máris a legelképzelhetlenebb változások sorozatával van összefüggésben. George misztikus betegsége, az azt váratlanul követő sokféle izgalmak, a hosszú érdekes utazás, meg az azalatt feltáruló különös új világ, de főleg az az ismételten feléledő megérthetetlen sejtése, hogy a sorsa valami különös fordulópont előtt áll, mind oly szívesen illeszkedtek bele a Mukdenhez fűzött különös babonák sorozatába.

Aztán mégis erőt véve magán, azon meggyőződéssel, hogy mindez csak mese és képzelődés, amit nem szabad komolyan venni, ismét a megszokott reális mederbe terelte a gondolatait.

Aztán ő volt az első, aki a mély elmerülés csendjét megszakította és megköszönte Jen-tai-nak az orientális regék rejtélyeire emlékeztető érdekes közléseit.

Ezalatt az idő már későre járt, Simpson is felállt, búcsúzni kezdett és kedélyesen siettette Jen-tait is, nehogy a szellemek órája még valahogy az úton találja őket, mert ő, aki ma végbúcsút mond a mukdeni barátainak, szellemekkel már igazán nem kíván találkozni.

Aztán röviden, de érzékenyen elbúcsúztak, mint akik tudják, hogy sohasem látják többé egymást.

*

Néhány nappal később, egy nyugalmas délután csöndjében Margarét a saját szobájában levélírással volt elfoglalva. A homályos ablakon átszűrődő délutáni napsugár szelid derengéssel árasztotta el a különben komor szobát s a nagy ódon házban egyetlen hang sem hallatszott. Margarét a levelét nagynénjének írta Londonba. Részletesen beszámolt benne a mukdeni élményeiről, főleg a különös kínai világ tarkaságairól, fogadtatásáról a főkormányzónál, meg az élvezetes kirándulásokról a híres mukdeni sírokhoz, aztán végül közölte az örvendetes hírt,

hogy George napról-napra szemlátomást javul, meg hogy már az útitervekkel is egész komolyan foglalkoznak és mihelyt az időjárás kissé enyhébbre fordul, azonnal elindulnak Szibirián keresztül hazafelé.

Amint a levelét így befejezte és a teleírt lapok kiterítve ott heverték előtte, öntudatlanul is hosszasan elgondolkozott, aztán egyszerre a szívét elszorulni érezte és a szemeibe könnyek gyülemlettek.

Legelőször is a hosszú monoton utazásra gondolt, a napokra és a lassan muló éjjelekre, amiket a kietlen, szomorú, idegen tájakon robogó vonaton fog majd eltölteni, meg a szürke, kedélytelen egyformaságra, ami otthon az életnek gépszerű változatlanságában várakozik reá. Aztán újból a közelmúlt idők sokféle élménye, emóciókkal teljes hangulatai, mélyebb gondolkodásra indító fordulatai foglalkoztatták. Az új ismerősök, vagy az új barátok, akikkel az útjában véletlenül összejött, apró udvariaságokat váltott és akiktől nagyrészt már végleg el is búcsúzott.

Az élet nagy országútján, futtában folyton annyi utitárssal találkozunk. Mindenki mélyen el látszik foglalva lenni a saját sorsával és sóvár

igyekezettel siet előre a kitűzött célja felé. De az egy úton együtt eltöltött hosszú órákat mégis mindenki igyekszik úgy ahogy elviselhetővé tenni. A figyelmelek, a szívességek, a futó barátkozások célja jórészt talán csak az, hogy a pilálanat egyhanguságát változatosabbá tegyék.

Aztán a keresztútnál az utak elválnak, az utasok búcsút intenek egymásnak; búcsúszó röppen, kendő lobog és az arcok, alakok örökre eltűnnek.

Ki gondol a viszontlátásra?

Aztán mégis mindig maradnak velünk emlékek, amik időnként kedvesen élednek fel újra a lelkünkbe, amiket öntudatlanul is úgy megszerettünk, álmainkban arcok jelennek meg, amelyeket oly szívesen látunk és halványan derengve pislán meg bennünk időnként a sejtés, hogy talán a távozó útja egyszer még valahol összeér a miénkkel.

Aztán eszébe jutott a kedves derült délután, amint a félig nyitott palankinban ült. Simpson mellette lovagolt, Jen-tai pedig néhány mandzsu lovastiszttel lassan poroszkált utánuk. Egy lovashajcsár valami érthetetlen, különös hangon kiáltozva biztatta az öszvéreket.

Jól emlékezett Mukden tornyos északi ka-

pujára, meg a csipkés szegélyű meredek ódon falakra, amik lassan elmaradtak mögöttük, előttük pedig az apró, egyforma, régi sírok ezrei, mint könnyű hullámfodrok a tó színén, széles síkban foglalták el az egész tájat. A számtalan apró földhullám között szabályosan kigyózva húzódott keresztül az orosz vasút kavicsozott sárga vonala.

A kocsit sima és egyenletes volt, a tél fagyja még nem engedett ki belőle. A szeliden kanyargó útvonalnak a távolba vesző végén sötétlombu fenyők körvonalai rajzolódtak a nyugati ég kékjére. Az egész tájon nem is látszott más facsoport, azok az ős fák Nurhasu vezér sírja fölött terjengették százados védő ágaiat.

A pompás száraz, friss mandzsuri levegő szinte még a szintelen kínai arcokat is rózsásra varázsolta, felpezsdítette az ember véréit. Simpson az ő derült, nyílt egyszerűségével beszélgetett különféle utazásainak élményeiről, majd tovább az ifjúságról, az egyetemi életről, Bostonról, hol fiatalabb éveit töltötte.

Margarét jól emlékezett reá, hogy a beszéd-tárgynál vallotta be neki először, hogy már eddig is tud egynémely részletet az életéből és hogy önkénytelenül hallgatója volt a beszélge-

tésöknek az éjjeli utazás folyamán a vasúti kocsiban. Emlékezett, hogy e vallomásnál Simpson arcán egyszerre a meglepődés árnyalata vonult végig és szinte mentegetődzve csodálkozott önmagán, hogy akkor oly különös közlékenységgel tárt fel érzelmi dolgokat, melyekről különben rendszeren hallgatni szokott, de aztán mégis, talán látva, hogy Margarétot valahogy érdekli a dolog, hát újra édesanyjáról kezdett beszélni, a jóságáról, az ideális gondolkozásáról és az önfeláldozásáról. Elmondta, hogy tisztán csak az ő buzdítására végezte el a felsőbb tanulmányokat és az egyetemet. Így szabadult fel az élet apró köznapi küzdelmeitől és megőrizhette az idealizmusát, amit a pénz utáni rideg hajszában, főleg Amerikában, oly sokan örökre elveszítettek.

— Milliók után sohasem törekedtem, — fejezte be a beszédét, — de bátran elmondhatom, hogy az élet eddig mindent bőven megadott, ami után komolyan vágyódtam.

Főleg ezekre a szavakra emlékezett Margarét egész világosan és most is ezek csendültek ismét a fülébe: Az élet mindent megadott neki, ami után komolyan vágyódott.

Aztán tovább, amint elérték a fenyőerdőt,

a sírkert bejáratát, a lovasok leszálltak és a palankint az öszvérekről lecsatolták, legelőszőr is egy pompás faragásu, ódon díszkapu ötölt a szemébe, melynek sudár gránitoszlopainál egy sor hatalmas kőoroszlán őrizte a bejáratot.

A falakon belül széles kövezett út mentén eleinte óriási faragott alakok, lovak, tevék kőszobrai mellett haladtak. Az út két szélén sűrűlombu hatalmas ős fenyőfák csodálatos szimmetriában sorakoztak észak, dél, a nyugat és kelet irányát tűzve ki vöröstörzsű soraikkal. A fenyőlombok között különös violás színben szűrődött át a lefelé hajló napsugár.

Egy díszes, aranysárga tetőzetű boltozott építmény jelezte Nurhasu vezér sírját. A boltívek alatt, aranybetűs kőtáblákon három ázsiai nyelven volt feljegyezve a hős élettörténete... „Az egyszerű mandzsu katona, aki háromszáz esztendővel ezelőtt a hegyekből lejött a síkra mint seregeket verő vezér, megtörte a hatalmas Ming császárok erejét és a saját nemzedékét, Ta-csing dicső fiait ültette a világ közepének legfényesebb császári trónjára...”

Ilyenformán szólt a magyarázat, amit Jentai a háromnyelvű síriratból úgy futtában le-

fordított, aztán a boltozat alól kiléptek a következő keresztútra, ahol egy művészi faragású sudár fehér márványoszlop állott előttük. Onnan a fenyősorok távolba tűnő szabályos vonalai mint valami csodás színes csillag sugarai futottak a négy világtáj felé széjjel.

Amint ott álltak egy csoportban és Jen-tai szíves igyekezettel magyarázgatta tovább a sírkert sokféle csodáit, a nehézkes öltözetű mandzsu tisztek mellett Simpson sportruhás nyulánk alakja különösen előnyösen festett. Az oldalról szüremkező napfény élesen megvilágította a naptólbarnult arcát. Ez az arc nyugodt és komoly maradt, még akkor is, midőn Jen-tai már tréfálkozásra hajló hangon a mandzsu néphit regéiből idézett egyet-mást, ami a hős vezér sírjához fűződik, főleg, hogy a hagyományok szerint ez a különös hely a világ közepét jelzi és aki e helyen valamit nagyon komolyan kíván és azért itt áhítattal könyörög, Narhasu szelleme azt feltétlenül mind megadja neki.

Simpson változatlan komoly arcát figyelve, Margarét akkor önkénytelenül is csak arra gondolt, hogy ez a férfi, aki szellemének emelkedettségével és lelkének erejével mindent elérhet, amit igazán elérni kíván, bizonyára csak üres

értelmetlenségnek tarthatja a Szellem segítségéhez fűzött különös mesét. Maga azonban egyszerre szinte ellenállhatlan vágyat érzett, hogy a művészi formájú márványemlék előtt könyörögve térdreboruljon.

Még sokáig álltak egy helyben szótlanul. Az ős fenyőfák millió tői között csendesen zúgott az átszűrődő szellő, mintha valami ismeretlen nyelvű beszéd halk, idegen szavai röppentek volna át a kristálytiszta légen. Akkor Margarétnak úgy tűnt fel, mintha a rejtélyes beszéd valahogy neki szólt volna, de egyuttal fájón érezte, hogy a titokzatos, sejtelmes suttogást megérteni sehogy sem képes.

Ezekre gondolt most, midőn a befejezett levele fölé hajolva az emlékezések színes felhőit csendesen úsztatta át a lelke egén.

Simpson elment messze délre és ők ime már szintén útrakészen vannak távoli északi hazájuk felé.

Aztán, amint lassanként ismét visszatért a teljes nyugalma, átment George szobájába, hogy mielőtt a levelét lezárná, azt mégegyszer fivérének is felolvassa.

*

Aztán csendes változatlanságban teltek a

napok és a hetek. Közben az idő egyszerre jelentékenyen megenyhült és folyton derült verőfényes tavaszra hajló napok jártak. A szabadban való tartózkodás, főleg a déli órák pompás száraz, friss légkörében már igen kellemes kezdett lenni.

Margarét ilyenkor indult el sétaútra és felfedező kirándulásaira Mukden népes üzleti negyedébe. Bejárta a vásárlóktól nyüzsgő tarka cégeres főutcákat és Li-mu szakszerű vezetése mellett végig kutatta a különféle üzleteket, a mesés értékű mandzsuriai prémek raktárait, a remek kínai selymek és himzések árúhelyeit, ahol válogatások, alkudozások és vásárlások közben érdekesen és mulatságosan teltek az órák.

Ez időben az ódon mandzsu városban még látszólag teljesen zavartalanul folyt a megszkott élet. A nappali órákban az utcák és az üzletek forgalma meglepően élénk maradt. Az itt-ott feltűnő orosz katonáknak jámbor bámészkodó alakjai, vagy az időnként átvonuló lovas kozákok csapatai sem okoztak többé semmi különösebb feltűnést.

Amint azonban a délutáni órák előbbre haladtak és a korán beálló alkony terjesztgetni kezdte szürkességét, az úton egyszerre meg-

szünt a forgalom, az üzletek ajtajai bezáródtak és mindenki a kőfalakkal kerített belső udvarokba látszott visszavonulni.

Az esti órákban a sötét, barátságtalan utcákon már csak ritkaságszámba ment egy-egy elkésett emberi alak. A vásári zaj elcsendesült, csak az éjjeli örök monoton kopogása és a gyáva mandzsu kutyák szomorú üvöltése zavarta meg a komor, néma csendet.

Igy aztán az aggodalmasan elzárkózó sötét városban a hosszú, magányos esték és éjjelek nagyon barátságtalanok voltak.

Margarét az estéket szelid lámpafény világánál rendszeren bátyja szobájában töltötte. Csendesen öltögetve, vagy az ismeretlen uton oda jutott angol ujság híreit böngészve, türelmesen morzsolgatta le a hosszú esték lassan muló óráit. Olykor a boy vagy a szakács sompolygott be csendesen alázattal a szobába és ott egy sarokban lekuporodva mesélgetni kezdte a városban hallható legújabb híreket, a kínai ujságok közleményeit, vagy a Port-Arthurból elmenekültek rémes meséit, amik mind a japánoknak szinte emberfeletti merész támadásairól és heves harcairól regéltek.

Ezek a hírek a lassanként a látszólag nyu-

godt és a hadiszintérről még nagyon távoleső Mukdenben is erősen befolyásolták a kedélyeket. Ugy látszott, hogy a hosszú, komor esti órák folyamán a zárt ajtók mögé is behatolt a közeljövő sötét bizonytalansága, ami a szívet szorongással és a lassan közelgő vész titkos sejtelmével töltötte meg. Mint valami sötét tenger táján a készülő vihar előtt komor, nyomasztó és vést sejtető volt Mukden levegője.

A pislogó olajmécsek homályos, füstös köd-körében aggódva tanakodó virrasztó mandzsuk között sokan már sejteni vélték, hogy Nurhasu vezér haragos szelleme lassanként készülődik a nagy leszámolásra, amikor az idegen betolakodókat rémségesen megrengetve és halálosan lesújtva tiporja majd porba.

Amint a hetek multak és a hadi események bizonytalansága megnövekedett, lassanként minden arcra kiült a leplezetlen aggodalom, az ismeretlen jövő féelme, amit a szélesen csapongó kínai fantázia időnként még sötét rémképekkel színezett ki, mert még csak sejteni sem lehetett, hogy az idegenek fellángoló élet-halál harcában mi lesz majd a békés, nyomorult mandzsu népnek a sorsa.

A lelkeknek ily fokozódó nyugtalansága

közepette aztán szinte kellemesen csillapító érzés volt arra gondolni, hogy néhány nap múlva mindennek vége leend és a készülő veszedelmek fürgetegében út nyílik meg, ami kivezet a biztos távoli honi tájak felé.

Egy délelőtt, néhány lovas katonától kísérvé, egy orosz ezredorvos érkezett a házukhoz. A kínai boy formálisan megrémült az orosz katonák láttára és a fényes egyenruhás, rendjelekkel ékeskedő tisztben Margarét sem ismerte fel azonnal, hogy orvossal áll szemben. George azonban láthatólag kellemesen meglepődve üdvözölte a minden ceremónia mellőzésével egyenesen a szobájába lépő doktort.

Rakovszky ezredorvos, első ízben még Margarét megérkezése előtt járt George-nál. Ő béke idején jóhírnevű moszkvai orvos volt és csak a háború kitörésekor vonult be hadiszolgálatra. George betegségéről először Simpson útján értesült és a különös baj élénken felkelte az érdeklődését. Az első látogatás után azonban sokáig teljesen elmaradt, úgy hogy George már nem is gondolt többé arra, hogy valaha viszontláthatja. Így aztán érthető, hogy nagyon meglepte a doktor váratlan megjelenése. Az ezredorvos némettel vegyes tört angol

nyelven elég jól meg tudta magát értetni, így aztán a társalgásuknak nem volt semmi akadálya.

Amint helyet foglalt és az első meglepetéséből már magához tért boy egy kis asztalkán melléje tette az orosz pohár teát, az orvos néhány rövid kérdezősködő szó után derülten konstataálta a beteg határozott javulását. Csak kissé később, midőn a beszélgetés folyamán a harctér eseményei jöttek szóba, lett merengő a tekintete és szomorú a hangja. Szinte meghatódva beszélt a szép orosz hadihajók szerencsétlen sorsáról, a japániak eszeveszetten energikus kísérleteiről, hogy Port-Arthur bejáratát a tenger felől elzárják, miközben mint az örültek áldozzák fel magukat a kétségbeesett támadásokban; meg a balsikerű csatározásokról Kórea területén, amik eddig biztató jövővel egyáltalán nem kecsegtetnek.

Majd hirtelen más tárgyra terelte át a beszélgetést. Meglátszott rajta, hogy tudatosan ejti el a háborús témát és ismét derüire hangozódva folytatta:

— De most mindezeknél kellemesebb és önöket jobban érdeklő tárgyról óhajtok beszéni, ami tulajdonképpen ma az önök körébe hozott.

Aztán a hallgatói fokozódó érdeklődése között így folytatta:

— Amint Hughes úr sajtósági bajának tünetei felől behatóbban gondolkodtam, az a meggyőződés alakult ki bennem, hogy most a határozott javulás stádiumában a lehető legnagyobb elővigyázat volna ajánlatos. Miután Simpson úrtól, elutazás előtt úgy értesültem, hogy már önök is útrakészülődnek, én föltétlenül azt ajánlanám, hogy ne Szibirián át menjenek, hanem ahelyett vegyék az útjukat feltétlenül délnek. Előbb töltsenek néhány hetet Japánban, szerintem a pihenő ott rendkívül jó hatással lenne, aztán onnét hajón a legnagyobb kényelemben juthatnak vissza Európába.

A két testvér meglepődve, kérdően nézett egymásra. Az eszme láthatólag élénken megragadta őket, de erre maguktól, a háború folyton növekvő arányai következtében gondolni sem mertek.

A délre levezető egyetlen vasutvonalnak a japániak által leendő megszállása már minden nap várható volt, míg a szibíriai útirányról tudták, hogy az számukra feltétlenül szabad és biztos marad. Így aztán szinte kétkedve fogadták a felvetett terv kivihető voltát.

A doktor észrevéve a meglepetésüket és habozásukat, így folytatta:

— Én alapos meggondolás után ajánlom ezt az útitervet, aminek elfogadása természetesen teljesen az önök dolga, annyit azonban határozottan mondhatok, hogy ha Hughes úr az én rendes paciensem volna, minden tekintélyemet feltétlenül latba vetném, hogy most a szibíriai útról lebeszéljem. — Majd még hozzátette: — Az ily lappangó, mondhatnám rejtélyes bajnál nagyon könnyen előjöhethet valami gyors visszaesés, aminek igen komoly és esetleg állandóan megmaradó következményei lehetnek. Főleg ez az oka, hogy én a lehető legnagyobb elővigyázatot ajánlom.

Ezalatt George nagyon komoly és szótlan maradt és Margarét mintegy helyette is kívánva beszélni, végre megjegyezte, hogy ilyenformán valóban mindent meg kellene tennünk, hogy ezt a tanácsot elfogadhassuk.

Majd a legyőzhetetlennek látszó akadályokra gondolva, azt a kérdést tette fel, vajjon a háború mai zavarai között hogy volna lehetséges keresztüljutni az orosz és japáni hadifronton?

A doktor azonban a helyzetről sokkal job-

ban volt tájékozódva és megnyugtató biztossággal jelentette ki, hogy a „Kinai-Császári-vasútak“ délrevivő vonala még nagyon messze esik a hadi szintértől és a forgalma is teljesen zavartalan. Ezen az úton kényelmesen el lehet jutni Mukdenből Tiencin-be illetve Taku kikötőjébe, ahol aztán könnyű lesz hajót találni a japáni partok felé.

Az útiterv ebben a konkrét formában aztán feltétlenül elfogadhatónak látszott. Amint az orvos eltávozott és magukra maradva még-egyszer alaposan átgondolták a hallottakat, mind nagyobb vonzóerővel ragadta meg őket a gondolat, mielőbb hátat fordítani a rejtelmes, komor mandzsu világnak, meg a rideg, szomorú Szibiriának és elindulni a délszaki tavasz varázslatában ragyogó tengeri tájak felé.

VI. FEJEZET.

A bokszer-mozgalmakat közvetlenül megelőző néhány évtized igen érdekes időszak volt a Kina kikötőiben élő idegenekre nézve.

Ezek a szerencsés halandók bizonytalansággal ma úgy gondolnak vissza az elmúlt szép évekre, mint az életüknek sikereiben gazdag, kedves aranykorára, amely idők többé sohasem fognak visszatérni.

Az idegenek, akiket a hivataluk vagy az üzleti érdekeik Kinához fűztek, az időkben a lehető legkellemesebb életberendezkedés mellett dús jövedelmeknek voltak a részesei. A szabadkikötők kínai lakossága pedig akkor még föltétlenül megbecsülte és nagy tiszteletben is ré-

szesítette az idegeneket. Hogyne, hisz ezek jelenléte reájuk nézve is a jelentékeny gyarapodást, közvetlen anyagi hasznot és a jövő újabb sikereit jelentette.

A kevés, de biztos haszonnal megelégedő konzervatív kínai kereskedő örömmel fogadta, meg is becsülte és állandósította a fehér emberrel szerzett összeköttetését, a tágabb látkörű élelmes idegen pedig a csodálatosan reagáló sárga népfaj tengerén könnyen és vígan evezett a dús anyagi sikerek felé.

Szóval az állapotok igen kecsegtetőek voltak mindaddig, míg a víg élet és a könnyű boldogulás híre túlsok idegent nem csalogatott Kina ezen tájaira.

Mikor aztán a gyors meggazdagodásra vágyó lelkiismeretlen és telhetetlen elemek lassankint előzönlöttek a távol Keletnek ezt a sikerdús helyeit, a viszonyok lassankint teljesen megváltoztak. Ez időben már a vezetőnemzetek politikusaira is átragadt a kalandorszellelem és Európa nemzetei egyszerre csak „jó-gos“ érdek-szférákat kezdtek maguknak kijelölni az ámuló, csodálkozó, évezredes ősbirtokosok földjén.

A kínai birodalom földarabolása és a leg-

szemérmertlenebb osztozkodás előkészületei kezdődtek már meg, midőn az ámulatából fölrázott sárga óriás végre eszmélni kezdett.

Aztán a harcok, kegyetlen vérontások ideje kezdődött és egyúttal a legádázabb idegen-gyűlölet tüze terjedt szét az egész birodalomban. Ezt a vészes időt megelőző csendes, békés évek sorozatában azonban Kina nagy kereskedelmi központjain ideális volt az élet.

Az a maroknyi idegen mind egyféle célokért és érdekekért küzdve — szorosán összetartott, szívélyes, barátságos viszonyt kultivált, egyforma jómódban, könnyen élt és a lét anyagi javaival folyton bőven el volt látva.

Igy aztán ezek a szerencsés halandók szinte vetélkedtek egymással a barátság ápolásában, a szívességek és a vendégszeretet széleskörű gyakorlásában. Hong-Kong, Amoi, Shanghai vagy Tiencin európai lakói az óriási távolságok ellenére is valóban folyton nagyon közel voltak egymáshoz és a közellétnek ezt az érzését állandóan gonddal ápták.

Shanghaiban egy-egy vendéglátó házban gyakran lehetett találkozni olyan látogatóval, akinek Japán vagy Korea valamelyik kikötőjében volt az otthona vagy talán Keletszibiriából,

Vladivosztokból jött le délre üzletet kötni és a telet kellemesen eltölteni.

Akkor valami nagyon is magától értetődő, megszokott mondás volt az, hogy a — távol keleten mindenki ismeri egymást, — pedig napokra, sőt hetekre terjedő utazás távolságai választották el az ismerősöket egymástól. Úgy látszott, hogy a távolságok még szorosabbra fűzték az összetartozás érzését és főleg nagyon kifejlesztették a vendégszeretet gyakorlását.

Azóta ez az igen tágkörű, szivélyes viszony jelentékenyen módosult és kényelmes, nyugodt, könnyű idők elmúltával a távol Keleten is zárkózottabbak, bizalmatlanabbak és féltékenységre hajlók lettek az emberek, de a szabad kikötők régi híres vendégszeretete egyes zártabb körökben mindezek mellett még ma is érintetlenül megmaradt.

*

Mukdeni ismerőseink az orosz orvos tanácsát megfontolva, tényleg a több heti japáni tartózkodásra szánták el magukat és a Mukdenből kiinduló kínai császári vasutak vonalán lejutottak Tiencinbe.

Ez utazás a már akkor elég rendetlenül közlekedő primitív berendezésű vasúton nem

sok kényelmet nyújtott, de a néhány napi apró gyötrelmeket aránylag könnyen átélték. Tien-cinben pedig már a legkényelmesebb igényeket is kielégítő szállodában várhatták be az időt a hajójuk indulásáig.

Georgenak előbbi otlité idejéből több ismerőse volt Tien-cinben, kik örömmel látták viszont; néhány intimebb embere pedig valóság-gal elhalmozta a szívességeivel.

Igy történt aztán, hogy utasaink ajánlóleveleket kaptak Nagaszakiba, amelyekben egy általánosan kedvelt régi rezidensnek, Evans úrnak a figyelmébe ajánlották őket.

Tien-cinben Simpsonról is sikerült egyet-mást megtudniok és George meg is ragadta az alkalmat, hogy egy hozzá utazó megbízható kínai útján üzenetet küldjön neki, részletesen értesítve őt Mukdenből való elutazásukról és a Nagaszakiban tervbe vett hosszabb tartózkodásukról.

*

Délkorea sziklás, hegyes, zeg-zúgos partjai mentén rendkívül kedves hajó-út vezet Észak-Kinából Japán felé és ott a közalgő színes szigetország lassan kibontakozó tájképsorozata felségesen bájos.

Aki ezen a tengertájon először jár és szereti azokat a szinte gyermekesen primitív és mégis ellenállhatatlanul megragadó gyönyörűségeket, amiket a sziget-tenger folyton változó szivárványos képei kínálnak, az itt a japáni partok közelében kedvére kigyönyörködheti magát. Az egész tájkép folyton csak annyiból áll, hogy a kék meg a zöld színek szeliden, de szüntelenül változva, kedves árnyalatokban keverednek a szemünk előtt, aztán időnkint a szemhatár rideg egyenese, a távoli hegyhullámok fölfelé törekvő finom vonalaival kezd édesen ölelkezni, fönt pedig az állandó kékség özönében a felhő meg a napsugár egész nap halványra vagy rózsásra, este pedig tüzes biborpirosra csókolják egymást.

Kiusu sziget szép kikötője felé közeledve apró smaragd-szirtek gyöngysora között sikklik tova a hajó. A vízből meredeken föltolakodó egy-egy bazaltkúp eleinte csak valami lakatlan sziklatömegnek látszik, míg a szélről védett felén föl nem tűnik néhány parányi halász-ház, meg a japán fenyők fantasztikus lombozata alatt a színes levelű sűrűség. A vízen pedig valami különös fehér úszó madárcsoport, apró vitorlás halász-csónakok jelzik, hogy a tengeren is, és a szigeten is emberek élnek.

Aztán mindinkább közeledünk a fő-sziget partjai felé. A bazalt-szirtek mindjobban szűkülő szorosain gyors kanyarulások közt surranunk be Nagaszaki kikötőjének hosszan elnyúló zárt öblébe. Itt a zöld hegyek már magas falakként emelkednek az öböl fölé és a víz síkja is, mint valami hegyitő tükre, színeszölden csillog. Aztán fasorok, kertek, lépcsős terraszok tűnnek fel a hegyoldalakon, már ki lehet venni az apró emberi alakokat, amelyek itt-ott hangyamódra mozgolódnak rajtuk.

Míg beljebb, már a nagy modern kikötő látképe tárul előttünk széjjel: Füstölgő gyárok, dokkok, óriási raktárak, európai stilusu épületek sorai tüntek egymásután elő, kissé tovább pedig, a völgyhajlat felé, az apró japán épületek, mint a sziklára tapasztott fecskéfészek, lapulnak meg a hegylejtőkön.

Ime, Japán egyik népes kikötő városába, Nagaszakiba érkeztünk.

Japánba mosolyogva, derülten és boldogan érkezik az idegen. Körülötte az a bájos hegyvidék és a színes tenger is mind mosolyog és szívesen mosolyognak a feléje forduló különös sárga arcok, meg a csillogó fekete szemek is, amint az érkezőt üdvözlnek.

Egész Japán olyan, mint a gondtalan gyermek, akinek vidám derű játszik az arcán mindaddig, míg biztató barátsággal mosolygunk a szemébe.

Ha aztán később, komoly kritikus, vagy talán csalódott szemmel kezdjük vizsgálni a fából, festékből, papírból, virágból összerótt primitív világot, amint kutató, komolykodó tekintettel nézünk bele a széles sárga arcokba, a gondtalan gyermek arca is rögtön elkomolyodik, a mosoly eltűnik róla, gyanakvó bizalmatlanság csillan fel a sötét szemekben, amelyek a tekintetünk elől parányi fekete vonallá szűkülve záródnak össze, a gyermek pedig szemérmesen meghajolva, idegenkedve, sőt talán dacosan, hidegen fordul el tőlünk.

A benyomásoknak és érzéseknek ezen ellentétes hullámjárása feltétlenül mélyen megérinti az idegent és állandóan csodálkozásba megfontolközőba ejti.

De az új jövevény legelőször mégis mindig a jóindulatu vidám derűt csalja ki a japáni arcokból és amíg a zöld szigetek napsugáros, különös partjait gyönyörködve járja, ez a derű később is még sokáig kísérője marad.

Margarét és George, egy kisebb, de teljes kényelmet nyújtó angol gőzösön tették meg az útat Taku-ból a Japán partok felé.

Nagaszakiba érkezve, addig is, míg a végleges programjukat megállapíthatják, a tengerparti nagy szállóban vettek fel lakást.

Nem sokkal a megérkezésük után egy őshaju, de fiatalosan csillogó szemü öreg úr kérdezősködött utánuk, az, akihez Tiencin-ből ajánlólevelet hoztak. Evans úr kábel útján már előre értesült a jövetelükről és szíves előzenységgel ajánlotta fel a szolgálatait az új jövevényeknek.

A japáni viszonyokkal intimen ismerős, készséges barátira aztán teljesen rábízhatták magukat és mindjárt bizonyos lett, hogy az ő tanácsait követve, kellemesen fogják eltölteni az üdülésre szánt néhány hetet.

A közösen elköltött löncs folyamán már egészen bizalmas mederbe terelődött az ismerkedésük és Evans úr látható örömmel fogadta barátságába a messziről jött látogatókat.

Önmagáról szíves közlékenységgel mesélte el az öreg úr, hogy már évtizedek óta él Japánban, ahol az életet megszokta és megszerette, meg hogy teljesen egyedül álló özvegy ember

és kényelmesen berendezkedve a saját házában lakik fent a hegyoldalon.

Aztán, a hallgatói nagy meglepetésére, mindezt azzal az ajánlattal fejezte be, hogy Nagaszakiban leendő tartózkodásuk idejére fogadják el a vendégszeretetét és mielőbb költözzenek be a villájába.

— Kipróbált, ügyes cselédeim vannak, a szakácsom is jól érti a mesterségét — mondá kedélyes dicsekvéssel, — aztán odafenn a levegő is tisztább és kellemesebb, mint közvetlenül a víz partján, szóval a nyugodt kényelmükről minden irányban gondoskodva lesz a hajlékomban.

Ehhez az ajánlathoz még azt fűzte hozzá, hogy neki hamarosan Shanghai-ba kell átutazni és így új barátai szinte jótéteménybe részesítenék, ha távolléte alatt a házát gondjaikba vennék.

Mindez annyi őszinte szívésséggel volt felajánlva, hogy visszautasításról, sőt még csak szabadkozásról sem lehetett szó és egyszerűen lehetetlen volt el nem fogadni.

A délután folyamán Evans úr újra megjelent a szállóban, ahol Margarét és George már

felkészülve várták és együtt indultak el a hegyoldalra vezető lépcsős kőút mentén felfelé.

Az útat mindenütt pompás hatalmas fák árnyalták be. A rácsos kerítéseken belől virágos kertek látszóttak, ahol kék felhőként ringó dús visztéria lugasok és nyíló azáleák pompáztak.

A kőlépcsők zeg-zugos vonalai egymás fölött épült apró terraszokra vezettek, ahonnan folyton szélesedő bájos tájképek részletei bontakoztak ki előttük.

A közelben apró faházak csoportjai látszóttak, tovább pedig a hajók és vitorlás csónakoktól pontozott vízszín meg a tengeröbölt szegélyező zöld hegykúpok vonalai a legbájosabb harmóniában olvadtak egybe. A terraszokon meg mindenütt apró, lenge öltözetű vig japán gyerekek lármásan mulatozva élénkítették a bizarr látképeket. Evans úr pedig csak biztatta a gyönyörködőket tovább, feljebb.

Amikor aztán még néhány apró lépcsősoron felkapaszkodtak, barátjuk egy vasrácsos kis kaput tárt ki előttük e szavakkal: — Ime lépjenek be a leendő új otthonukba. — Egy virágos ligettől környezett villa terraszára vezette fel őket.

Gyönyörű kis fészek volt a magányos epi-

kureus háza. A belseje meg valóságos muzeumot rejtett magában, Kina, India meg Japán ritkaságainak gazdag színes kincseiből.

Midőn kissé később a nagy tágas szalomban már teánál ültek és a szélesen kitért teraszajtón át a tavaszi délután enyhe illatos levegőjét szívták, a szokatlan érdekes művészi környezet — meg az előttük feltáruló távoli, kedves tengeri látképek valósággal elvarázsolták őket. A két testvér az elragadtatástól eleinte alig tudott szóhoz jutni.

Az északi tájak hideg, rideg világa meg a mukdeni komor egyhangú gondterhes környezet után szinte álomszerűnek tűnt fel előttük a most feltáruló varázslatos délszaki világ.

Eleinte csak gépiesen ismételtettek egyes csodálkozó szavakat, egyáltalán nem leplezve a meglepődésüket, mert igazában el sem tudták képzelni, hogy barátjuk ily érdekes helyen lakik és főleg, hogy ez a bűbájos összesség egyidőre majd az ő otthonuk is leend. Viszont a vendéglátó öreg, aki már rég betelt a kincses háza szépségeivel, az örömmek és gyönyörűségnek ezt a félreismerhetlen megnyilvánulását valami ritka új műkincsként élvezve vidám derüvel ismételtette, hogy: — Fogadják a házam

vendégszeretetét és élvezzék örömmel ameddig meg nem unják.

Mindjárt másnap csakugyan véglegesen be kellett költözködniök az új otthonukba.

Ezalatt Evans úr már összecsomagoltatta az útipodgyászait. Még egy kedélyes búcsuébédet is rendezett néhány helybéli barátja részvéte mellett, aztán a legközelebbi hajóval átutazott Kinába a dolgai elintézésére.

Az új jövevények, az érdekes japáni világ sokféle tarkaságainak közepette sok szórakozást és elfoglaltságot találtak maguknak és így meglepő gyorsan röppentek fölöttük a napok és a hetek.

Margarétét a még hátralevő hosszú tengeri út apró előkészületei: vásárlások, szabó- és divatárus-üzletekben folytatott fontos tanácskozások foglalkoztatták, közben az új ismerősök kalauzolása mellett kedves kirándulások kerültek sorra a tengerparti tájakra, Shintó pagodákba, buddhista-templomokba, és a festői fekvésű misztikus japán temetőkbe.

Egy reggel George az angol konzulátuson tett látogatásáról visszatérve, egy kábel táviratlapot lobogtatott a kezében és szinte meglepő

lelkes hangulatával ejtette csodálkozásba a nővérét. A távirat azt hozta hírül, hogy a vállalat, amelyet képviselt, egy skóthoni gyártelepe igazgatójának nevezte ki és tudatták vele, hogy az új állását amikor kívánja, azonnal elfoglalhatja.

Ez a nem remélt elismerés szinte határtalan öröme hangolta. Ez időtől fogva aztán az elutazásuk végleges megállapításának kérdése napról-napra mindinkább előtérbe került.

Útrakelni a pompásan berendezett nagy modern póstahajón Japán és Kína csodás kikötőin, a trópusok varázslatos vizein, India szépséges táján át, vagy talán Amerika különös életétől pezsgő modern Babilónjain keresztül, új izgató impressziók örömei között utazni vigan hazafelé: sok élvezetet ígérő kívánatos program volt, amelyért méltán lehetett volna lelkesedni.

Mégis Margarét, most, midőn már mindazt elérte, amiért hosszú hónapokon át vágyakozott és sok álmatlan éjszakán keresztül imádkozott, ahelyett hogy lelkét az örömei hullámain ringatva, türelmetlenül számlálgatná az időt, a napot, az órát, ami majd elhozza az indulás percét; most egyszerre, szinte érthetetlen módon, örülni nem volt képes.

Az utóbbi hónapok folyamán valami ismeretlen, megmagyarázhatatlan változás ment végbe a lelkében, amiről világosan számot adni még önmagának sem volt képes.

Ő, az élet megrázó küzdelmeit a szív és lélek emésztő, fájó viharjait eddig jóformán csak az olvasmányaiból ismerte és mindezeket inkább csak a színes írói képzelet káprázatainak volt hajlandó tartani, amikről magának még alig lehetett valami biztos fogalma.

Az útja folyamán időnként átélt szokatlannabb benyomásairól, amelyek egy lángba boruló világ komor tájain futtában a lelkét megragadták, szintén nem gondolta, hogy azok valami mélyebben bevésődő, messzire ható változásokat idézhetnének fel a saját lényében, inkább folyton csak azt hitte, hogy azokon kívül állva, egyszerűen csendes résztvevő szemlélője maradhat mindannak, ami időnként körülötte lejátszódik, de saját lénye semmi esetre sem kapcsolódhat azokba mélyebben bele.

Most azonban lassanként mégis megdöbbenve vett tudomást a lelkében észrevétlenül kialakult új forrongó érzelem-világról: Az ellenőrizhetlen emóciók akaratos hullámveréséről a fájdalom, a részvét, a kétség és a remény-

telenség feltámadó és változó heves viharjairól.

Aki az útja folyamán mások gyötrelmeinek csak félig megértő, szinte közönyös és talán gondtalan szemlélője volt, most félve, remegve látta be, hogy ő maga sem kerülheti el a vihart. És most ahelyett, hogy sietve menekülne haza a régi megszokott, biztos csendes helyre, most csak azt tudta, hogy valami leköti és tartóztatja, valami még ellenállhatatlanul vonzza, és hogy valamire vár, amit itthagyni fáj és ami mellett útiterv, program, kötelesség, a kelet színes világa vagy a hazája ismerős tája, mindmind a szürke, közömbös érdektelen semmisségbe zsugorodik össze.

Nem sokkal Japánba való megérkezésük után, egy alkalommal Evans úr nagy díszes albumában lapozgatva a sok ismeretlen arckép között véletlenül felfedezett egyet, amelynek látása lelkének ingadozó egyensúlyát különösen megbolygatta. A közelmúlt idők tarka változata között már szinte elmosódtak az emlékében a vonások, amelyeket a képből egész váratlanul életre kelni látott. Egyszerre újból érezni vélte a szelid szemek simogató tekintetét, a szavát, a beszédjét ismét édesen hallotta a fülébe csen-

dülni és a lelkén most már egészen tudatosan rezdült át az a különös varázs, amiről azelőtt sohasem mert határozott tudomást venni.

Aztán ekkor a fellázongó szívével küzködve könnybe fulva, zokogva rejtette el a szemei elől a képet.

Ez időtájt a háború láza és a fellángoló harci mámor lobogó tüze egész Japánt mind hevesebb forrongásba hozta. Szinte a regényes mesék korába illő harci láz ragadta el ezt a különös gyermekesnek, békésnek tetsző népet.

Lent a kikötőben fanatikus lelkesedéssel lélekborzongató harci-vággyal szálltak naponként a katonák ezrei a hajókra. A nép pedig: öregek, ifjak, leányok, asszonyok, anyák nem zokogva, válástól, bucsútól búsan, de az eksztázisba menő örömmámor között küldték a szeretteiket napról-napra a harcok távoli színterére.

George egy ideig gyakrabban lejárt Margaréttal a kikötőbe és sokszor bámulva és csodálkozva figyelte meg a hadbavonulás érdekes és izgató jeleneteit. Ő az érzelmei szerint nem volt nagy barátja az oroszoknak, míg ez a különös, fanatikus, apró sárga nép mindjobban lebilincselte az érdeklődését és szimpátiáját. Margarét ellenben, talán épp a megrázóan éles

ellentétek hatása alatt, ezen szemlélődések folyamán folyton csak azokra a gyöngékre, a kedvetlen, csüggeteg lágyszívűekre gondolt, akiket Szibiria kietlen hómezőin át százezer számra látott, amint szomorúan, a harctól ir-
tózva, át nem érzett, megérthetetlen parancstól hajtva, önmagukkal és hitükkel meghasonolva mentek az ismeretlen idegen földre szenvedni, legyőzetni, megtörni és összeroskadni.

Margarét rendesen szomorúságra hajló hangulatok között, leverten tért vissza ezekről a sétákról, amiket aztán később, mintegy hallgatag megegyezéssel lehetőleg mindketten elkerültek.

Egy reggel Nagaszaki parti erődeinek és hajóágyúinak üdvlövései újabb, különösebb diadal hírét látszottak hirdetni.

Az utcákon sűrű tömegekben verődött össze az ujjongó nép és a lelkesítő banzáj kiáltások zúgó árja hangzott fel a tenger felől. A hajók, bárkák, csolnakok árbocaira, a hegyek ormára színes lobogók röppentek fel, úgy látszott, hogy a surranó rakéták és a színes léggömbök még az ég magas kékjére is fel akarták irni a diadal örömhírét.

Fent, a villasorok lépcsős útain, apró fél-

mezítelen japán gyerekek szinte örületnek tessző örömkialtozások között hordták széjjel az ujságok legfrissebb külön lapjait.

Margarét George-al épp a reggelit végezték be. Még ott ültek az ebédlő-asztalnál és a nyitott ablakon behatott hozzájuk a tengerpart-ról jövő örömszivaj kábító hangzavara.

George látszólag türtöztette magát, tudatosan fékezve a fokozódó kíváncsiságát, főleg, hogy nővérét a háborús hírek izgató gondolataitól ameddig lehet, távol tartsa. Sajnálatára ez az igyekezete csak rövid ideig tartó eredménnyel járt, mert kevéssel azután a japáni inas lépett be a szobába és széles mosolyra nyúlt arccal, mély meghajlások között nyújtotta át a legújabb táviratokat tartalmazó ujságlapot.

— No, mi a jó hír ma reggel, boy? — kérdé George elfojtott érdeklődéssel. — Nemde megint valami újabb győzelem?

— Igen, győzelem mászter! — válaszolt a kérdezett látható büszkeséggel. — Az orosz főadmirális a tengerbe fult.

— Igen, ez a legújabb hír? Ez az oka tehát a nagy ujjongásnak! No lássuk, mit is ír a külön kiadás róla? — Ezzel az egykedvű nyugalom

látszatával kezdte átfutni az ujságlap feltünőbb táviratsorait.

Aztán amit látszólag érdekesnek talált benne, röviden összefoglalva, mindössze annyiban közölte Margaréttel:

— Az orosz vezérhajó aknára futott és az admirálissal meg az összes tisztjeivel együtt elmerült a tengerbe. Mindössze 52 embert sikerült megmenteni.

Ebben a pillanatban egy sisteregve felröppenő nappali rakéta kötötte le a teljes figyelmét. Sietve lépett ki a nyitott terraszra és gyönyörködve követte szemével a felfelé törekvő színes fény- és füstszalagokat, amik közül, mint valami óriási virágtölcsérből vörös és kék léggömbök szabadultak ki és csendesen himbálódzva szálltak tova a távoli hegykúpok fölé.

Ezalatt Margarét elgondolkozva maradt a helyén, gépiesen, szinte öntudatlanul vette kezébe az ujságlapot és a feltünően nyomtatott ritka sorokat lassan olvasni kezdte:

... A Petropavloszk orosz csatahajó Port-Arthur előtt aknára futott.

Az első robbanás 8 óra 30 perckor történt. A hídon akkor Jakoblev kapitány pa-

rancsnokolt, de néhány pillanat múlva már az admirális is ott állott mellette.

A tiszték az étkezőben a reggelinél ültek. Véletlenül köztük volt Verescsagin is, a híres csatakép-festő.

A második robbanás után Makárov admirálist arccal lefelé fordulva, vérében fekve látták a parancsnoki hídon. A reggeliző tiszteket az étkezőbe tóduló forró gőz ölte meg, mind egy pillanatban.

Rövid idő múlva még egy harmadik robbanás következett be, mire a hatalmas hajó gyorsan merült alá az összecsapódó hullámokban. Több mint hatszáz lélek süllyedt el vele. 52 embert, köztük Cirill nagyherceget sikerült megmenteni . . .

Ez volt az örömhír, amit a táviró aznap Japánba hozott és e miatt telt meg a sziget levegője a vidám színek és az örömittas hangok hullámzó zür-zavarával.

Margarét mélyen megrendülve tette le maga elé az újságlapot, aztán egyszerre, mintegy csodálatosan élénk álmoképben idéződött fel az emlékezetébe a szelid kékszemű admirális barátságos, nyugodt arca, amint azt az utazása folyamán oly sokszor látta maga előtt.

Majd a hosszú szakállu, érdekes arcélű festőnek, Verescsagin-nak impozáns alakja tünt elébe úgy, ahogy őt a harbini vasútállomáson először megismerte, aztán az iskola padjaiból kiszabadult fiatal tengerésztisztek csoportját látta újra, amint a gondtalan fiatalos vigság üdearcú képviselőit a komor, öreg harcosok el-lágyulva dédelgetik.

Majd meg Leontiev doktor, a Petropavloszk orvosa jutott az eszébe, a csüggedéssel és reménységgel küzdő különös ember, akit az egész szibiriai útja folyamán napról-napra a halál-sejtések árnyától kísérve látott.

Ezek és a hozzájuk hasonlók, hatszázan együtt, egyszerre merültek le a szerencsétlen csatahajón, a mélységes hullámsírba.

Aztán csak ült tovább a helyén, tekintete a nyitott ablakon át beléveszett a végtelenség távol kékjébe, miközben az elfénytelenedő szemei körül mély, sötét árnyak rajzolódtak.

A kezeivel gépiesen hajtogatta össze azt a különös gyászjelentést, majd mintha az ér-zékei egyszerre mind felmondták volna a szolgálatot, néhány percre az ájuláshoz érezte magát közel.

...Mikor George a rakétákban kigyönyör-

ködté magát és visszajött az ebédlőbe, rémülve vette észre nővére elváltozott színét.

Az első percben mégis mindössze arra gondolt, hogy csak az ujságtávirat rideg, kegyetlen hírei idézhették elő a pillanatnyi rázkódást, amint leányos szimpátiáját a szerencsétlenek iránt felkeltették. Kissé később azonban, amint leült vele szembe és szótlanul, résztvevően vizsgálni kezdte szép nővére megnyult halvány arcát, egyszerre az lett világos előtte, hogy a baj nem lehet csak pillanatnyi. Tulajdonképp már hosszabb idő óta derengett az elméjében, de egész világos tudatára csak most ébredt, hogy Margarét napról-napra halványabb lesz és hogy ebben az izgalmakkal teljes forrongó világban való tartózkodás láthatólag megviseli.

Ha George a saját hosszú betegsége folyamán nem szokta volna meg teljesen, hogy állandóan csak önmagával törődjék és a saját fizikai állapotának folytonos fontolgatása legyen előtte az első dolog, már hetek előtt észre kellett volna vennie a készülő változást Margarét egészségében és hangulatában. Most egyszerre, szinte megrettenve látta a maga határtalan önzését és hallgatagon a legfontosabb

teendőjének tűzte ki, hogy nővérén valahogy
mielőbb segítsen.

Ezzel összefüggésben feltétlenül az látszott
mest elkerülhetetlennek, hogy a hazautazást
semmi szín alatt sem halasztgassák tovább.

George ott nyomban ki is fejezte nővére
előtt a további ottartózkodás miatti aggályait
és így aztán azonnal véglegesen el is határoz-
ták, hogy mihelyt Evans barátjuk megjő, hogy
a szívességeit személyesen megköszönhetik
neki, azonnal hajóra szállnak és útrakelnek
hazafelé.

Varázslatosan szép tavaszi idő volt, pom-
pás verőfényes reggel. Az éjjel hullott perme-
tező eső finom gyöngycseppjei ragyogva csil-
logtak a faleveleken és a fantasztikus alaku ja-
pánfenyők hosszú tűi között színes sugarak-
ban tört át a napfény.

A sűrű bambuszcsoport zizegő, bólogató,
hajladozó ágain az örökké mozgó levelek kö-
zött hangos cikádák zenéltek, az illattal teljes
légben meg nagy, kékszárnyú lepkék kerge-
töztek.

A tenger felett még finom fátýolszerű pára
lebegett, kedves varázslattal vonva be a zöld

hegyek, a csillogó víz, meg a hajóktól népes kikötő bájos tájképét.

Margarét eleinte a veranda szegélyéről élvezte a felséges tavaszi reggelt, aztán amint látta, hogy Georges teljesen elmerül az ujságja olvasásában, lassan lefelé indult a lépcsőn, hogy a virágok között kissé körülnézzen.

Az útszegélyeken az azáléa-bokrok teljes díszben pompáztak, a vörös és fehér tölcsérek ezrei lepték el az apró ágakat. A kert sarkában egy óriási kámforfa állott, melynek hatalmas törzsét sűrűn futotta be valami sötétzöld folyondár. Előtte egy szabad hely pompás iriszekkel volt beültetve, a kék virágtenger fölött egy későn nyiló gyümölcsfa hulló rózsaszín szirmai libegtek a szellő szárnyain.

Margarét előbb az iriszek és a nárciszok közül válogatott össze egy csomó ékes szálát az ebédlő asztala számára. Egyszerű, könnyű fehér muszlin ruhája a derekán sárga selyem-övvel volt átkötve, a sötét hajába néhány halvány rózsát tűzött és aztán, amint ott a csokrát gyönyörrel rendezgette, a sokféle különös fa meg viruló bokor között maga is olyan volt, mint valami hajlékony, törékeny, bűbajos exotikus virág.

Az élvezetes munkája közben az út felől hallatszó minden neszre figyelt. Ez időtájt szokott arra járni a levélhordó és ma biztosra vette, hogy valami értesítés jön számukra Evans úrtól. Amint aztán a rácsajtó egyszerre csakugyan megcsörrent, Margarét egy fehér tulipánoktól görnyedő magnólia fa mögül hirtelen kilépett a főútra, hogy a levélhordót fogadja.

Aztán meglepetésében egyszerre hangerősen felkiáltott, kezében az irisz-csokor szerteszéjjel hullott és e szavakkal: — Istenem! jól látok-e? Maga az Simpson? — bámulva, mosolyogva, elragadtatva nyújtotta kezét az érkező felé.

Majdnem minden önuralmát elveszítve e pillanatban, szinte ujjongó örömmel üdvözölte azt, akit még folyton valahol az elérhetetlen messzeségben képzelt, de titkon mégis szüntelen vágyódva állandóan visszavárt.

A férfi szintén erősen meg volt lepődve és mély elpirulás közt fogta meg a feléje nyújtott fehér kezét. Az ígésző leány leplezetlen öröme, a szemének boldog ragyogása, meg a szertehulló kedves kék virágszirmok mind csak azt látszottak éreztetni vele, hogy a jó sorsa a vi-

lágón sehova sem vezethette volna, ahol szívesebben várják és kedvesebben fogadják.

A kölcsönös, mély meglepetés után mégis Margarét jutott először szóhoz.

— Igazán, szinte álomszerű, hogy ily váratlanul lep meg bennünket, mert az igazat megvallva, már teljesen lemondtunk róla, hogy egyáltalán viszontláthassuk.

Közben mosolyogva hajolt le, hogy a szerte heverő áruló iriszeket ismét összeszedje, amely igyekezetében Simpson készségesen segített neki.

Ezalatt George, ki a verandán egyideig az ujságjában volt elmerülve, szintén figyelmes lett. Eleinte szinte közömbösen nézte a virággyűjtés előtte érthetetlen jelenetét, aztán amint Simpsont megismerte, kalapját vigan lengetve szaladt le a lépcsőn a váratlan látogató üdvözlésére.

— Isten hozta közénk Simpson! Bizonyos, hogy a Kina valamelyik legsötétebb tájékáról csöppent ide, ahol még híre sincs a távirónak meg az efféle modern dolognak.

— Igen, ott a táviratokat még bivalyháton hordják, — hangzott ennek gyors válasza, miközben vidáman szorongatta George feléje nyuj-

tott kezét. Erre aztán mindhárman kacagva lépdeltek felfelé a lépcsőn.

Amint elhelyezkedtek a verandán és a cigaretták már vígan füstölögtek, Simpson azonnal elkezdte mesélgetni a szinte nyomtalan eltűnésének különféle részleteit.

Amint Mukdenből megérkezett Pekingbe, a bányaszindikátus, amellyel összeköttetésben áll, azonnal Szen-szibe kívánta a jelenlétét. Ott meg az tűnt ki, hogy az elvégzendő dolog jelentékenyen több, mint amennyire előre számíthatott és így szinte egy percnyi ideje sem volt, hogy másra is gondoljon, mint csak a bányauügyekre. George levelét meg jóformán csak az elutazása előtt kaphatta kézhez, mire ilyenformán személyesen hozta meg a választ.

Aztán még elmondta, hogy Tiencinben, — ahol mindig, mindenkiről mindent tudnak, — már pontosan értesült a hollétükről. Most pedig útban van New-York felé, hogy ott a bányavállalatokban érdekelt bankcsoportnak a részletes jelentéseket személyesen megtegye.

Simpson mindezt már az ő megszokott kellemes nyugodt hanghordozásával adta elő és Margarét, mintha valami rég nem hallott kedves zene dallamai ébrednének fel az emléke-

zetében, egy ideig csak elgondolkodva, szótlannul hallgatta, aztán mintha titokban attól félt volna, hogy a véletlen váratlan öröme talán csak nagyon rövid ideig tarthat, elsősorban is a legközelebbi napok programja iránt kezdett puhatólódzni.

— De hát mondja csak kedves vendégünk, — volt az első nyílt kérdése, — meddig élvezhetjük a társaságát Nagaszaki-ban?

— Pontosan a legközelebbi amerikai pósta-hajó indulásáig, — hangzott a hasonló egyenes felelet, — úgy tudom, hogy az „Empress of China“ négy nap múlva indul innen Szanfranciskóba — Majd némi gondolkozás után hozzátette: — arról is biztos tudomásom van, hogy Evans barátunk már holnap haza érkezik — és mindezzel összefüggésben még egy propozícióval kívánok előállani az önök utazására vonatkozólag.

— Igen, hát miben állana az, — volt George kérdése, — mert a szíves házigazdánk megérkezése után mi is azonnal útra akarunk kelni.

— Épp ez az, amire én is gondolok és arra az elhatározásra akarom megkérni, hogy vegyék az útjokat Amerikán keresztül. Biztosít-

hatom, hogy igen kellemes és felette érdekes utazásban lenne részük. Amerika vidékeit a tavasz szépségében látva, bizonytal minden idegen vonzónak találja, azonkívül Friscótól New-Yorkig az Unio néhány legnagyobb városát volna alkalmunk útba ejteni és együtt megcsodálni.

A terv láthatólag azonnal megnyerte mindkettőjük tetszését és George egyelőre sietett is megjegyezni, hogy az eszme kitűnő és semmi sem áll útjukban, hogy ezt el ne fogadhatnák, de mindazonáltal az egész még némi meggondolást igényel.

Margarét, aki eleinte attól tartott, hogy a kedves váratlan látogatójuk talán még aznap odébb áll és szokása szerint újra végleg eltűnik a szemük elől, erre aztán alig tudta titkolni az őszinte örömét, bár most már sokkal jobban uralkodott magán, mint a találkozás első percében; szép szemén át leplezetlenül ragyogott keresztül az egész lelkét betöltő boldogsága.

Aztán hamarosan elkészültek a legközelebbi napok közös programjával.

Simpson a délelőttöket az üzlettársai számára kérte ki, a fölös szabadidejét azonban feltétlenül a barátaik társaságában kívánta tölteni,

amely elhatározást aztán a kölcsönös propozíciók és szuggeszciók követték a város és a vidék összes érdekességeinek figyelembe vételével.

Végre Simpson a kora délutánig búcsút mondott és George kíséretében elindult a kikötőbe. Amint a lépcsőn lehaladtak, Margarét még hosszasan követte szemeivel a távozókat, aztán a kis vaskaput betéve, csendesen, álmatagon indult visszafelé a virágosszegélyű úton.

A mosolygóan bólingató kék iriszcsoport-hoz érve, letérdelt a széles gyepszegélyre. Sírni vagy imádkozni volt volna-e kedve, azt tulajdonképpen maga sem tudta, de a két karját a mosolygó szép virágfejek felé tárta, mintha a leggyöngédebb öleléssel akarná egyszerre mind a keblére zárni, ahova az elragadó tavaszi nap bűbájos pompájában, a boldogító érzések egész serege tartotta az ünnepi bevonulását.

*

A délutáni kirándulásuk legelőbb egy ódon buddhista templomba vitt a hegyoldalra, hol gyönyörű vén ciprusok és babérfák árnyában csodás kőemlékek és aranyozott szobrok között kedves nyugalmas szemlélődésben töltöttek el egy-két negyedórát. Majd a japán városrész üzleti negyedét vették sorra. A tarka díszí-

tésű zeg-zúgos utcákat járva, a díszműárosok százféle érdekes eredetiségeit csodálva, élvezettel vegyültek el a színes japáni világ vidáman nyüzsgő sokaságában. Ezekben a napokban Nagaszaki újra ünnepi díszben úszott. Az utak mindenfelé zászlókkal, lampionokkal, százszínű füzérekkel voltak díszítve. A harctérről újabb diadalok hírei jöttek és az oroszok ellen vezetett folyton megújuló merész támadások sikerei fölött ujjongott egész Japán. Este az iskolás fiúk szürke tógás serege hangos énekszóval járta be az utcákat, fáklyákat és tarka papirlámpákat lobogtatva. A tengerparton katonai zenekar játéka hangzott, a víz felől cikázó rakéták röppentek fel a csillagos égre, a távoli hegytetőkön pedig örömtüzek égtek. Barátaink az estét együtt töltötték az Evans-villában. A kedves, bizalmas, kis ebéd végeztével a verandán lustálkodva figyelték a pazar esti ragyogást, az ég felé törő sistergő sugárkévéket, meg a színes örömtüzek fellobbanását. Az est folyamán George volt a legvidámabb a társaságban. A teljesen helyreállt egészsége, meg a közeli hazautazáshoz fűződő tervek és gondolatok most már valósággal felvilanyozták. Majdnem folytonosan a biztató közeli

jövőről beszélt, a kellemes, biztos állásáról, amit majd elfoglal, a gyárról, amelyet igazgatni fog, meg a széleskörű üzleti összeköttetésekről, amiket a távol kelettel létesíteni szándékozik.

Simpon komolyan és érdeklődve fogadta a boldog fiú derült beszélgetését, meglátszott rajta, hogy teljesen megérti és méltányolja is a fiatal barátja önelégült tervezgetését, de maga tulajdonképpen az est folyamán alig szólt valamit. Margarét meg határozottan bágyadtnak és lehangoltnak látszott az egész este. Meglehet, hogy a délutáni hosszas járás-kelés merítette ki, vagy a reggel átélt váratlan nagy örömnök jött meg a reakciója és most egyszerre szinte észrevétlenül valami lassan éledő tépelődés kezdte hatalmába venni.

Valahogy önkénytelenül is állandóan csak az foglalkoztatta az elméjét, hogy nem-e talán csak pusztá képzelőzés az, amit a fejében forgat és ami számára könnyen kínos csalódásokat hozhat, mert Simpsonról tulajdonképpen alig van joga mást képzelni, mint hogy figyelmes és előzékeny irányában, mint már a modoránál fogva előzékeny és figyelmes volna talán bárki mással szemben és meglehet, hogy tovább más egyébre egyáltalán nem is gondol.

Amint aztán ezek a nyugtalanító gondolatok egyszerre beférköztek a lényébe, a sötét hangulatok árnyait az est folyamán már alig tudta elűzni onnan.

Hármuk között csak George maradt meg a rendes, zavartalan, derüs kedvénél és szinte kifogyhatatlan volt a háborús kelet sokféle benyomásainak és az apró úti élményeknek felidezésében.

E közben Margarét szótlanul emelkedett fel a helyéről és a szélesen feltárt ajtón át, lassú, álmatag léptekkel a szalónba lépett. Aztán néhány mélabús skót népdal egyszerű melódiái hangzottak fel onnét, majd egy kellemes, altha hajló hang halkított dala röppent ki selymes szárnyon az esti légbe, mintha a könnyed dallamokkal messze szállni készülne onnan minden ború és szomorúság.

Ezalatt odakünn zavartalanul folyt a beszélgetés és úgy látszott, hogy lassanként Simpsonnak is felderül a kedve.

A háborús időkről, meg a japániaknak legújabb győzelmeiről beszélve, George elragadtatással festette le az érdekes jeleneteket, amiknek a kikötőkben legutóbb oly gyakran volt tanúja.

— A legmeglepőbb tény az, — mondá látható meggyőződéssel, — hogy a japáni népnek minden rétege teljesen át van hatva a háború iránti lelkesedéstől, valóságos harci láz fogott itt el mindenkit, ami úgy látszik, most még napról-napra fokozódik.

— Bizonyos, hogy a folyton megújuló sikerek hatása igen felbátorító, — füzte tovább Simpson nyugodtan. — A japáni katonák harci kedve és vitézsége valóban bámulatot kelt, — az emberfeletti energiájuk meg bizonynal az egész világot csodálkozásba ejti.

— A legnagyobb csodálkozást azonban, azt hiszem mégis csak az oroszok keltik fel, — egészítette ki George gúnyosan, — már úgy értem, hogy — a készületlenségükkel, meg a tehetetlenségükkel. — Aztán még el nem palástolt kárörömmel így folytatta: — Emlékszik-e Simpson? Még csak hat hónappal ezelőtt is mi az oroszokat egész Mandzsuoországot feltétlen urainak tartottuk, de ahogy a viszonyok alakulóban vannak, ezt az uraságot most már nagyon komoly veszély fenyegeti.

— Szóval minden jel arra mutat, — tette hozzá emez felélénkülve, — hogy Jen-tai barátunk jóslásai lassanként mégis valóra válnak.

Úgy látszik Nurhasú vezér szelleme már egész komolyan kezdi ásni az oroszok sírját Mukden körül.

— És hogy az általuk annyira lekicsinyelt japáni majmok ebben erősen segítenek a haragos szellemnek, az ma már minden kétségen felül bizonyos, — fejezte be Goerge szívből jövő nevetéssel.

Aztán némi szünet után újból Simpson törte meg a csendet.

— Éppen nem vagyok regényes természetű, sőt az egész gondolkozásmódom folyton a realitások felé hajlik, mégis mostanában állandóan azt tapasztalom, hogy lassankint egészen kibékülök a kelet sokféle babonáival, a vak véletlenségek játékát, meg a legelképzelhetlenebb dolgok hirtelen bekövetkezését is már egész természetesnek tartom.

— Szóval már hinni kezd a csodatévő hatalmakban is, — jegyezte meg George vidáman, — meg a szellemek ellenállhatatlan befolyásában, „akik itt valami módon mindenkit megérintenek“.

Simpson nem sietett a cáfolattal. Csendsen elmerülve egyideig gondolkozni látszott,

aztán lassanként ismét felvette a beszéd előbbi fonalát.

— Ami Mukdent illeti, el nem tagadhatom, hogy mélyen belejátszik a sorsom folyásába. Az ottani munkáim folyamán az életem legérdekesebb időszakát — és mint jól tudja, — a legválságosabb perceimet éltem keresztül. Ezek mellett még ma is úgy érzem, hogy az ott töltött idők, nemcsak a múltakkal, de valahogy az egész jövőmmel is elválaszthatatlanul kapcsolódtak egybe.

George egészen elkomolyodva, egy darabig ez utóbbi szavak igazi értelmét látszott fontolgatni, aztán, mintegy teljesen beleélve magát a társa merengésre hajló hangulatába, így folytatta:

— Annyi bizonyos, hogy Mukden nekem is sok okot ad a gondolkozásra. Gyakran szinte álomszerűnek tűnik fel előttem, hogy most itt lehetek a bűbájos japáni ég alatt, jólétben, egészségben és biztonságban, holott sokáig szinte csak hajszálon függött, hogy mindennek teljesen vége legyen és hogy örökre ott maradjak a hideg, rideg mandzsu földben.

A két férfi elhallgatott és amint az életük legkomolyabb óráinak a távolban imbolygó kí-

sértetét a lelkük egén újból elvonulni látták, — az emlékezés sötét, szomorú árnyakat rajzolt az arcukra.

Fölöttük a tavaszi éj csöndje álmatag öleléssel fogott mindent körül, mígnem egyszerre odabent újra felzendült a zongora hangja és egy lassú ütemekben induló darab komoly hangszínei kezdtek dús ritmusokban hullámzásra kelni.

Eleinte borúsan, szinte komoran, majd fájlón, panasztelten, de színesen és édesen, mint gomolygó fényes felhők jöttek a hangok és tüntek ismét könnyeden tova. — Néha, néha mint a megisméltő távoli mennydörgés egy négytagú monoton, mély ütem — a sors hívó intő komoly szava hallatszott ki ridegen a színes hangtömegeből.

Simpson eleinte meglepődve hallgatta és figyelte a darab bevezetését, aztán egyszerre mintegy ellenállhatatlan hívó szóra felugrott a helyéről, Georgenak csak annyit mondva, hogy ez Beethoven symphoniája — besietett a zongorához.

A kis szalónban mindössze csak a hangjegyállványon égett néhány egyszerű gyertyaláng. Ezek szelid derengése, meg a hegytető-

kön időnként még fellobbanó máglyatüzek halvány visszfénye kedves misztikus félhomályt ömlesztett széjjel minden tárgyon.

Ezalatt Margarét zavartalan nyugalommal játszott tovább. Már Simpson is ott ült a közelében és szótlanul, szinte átszellemülve élvezte az annyira ismerős kedves hangokat, amint azok anyjának és gyermekségének édes bús emlékeit meg a férfikora komoly küzdelmeit egy biztató szép jövő varázsképeivel gyönyörű harmóniába fűzték egybe. — Egyuttal most már azt is egész világosan látta, hogy az, aki ezt a csodás harmóniát elővarázsolja, minden érzésében a legtökéletesebb megértés összhangjába került a lelkével.

Amint Margarét a darab minden szép részletén át, a győzelmet és diadalt jelentő vidám alegróhoz jutott, a befejező ütemnél a hallgatója egy forró néma kézcsókban fejezte ki minden érzését és összes hódolatát. Míg aztán ezalatt a szemeik is megértően találkoztak, végre mindkettőjük előtt világos lett, hogy a Szellem, aki a sorsukat ott a távoli mandzsu tájakon — megérintette, egyuttal elválaszthatatlanul fűzte azt örökre egybe.

A zene ez estére végleg elhallgatott. Az idő már későre járt, Simpson távozni készült.

Aztán lassan lementek együtt a terraszhécsőin a kerti útra.

Lent a kikötőben a hajók árbóclámpái, meg a szemaforok vörös és zöld fénypontjai mint a szikrázó ékkövek színes tüze villantak át az éjjeli légen. A tenger színe pedig a csillagsugáros ég bűvös fényözönét tükrözte vissza.

George előre sietett, hogy a vaskaput kizárja és ott, a kőfal kinyuló szegélyén állva elmerült az ékes ragyogás csodálatában, a másik kettő pedig ezalatt csak a virágos magnólia fáig jutott, ahol reggel oly meglepődve látták egymást viszont.

A tengermenti tavaszi éj bűbájos csendjében csak egy magányos éjmadár hívogató csattogása hallatszott, meg egy boldog pár bizalmas, megértő halk suttogása.

Aztán azokra, akik ott a virágos fa alatt már végleg megtalálták egymást, tér, távolság eltűnt, múlt, jelen és jövő egybeolvadt és a végtelen idők rohanása is mintha egyszerre megállott volna.

Néhány nappal később, az Amerika felé induló szép „Empress“ hajón három vidám ember hagyta el Nagaszaki kikötőjét, akik a távol keletnek háborús viharoktól járt forrongó tájain találták fel a boldogságukat.

Végszó.

Ezen elbeszélés, — vagy inkább csak képsorozat, — szerzőjét az orosz—japán háború kitörése Londonban találta, honnan épp a háborús állapotokkal összefüggő okok kényszerűsége vitte vissza a Távol-Keletre.

Európai Oroszországon és Szibirián keresztül, a mozgósított orosz sereg útvonalán megtett téli utazás leírása és a Mandzsu földi impressziók mind a szerző naplójegyzeteinek alig bővített reprodukciói. A bemutatott alakok is mind élő emberek — útitársak voltak, kik néhányan még ma is megvannak, egy részök pedig ott nyugszik a mukdeni orosz sirokban — meg a Sárga-tenger fenekén. G. K.

5

